

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

Ο Εσωτερικός Έλεγχος των Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων

Της

ΠΑΠΑΚΙΤΣΟΥ ΕΛΕΑΝΑΣ

Επιβλέπων Καθηγητής: Ταχυνάκης Παναγιώτης

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στη
Λογιστική και Χρηματοοικονομική

Νοέμβριος 2014

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο χρηματοοικονομικός τομέας επηρεάζεται άμεσα από τις αλλαγές του παγκόσμιου οικονομικού περιβάλλοντος ,γεγονός που γίνεται πιο άμεσα αντιληπτό σε περιόδους οικονομικής κρίσης. Αποτελεί λοιπόν επιτακτική ανάγκη για τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς ,που δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό , η ύπαρξη οργανωτικού και ρυθμιστικού πλαισίου λειτουργίας καθώς και μεθόδων διαχείρισης των κινδύνων προκειμένου να διασφαλίζεται η ομαλή και ανταγωνιστική λειτουργία τους. Στα πλαίσια λοιπόν της ανάγκης αυτής απαραίτητη κρίνεται η εφαρμογή συστημάτων εσωτερικού ελέγχου τα οποία αποτελούν και αντικείμενο μελέτης της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	i
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	1
1.1 Εισαγωγή.....	1
1.2 Σκοπός Διπλωματικής Εργασίας.....	1
1.3 Δομή Διπλωματικής Εργασίας.....	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ.....	3
2.1 Εισαγωγή.....	3
2.2 Βιβλιογραφική επισκόπηση.....	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3:Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ.....	7
3.1 Εισαγωγή στην Ελεγκτική.....	7
3.2 Αναγκαιότητα και ορισμός εσωτερικού ελέγχου.....	8
3.3 Σκοπός και Στόχοι του Εσωτερικού Ελέγχου.....	10
3.4 Διεθνή Πρότυπα Εσωτερικού Ελέγχου.....	12
3.4.1 Πρότυπα χαρακτηριστικών ιδιοτήτων (Attribute Standards Σειρά 1000):.....	14
3.4.2 Πρότυπα Απόδοσης (Performance Standards Σειρά 2000).....	16
3.5 Κώδικας Δεοντολογίας Εσωτερικού Ελέγχου.....	18
3.6 Το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου.....	21
3.7 Περιεχόμενο του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου.....	22
3.8 Βασικές αρχές του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου.....	23
3.9 Δικλίδες ασφαλείας Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου.....	24
3.10 Παράγοντες που χαρακτηρίζουν ένα αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου.....	26
3.11 Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου.....	31
3.11.1 Σκοπός της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου.....	31
3.11.2 Καθήκοντα και αρχές της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ	36
4.1 Εισαγωγή στην έννοια και χαρακτηριστικά του Χρηματοπιστωτικού Ιδρύματος.....	36
4.2 Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί.....	39
4.3 Πιστωτικά Ιδρύματα (Τράπεζες).....	40

4.4 Κίνδυνοι Χρηματοπιστωτικού τομέα.....	41
4.5 Ο Εσωτερικός Έλεγχος του Χρηματοπιστωτικού τομέα.....	43
4.5.1 Ορισμός και στόχοι Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου.....	43
4.5.2 Αντικείμενο Εσωτερικού Ελέγχου Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων	44
4.5.3 Στελέχωση	48
4.5.4 Εποπτεία των στελεχών του χρηματοπιστωτικού Ιδρύματος.....	50
4.6 Θεσμικό πλαίσιο εποπτείας Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων.	51
4.7 Όργανα Διοικητικής Διαχείρισης ΣΕΕ.....	54
4.7.1 Αρμοδιότητες του Διοικητικού Συμβουλίου (Δ.Σ.) και της Διοίκησης.....	54
4.7.2 Επιτροπές του Δ.Σ. ή της Διοίκησης.	57
4.7.3 Λοιπές Επιτροπές.	58
4.8 Υπηρεσιακές Μονάδες.	59
4.8.1 Μονάδα Εσωτερικής Επιθεώρησης.....	59
4.8.2 Μονάδα Διαχείρισης Κινδύνων.....	64
4.8.3 Μονάδα Κανονιστικής Συμμόρφωσης	67
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ	
ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ	70
5.1 Εισαγωγικά.....	70
5.2 Προγραμματισμός Εσωτερικού Ελέγχου Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων.....	70
5.2.1 Εκτίμηση υφιστάμενης κατάστασης και αναγκαιότητας ελέγχου.....	70
5.2.2 Δημιουργία χρονοδιαγράμματος	70
5.3 Διενέργεια Εσωτερικού Ελέγχου.....	71
5.3.1 Έλεγχος Λειτουργιών.	71
5.3.2 Προληπτικός έλεγχος	72
5.3.3 Κατασταλτικός έλεγχος.....	72
5.3.4 Έλεγχοι Συστημάτων Πληροφορικής.....	73
5.4 Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου Μηχανογραφημένου Συστήματος.....	76
5.5 Μέθοδοι Ελέγχου Μηχανογραφημένων Συστημάτων	78
5.5.1 Έλεγχος γύρω από τον Ηλεκτρονικό Υπολογιστή (Black box)	78
5.5.2 Έλεγχος μέσω Ηλεκτρονικού Υπολογιστή	78
5.6 Κατηγορίες Εσωτερικού Ελέγχου Μηχανογραφημένων συστημάτων	79
5.7 Έλεγχοι Συστημάτων Πληροφορικής εκτός κεντρικών ελέγχων	81
5.8 Έλεγχοι Συστημάτων Πληροφορικής-Κεντρικοί έλεγχοι	82
5.8 Παρακολούθηση Ευρημάτων Ελέγχων (follow up).....	83

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ -ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	84
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	86
Α. Ελληνική Βιβλιογραφία.....	86
Β.Ξένη Βιβλιογραφία	87
Γ.Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία.....	88

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1.1 Εισαγωγή

Η προσπάθεια επίτευξης των επιχειρηματικών στόχων των οικονομικών μονάδων σε συνδυασμό με την ανάπτυξη τους, τόσο σε μέγεθος όσο και σε πολυπλοκότητα, δημιούργησε την ανάγκη υιοθέτησης σύγχρονων μορφών εταιρικής συνεργασίας προκειμένου να εξασφαλίζεται ότι η υποχρέωση για ενεργό συμμετοχή στη διαχείριση και τη διοίκηση μιας οικονομικής μονάδας δεν θα αφορά μόνο όσους εισφέρουν κεφάλαιο σε μια επιχείρηση αλλά και τα λοιπά ,εμπλεκόμενα με την επιχείρηση άτομα.

Η ύπαρξη σύγχρονων εταιρικών μορφών προϋποθέτει και την ύπαρξη ολοκληρωμένου συστήματος λογιστικής παρακολούθησης του οποίου οι διαδικασίες θα υπόκεινται σε έλεγχο. Προκειμένου να εφαρμοστούν επιτυχώς τα παραπάνω θα πρέπει να υπάρχει ένα πλαίσιο αρχών και κανόνων το οποίο θα είναι ευέλικτο ,όσον αφορά αναπροσαρμογές και αναδιατυπώσεις, ανάλογα με τις μεταβολές των οικονομικών και γενικότερων συνθηκών του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Τηρώντας λοιπόν τους κανόνες αυτούς μπορεί να εξασφαλιστεί η αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων οποίες αντικατοπτρίζουν την συνολική εικόνα μιας οικονομικής μονάδας, η τήρηση του νομοθετικού πλαισίου καθώς και η αποτελεσματικότερη λειτουργία των οργανισμών.

1.2 Σκοπός Διπλωματικής Εργασίας

Στα πλαίσια όσων αναφέρθηκαν παραπάνω η παρούσα διπλωματική στοχεύει στην ανάλυση της έννοιας ,του περιεχομένου και της εφαρμογής ενός ολοκληρωμένου συστήματος εσωτερικού ελέγχου σε χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς.

1.3 Δομή Διπλωματικής Εργασίας.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια εισαγωγή σε βασικές έννοιες καθώς και στην εξέλιξη του ελεγκτικού κλάδου. Στο δεύτερο κεφάλαιο περιλαμβάνεται βιβλιογραφική επισκόπηση ερευνών που σχετίζονται με την εφαρμογή εσωτερικού ελέγχου στην πράξη. Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται παρουσίαση των βασικών εννοιών και χαρακτηριστικών του εσωτερικού ελέγχου για το ευρύτερο επιχειρησιακό περιβάλλον ενώ στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύεται ο εσωτερικός έλεγχος σε επίπεδο χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Στη συνέχεια, στο πέμπτο κεφάλαιο, ακολουθεί παρουσίαση της διαδικασίας και των συστημάτων εφαρμογής εσωτερικού ελέγχου στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Τέλος, παρατίθενται τα συμπεράσματα της παρούσας εργασίας σχετικά με την εφαρμογή του και διατυπώνονται προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνονται περιλήψεις επιστημονικών άρθρων και ερευνών με αντικείμενο μελέτης την εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και παρατίθενται τα συμπεράσματα των ερευνών αυτών.

2.2 Βιβλιογραφική επισκόπηση

Το 2001 οι Loukis E. and Spinellis D. έκαναν έρευνα προκειμένου να αναδείξουν τη σημασία της ασφάλειας των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου και των συστημάτων πληροφορικής για τον δημόσιο τομέα. Στα πλαίσια της έρευνας αυτής δόθηκαν ερωτηματολόγια σε 90 ελληνικούς δημόσιους οργανισμούς με ποσοστό απαντήσεων 59%.Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως στους ελληνικούς οργανισμούς δημόσιου τομέα η ευαισθητοποίηση στον τομέα της ασφάλειας των πληροφοριακών συστημάτων δεν ξεπερνά το βασικό επίπεδο. Δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στην ύπαρξη έμπιστων ψηφιακών δεδομένων ενώ ολοκληρωμένο σύστημα ασφάλειας πληροφοριακών συστημάτων και διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου διαθέτει πολύ μικρός αριθμός οργανισμών. Συμπέρασμα της έρευνας αποτέλεσε η παραδοχή ότι η ύπαρξη συστημάτων ασφαλείας υψηλού επιπέδου συνδέεται άμεσα με την ύπαρξη επαρκώς εκπαιδευμένου ανθρώπινου δυναμικού.

Το 2006 έρευνα των Bierstaker J.L and Thibodeau J.C εστίασε στο αν η ικανότητα ενός εσωτερικού ελεγκτή να εντοπίζει αδυναμίες στο σχεδιασμό του συστήματος εσωτερικού ελέγχου επηρεάζεται από χρήση ερωτηματολογίων ή καταγραφή, σε αφηγηματική μορφή, των διάφορων γεγονότων. Στα πλαίσια της

έρευνας υπήρξε διαδικτυακή επικοινωνία με ελεγκτές δύο εταιριών της νοτιοανατολικής Αμερικής και το συμπέρασμα που εξάχθηκε ήταν πως η χρήση ερωτηματολογίων από τους ελεγκτές κατά την προσπάθεια εύρεσης αδυναμιών αποτελεί πιο αποτελεσματική μέθοδο, ειδικά σε περιπτώσεις ελεγκτών με εμπειρία στην διενέργεια εσωτερικού ελέγχου.

Το 2008 ο Ahmad A.A ερεύνησε τον βαθμό επιρροής που έχει η πληροφοριακή τεχνολογία στις διεξαγωγή των δραστηριοτήτων εσωτερικού ελέγχου από τους ελεγκτές. Επιπλέον εστίασε στο πως αξιολογούνται τα πληροφοριακά συστήματα σε χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς της Σαουδικής Αραβίας. Για την εκπόνηση της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν 700 ερωτηματολόγια, τα οποία στάλθηκαν στους οργανισμούς αυτούς, με ποσοστό απαντήσεων 31,1%. Από την έρευνα διαπιστώθηκε η αναγκαιότητα περαιτέρω βελτίωσης των ικανοτήτων των εσωτερικών ελεγκτών σε θέματα χειρισμού και τεχνικών των μηχανογραφικών πληροφοριακών συστημάτων. Παρατηρήθηκε μεγαλύτερη εστίαση σε παραδοσιακά πληροφοριακά συστήματα όπως αυτά που χρησιμοποιούνται για τον έλεγχο της αξιοπιστίας των δεδομένων ή την ασφάλεια των διαδικασιών ενώ δε δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανάπτυξη νέων συστημάτων και δραστηριοτήτων. Συμπεραίνεται λοιπόν πως στην πράξη υπάρχει απόκλιση από τον στόχο της εφαρμογής συστημάτων εσωτερικού ελέγχου ο οποίος σχετίζεται με την ύπαρξη πληροφοριακών συστημάτων βασισμένων στον τύπο, το μέγεθος και τη στελέχωση του εκάστοτε πιστωτικού ιδρύματος.

Το 2008 οι Kountouris A.G and Tsamis διεξήγαγαν βιβλιογραφική έρευνα καθώς και τρεις μελέτες περιπτώσεων πρακτικής τριών μεγάλων ελληνικών τραπεζών προκειμένου να ερευνήσουν τον τρόπο που εφαρμόζεται η riskbased προσέγγιση στις τράπεζες αυτές. Οι ελληνικές τράπεζες, που αποτελούν εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρίες, υποχρεούνται από την ελληνική νομοθεσία αλλά και από διεθνείς κανονισμούς όπως τα πρότυπα του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών ή οι κανόνες της Επιτροπής της Βασιλείας, να διαθέτουν Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου. Στις υποχρεώσεις των τραπεζών περιλαμβάνεται και η εφαρμογή της riskbased προσέγγισης. Η riskbased προσέγγιση περιλαμβάνει τη διαχείριση και τον υπολογισμό του κινδύνου αλλά παρότι γίνεται προσπάθεια εφαρμογής της στην πράξη διαπιστώνεται από την έρευνα ότι δεν εφαρμόζεται επαρκώς από την πλειονότητα των ελληνικών τραπεζών. Στην πραγματικότητα οι ελληνικές τράπεζες

εφαρμόζουν μια ενδιάμεση προσέγγιση που να μην λαμβάνει υπόψη τους κινδύνους αλλά δεν τους καταγράφει και δεν γίνεται εκτίμηση τους.

Επίσης το 2008 ο Mellroy μελετά τις αιτίες της οικονομικής κρίσης και προτείνει τρεις βασικές αλλαγές:

- Ελαχιστοποίηση του ηθικού κινδύνου μέσω υιοθέτησης του υποδείγματος διανομής προϊόντων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που ενέχουν κίνδυνο για αυτά.
- Δημιουργία νέου κανονιστικού πλαισίου που θα επιβάλλει υψηλότερο επίπεδο ελάχιστης κεφαλαιακής επάρκειας.
- Μεγαλύτερη διαφάνεια κινδύνου για να εκτελείται σωστά ο ρυθμιστικός έλεγχος.

Το 2009 διεξήχθη έρευνα από τους Palfi C. and Muresan M. E με αντικείμενο την μελέτη του ρόλου που διαδραματίζει ένα καλά οργανωμένο σύστημα εσωτερικού ελέγχου στην ασφάλεια των τραπεζικών δραστηριοτήτων αλλά και στη σταθερότητα του ευρύτερου παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Για να είναι αξιόπιστα τα συμπεράσματα της έρευνας διεξήχθη συγκριτική μελέτη των απόψεων για τα μειονεκτήματα του εσωτερικού ελέγχου της επιτροπής της Βασιλείας και της παρούσας έρευνας. Σαν αντιπροσωπευτικό δείγμα χρησιμοποιήθηκαν πιστωτικοί οργανισμοί της Ρουμανίας και το αποτέλεσμα της έρευνας έδειξε ότι η ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου συνδέεται άμεσα με την επαρκή οργάνωση και συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων με τον έλεγχο τμημάτων η οποία επιτυγχάνεται με την διενέργεια περιοδικών συνεδριάσεων μεταξύ των τμημάτων αυτών.

Το 2014 οι Jerry Sun and Guoping Liu διεξήγαγαν μελέτη που εξετάζει κατά πόσο η αποτελεσματικότητα της επιτροπής ελέγχου επηρεάζει την αποτελεσματικότητα των τράπεζων όσον αφορά την ανάληψη και τη διαχείριση των κινδύνων. Από την έρευνα διαπιστώνεται ότι οι τράπεζες που η λειτουργία τους συνδέεται άρρηκτα με την επιτροπή ελέγχου αντιμετωπίζουν χαμηλότερο συνολικό κίνδυνο σε αντίθεση με τράπεζες που την επιτροπή ελέγχου απαρτίζουν ήδη πολυάσχολοι διευθυντές. Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι η ύπαρξη αποτελεσματικής επιτροπής ελέγχου μειώνει τον κίνδυνο που ενέχουν οι διάφορες τραπεζικές

δραστηριότητες. Ακόμη μέσω της έρευνας διαπιστώνεται πως η σταθερότερη απόδοση των τραπεζών σχετίζεται με τον αριθμό των γυναικών που στελεχώνουν την επιτροπή ελέγχου αλλά και από τον συνολικό αριθμό ατόμων που απαρτίζουν την επιτροπή. Πιο συγκεκριμένα η ύπαρξη μιας πολυάριθμης σε στελέχη επιτροπής ελέγχου ,με ικανό αριθμό γυναικών μεταξύ αυτών είναι πιθανότερο να λειτουργεί αποτελεσματικά συμβάλλοντας έτσι στη δημιουργία αποτελεσματικότερης στρατηγικής διαχείρισης των κινδύνων. Ωστόσο η παραπάνω διαπίστωση αποτελεί αμφιλεγόμενο ζήτημα καθώς έρχεται σε αντίθεση ως προς τις συνέπειες που μπορεί να επιφέρει κάτι τέτοιο στην επιτροπή ελέγχου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3:Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

3.1 Εισαγωγή στην Ελεγκτική

Η Ελεγκτική αποτελεί έναν αυτοτελή επαγγελματικό κλάδο των διοικητικών και οικονομικών επιστητών, αντικείμενο του οποίου είναι η διενέργεια ελέγχου σε κάθε επιχείρηση, οικονομική μονάδα, ή φορέα με στόχο τη διαφύλαξη και την ορθή διαχείριση των οικονομικών πόρων αλλά και την ανάπτυξη και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού.

Θα μπορούσαμε να ορίσουμε την ελεγκτική σαν ένα σύνολο αρχών και κανόνων που στοχεύουν στην εξακρίβωση του είδους, της έκτασης και του τρόπου διενέργειας του ελέγχου των ενεργειών των αρμόδιων οργάνων των οικονομικών μονάδων για την πρόληψη λαθών ή καταχρήσεων αλλά και για την εξακρίβωση της ορθότητας, νομιμότητας και σκοπιμότητας αυτών.

Ο καθηγητής Τιμωράς (1956) ορίζει την Ελεγκτική ως "το σύνολο των αρχών, κανόνων και ενεργειών διά των οποίων -απορρυσών από βαθείαν γνώσιν της Οικονομικής των Εκμεταλλεύσεων(Επιχειρήσεων),της Λογιστικής και του Δικαίου(Εμπορικού, Αστικού, Φορολογικού) διενεργείται η εξέλεξις εμπορικών βιβλίων, οικονομικών καταστάσεων ,λογιστικών και συναφών στοιχείων, προς διαπίστωσιν πράξεων ή παραλείψεων και συναγωγήν ητιολογημένων συμπερασμάτων σχετικών προς οικονομικήν τινά διαχείρισιν".¹

Η Αμερικανική Ένωση Λογιστικής (American Accounting Association) ορίζει την Ελεγκτική ως "μια συστηματική διαδικασία αντικειμενικής συγκέντρωσης και αξιολόγησης ελεγκτικών τεκμηρίων, που αφορούν σε πιστοποιήσεις οικονομικών ενεργειών και γεγονότων, με σκοπό την εξακρίβωση του βαθμού ανταπόκρισης μεταξύ αυτών των πιστοποιήσεων και των προκαθορισμένων κριτηρίων, για τη γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων σε ενδιαφερόμενους χρήστες".

Επομένως αντικείμενο της Ελεγκτικής αποτελεί η διενέργεια ελέγχου σε επιχειρήσεις προκειμένου να προλαμβάνονται ή να καταστέλλονται ακούσια ή εκούσια λογιστικά λάθη και οικονομικές ατασθαλίες και να εξασφαλίζεται η αξιοπιστία των οικονομικών δεδομένων και η τήρηση των φορολογικών διατάξεων και να εκτιμάται η πιστοληπτική ικανότητα τους.

Η Ελεγκτική επικεντρώνεται στα εξής σημεία κλειδιά:²

¹Καζαντζής,Ι.Χ(2006) «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος. Μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων »

•Στο αντικείμενο του ελέγχου δηλαδή τι ελέγχεται και γιατί και τι επιδιώκεται μέσω του ελέγχου αυτού. Άμεσα ενδιαφερόμενοι για τα αποτελέσματα του ελέγχου αυτού είναι τα άμεσα εμπλεκόμενα με την επιχείρηση μέρη ,όπως οι πιστωτές και οι μέτοχοι και φυσικά η Διοίκηση της εκάστοτε εξεταζόμενης επιχείρησης.

•Στο υποκείμενο του ελέγχου, δηλαδή ποίοι είναι οι υπεύθυνοι για τη διενέργεια του ελέγχου, εάν αυτοί που διενεργούν τον έλεγχο έχουν τα απαραίτητα προσόντα και προδιαγραφές ώστε να ανταποκρίνονται επιτυχώς στην άσκηση των ελεγκτικών τους καθηκόντων. Ο έλεγχος αυτός αφορά κατά βάση τον ελεγκτή.

•Στις διαδικασίες ελέγχου. Πρόκειται για τεχνικές και μεθόδους που χρησιμοποιούνται προκειμένου να εκτελεστεί ο έλεγχος και να ολοκληρωθεί το έργο των ελεγκτών.

3.2Αναγκαιότητακαι ορισμός εσωτερικού ελέγχου.

Στην προσπάθεια επιβίωσης στο έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον τόσο σε εγχώριο όσο και σε διεθνές επίπεδο οι επιχειρήσεις καλούνται να χρησιμοποιήσουν εκσυγχρονισμένα συστήματα και μεθόδους κατά την σχεδίαση, την παραγωγή αλλά και την προώθηση των προϊόντων τους και να στοχεύουν σε επιδιώκουν διαρκή βελτίωση της ποιότητάς τους με όσο το δυνατόν μικρότερο λειτουργικό κόστος και κόστος παραγωγής αξιοποιώντας κατά τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο τους πόρους που διαθέτουν. Σημαντική προϋπόθεση για την επίτευξη των παραπάνω αποτελεί η ύπαρξη αποτελεσματικού εσωτερικού ελέγχου ,ο οποίος συμβάλλει σημαντικά στην διαφύλαξη των περιουσιακών στοιχείων, στην επίβλεψη του ανθρώπινου δυναμικού και στην τήρηση κανόνων που έχουν τεθεί δίνοντας έτσι την δυνατότητα στην επιχείρηση να λειτουργεί αποδοτικά και αποτελεσματικά.

Ο εσωτερικός έλεγχος ορίζεται σαν μια ανεξάρτητη συμβουλευτική υπηρεσία μέσα στην επιχείρηση η οποία αναλαμβάνει την εξέταση και αξιολόγηση όλων των επιχειρησιακών δραστηριοτήτων προκειμένου να διαπιστώσει βάσει συγκεκριμένων αρχών και κανόνων αν τα αποτελέσματα συνάδουν με τους στόχους που έχουν τεθεί. Αποτελεί λοιπόν ένα σύνολο κανόνων, μέτρων, διαδικασιών και μεθόδων.³

³Τσακλαγκάνος Α. (1997), «Ελεγκτική»
Καζαντζής Χ. (2006), «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος».

Ο εσωτερικός έλεγχος δεν πρέπει να συγχέεται με το σύστημα εσωτερικού ελέγχου που αφορά το οργανωμένο σύστημα ελέγχων που καθιερώνονται από τη διοίκηση για να εξαλειφθούν λάθη και αδυναμίες.

Η αναγκαιότητα ύπαρξης εσωτερικού ελέγχου πηγάζει από την πολυπλοκότητα των επιχειρήσεων και το μεγάλο εύρος των επιχειρησιακών δραστηριοτήτων. Οι περισσότερες μεγάλες σε μέγεθος επιχειρήσεις έχουν πολλούς εργαζομένους σε διάφορα τμήματα γεγονός που καθιστά δύσκολη την επίβλεψη τους. Με τη χρησιμοποίηση όμως των εκσυγχρονισμένων τεχνολογικών μέσων και μεθόδων οι απαραίτητες, για τα διοικητικά στελέχη ,πληροφορίες μπορούν να αποκτηθούν ευκολότερα χωρίς όμως να εξασφαλίζεται πως είναι έγκυρες και αξιόπιστες. Για το λόγο αυτό απαιτείται καθημερινή παρακολούθηση και έλεγχος των πληροφοριών αυτών προκειμένου να διαπιστώνεται αν επιτυγχάνονται τα αναμενόμενα αποτελέσματα, αν γίνεται γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων αυτών στα αρμόδιους και αν πραγματοποιούνται διορθωτικές ενέργειες σε περίπτωση απόκλισης από τους στόχους που έχουν τεθεί. Ένα ακόμη πλεονέκτημα που απορρέει από την ύπαρξη εσωτερικού ελέγχου σε μια επιχείρηση είναι ότι ελέγχεται η απεικόνιση των λογιστικών βιβλίων και η κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων προκειμένου να διαπιστώνεται η ακρίβεια και η επάρκεια τους. Με τον τρόπο αυτό παρέχεται αξιόπιστη, ακριβής, και επαρκής πληροφόρηση προς τα ενδιαφερόμενα μέρη ενώ ταυτόχρονα επηρεάζει τον τρόπο διεξαγωγής εξωτερικού ελέγχου από ορκωτούς λογιστικές και φορολογικές αρχές.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω υπό το πρίσμα του σύνθετου ανταγωνιστικού και πολύπλοκου επιχειρησιακού περιβάλλοντος μπορούμε να συμπεράνουμε πόσο σημαντικό ρόλο παίζει η ύπαρξη εσωτερικού ελέγχου στην αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων.

3.3 Σκοπός και Στόχοι του Εσωτερικού Ελέγχου.

Ο εσωτερικός έλεγχος έχει ως κύριο στόχο την παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου ,οι οποίες απευθύνονται στη διοίκηση των επιχειρήσεων, μέσω της αξιολόγησης του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Γενικότερα μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα βοηθητικό, για τα μέλη της επιχείρησης, εργαλείο για την άσκηση των καθηκόντων τους ,το οποίο τους παρέχει επιστημονικές αναλύσεις, συμβουλές και αξιολογήσεις χωρίς σημαντική οικονομική επιβάρυνση.

Στα πλαίσια του γενικού σκοπού ο εσωτερικός έλεγχος περιλαμβάνει:⁴

- Μελέτη του συστήματος οργάνωσης προκειμένου να διαπιστωθεί η επάρκεια του σε όλα τα επίπεδα ιεραρχίας της οικονομικής μονάδας, αλλά και αν είναι οι διαδικασίες που ρυθμίζουν τις συναλλαγές με τρίτους διεξάγονται με αποτελεσματικό τρόπο.
- Σύγκριση των αποτελεσμάτων με τους στόχους που είχαν τεθεί και επιβεβαίωση της σωστής και αποτελεσματικής λειτουργίας.
- Αξιολόγηση και καταγραφή της απόδοσης των στελεχών κάθε επιπέδου και τομέα της επιχείρησης και παρουσίαση των στοιχείων που προκύπτουν στα αρμόδια άτομα της διοίκησης.
- Παρακολούθηση ανά τακτά χρονικά διαστήματα και αξιολόγηση κινδύνου που απορρέει από την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας καθώς και ανεύρεση τρόπων αποτελεσματικής διαχείρισής του.
- Τήρηση της πολιτικής που έχει καθιερωθεί από την διοίκηση σχετικά με τον τρόπο που διαχειρίζονται οι ανθρώπινοι πόροι, διεξάγονται οι αξιολογήσεις και ακολουθούνται οι κανόνες επαγγελματικής συμπεριφοράς αλλά και της ισχύουσας νομοθεσίας. Ακόμη, εξασφάλιση ότι υπάρχει δικαιοσύνη στην απόδοση τόσο των ευθυνών όσο και των επιβραβεύσεων.

⁴Παπαστάθης Π. (2003), «Ο Σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος στις Επιχειρήσεις – Οργανισμούς και η Πρακτική Εφαρμογή του».

Flott L. (2000), “Internal Audits”, Quality Control.

- Υπολογισμό του βαθμού που είναι επικερδείς διάφορες δραστηριότητες για την επιχείρηση και επικέντρωση στα στοιχεία που μπορούν να βελτιώσουν την απόδοση των δραστηριοτήτων.

- Σύγκριση των αποτελεσμάτων με τα πρότυπα που είχαν τεθεί αλλά και αξιολόγηση αυτών των προτύπων αλλά και αξιολόγηση της απόδοσης των επενδύσεων που έχουν πραγματοποιηθεί σε σύγκριση με τον σχεδιασμό που είχε γίνει αρχικά.

- Καταγραφή του τρόπου που εφαρμόζεται η εποπτεία από τα στελέχη όλων των ιεραρχικών επιπέδων και αν συμμορφώνονται οι εργαζόμενοι στους κανόνες και στις προκαθορισμένες διαδικασίες .

- Υπολογισμό της σχέσης κόστους - ωφελείας τόσο συνολικά όσο και κατά τμήμα αλλά και σύγκριση του υπολογισθέντος κόστους με βάσει το πρότυπο και το προϋπολογισθέν κόστος.

- Εξακρίβωση αν οι διευθυντές έχουν κατανοήσει σε βάθος την αποστολή και τις αρμοδιότητες που θα πρέπει να αναλάβουν και πως θα διαχειρίζονται αποτελεσματικά τους πόρους.

- Παρακολούθηση των λογιστικών βιβλίων και των οικονομικών καταστάσεων ως προς την εγκυρότητα, την πληρότητα και την αξιοπιστία.

- Έλεγχο για το αν τηρούνται οι προδιαγραφές του ποιοτικού ελέγχου που αφορά την παραγωγική διαδικασία.

- Αξιολόγηση της συνεργασίας της επιχείρησης με τρίτους αλλά και με το γενικότερο ανταγωνιστικό περιβάλλον της.

- Παρακολούθηση της ακολουθούμενης πολιτικής πληρωμών και εισπράξεων και του τρόπου που διαχειρίζονται τα διαθέσιμα ,ποίοι είναι οι όροι δανεισμού αλλά και παροχής πιστώσεων.

- Βελτίωση της συνεργασίας και της επικοινωνίας μεταξύ του προσωπικού και την καταγραφή, σε περίπτωση που εντοπιστούν, προβλημάτων του προσωπικού.

- Μελέτη της εικόνας των προϊόντων αλλά και της στρατηγικής της επιχείρησης προς τους καταναλωτές αλλά και τους ανταγωνιστές και ενημέρωση της διοίκησης για την εικόνα αυτή.

• Έλεγχο των καθημερινών δραστηριοτήτων για να εξακριβωθεί η ποιότητα των αποτελεσμάτων και να προτείνεται στη διοίκηση στρατηγική για να απαλειφθούν οι αδυναμίες και να ενισχυθούν τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα.

3.4 Διεθνή Πρότυπα Εσωτερικού Ελέγχου.

Η εφαρμογή διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου λαμβάνει χώρα σε ποικίλους οργανισμούς που διαφέρουν ανάλογα με τον σκοπό, το μέγεθος, την πολυπλοκότητα και τη δομή. Προκειμένου οι διαφορές αυτές να μην επηρεάζουν την εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου σε κάθε περιβάλλον είναι αναγκαία η συμμόρφωση με τα Διεθνή Πρότυπα ώστε να εξασφαλίζεται η Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου (Πρότυπα). Σε περίπτωση που το ισχύον νομικό ή κανονιστικό πλαίσιο εμποδίζει την εφαρμογή κάποιων Προτύπων θα πρέπει να γίνεται σχετική γνωστοποίηση ενώ υποχρεωτική είναι η συμμόρφωση με τα υπόλοιπα πρότυπα. Σε περίπτωση που τα Πρότυπα αυτά εφαρμόζονται παράλληλα με άλλα πρότυπα επίσημων φορέων, οι κοινοποιήσεις ενδέχεται να περιλαμβάνουν τη χρήση των προτύπων αυτών, εάν αυτό κρίνεται απαραίτητο. Σε περίπτωση ύπαρξης αντιφάσεων μεταξύ των λοιπών προτύπων και των Προτύπων υποχρεωτική είναι η συμμόρφωση των εσωτερικών ελεγκτών και της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου με τα Πρότυπα, ενώ δύνανται να συμμορφώνονται και με τα λοιπά πρότυπα, εάν αυτά έχουν πιο περιοριστικό χαρακτήρα.

Η εφαρμογή των Προτύπων αυτών στοχεύει:⁵

- Στην καταγραφή των βασικών αρχών που διέπουν την πρακτική εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου.
- Στη δημιουργία ενός πλαισίου εφαρμογής και προώθησης ενός φάσματος προστιθέμενης αξίας στην παροχή υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου.

⁵Ανάκτηση από www.hiia.gr

- Στην εγκαθίδρυση μιας βάσης αξιολόγησης της απόδοσης του εσωτερικού ελέγχου.
- Στην προώθηση βελτιωμένων οργανωσιακών διαδικασιών και λειτουργιών.

Τα Πρότυπα εστιάζουν σε συγκεκριμένες αρχές από τις οποίες απορρέουν υποχρεώσεις ως προς:⁶

- Την καθιέρωση βασικών απαιτήσεων επαγγελματικής πρακτικής εσωτερικού ελέγχου και αξιολόγησης της αποτελεσματικότητάς του βάσει της διεθνούς πρακτικής τόσο σε οργανωσιακό όσο και σε ατομικό επίπεδο.

- Την δημιουργία επεξηγήσεων ώστε να αποσαφηνίζονται όροι ή έννοιες των απαιτήσεων επαγγελματικής πρακτικής του εσωτερικού ελέγχου.

Στα Πρότυπα χρησιμοποιούνται όροι οι οποίοι ερμηνεύονται στο Γλωσσάριο. Πιο συγκεκριμένα, ο όρος «πρέπει» χρησιμοποιείται προκειμένου να δηλωθεί κάποια απαίτηση ενώ ο όρος «συνιστάται» χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις όπου αναμένεται κάποια συμμόρφωση αλλά ενδέχεται να δικαιολογείται κάποια παρέκκλιση. Η κατανόηση των Απαιτήσεων και των Επεξηγήσεων είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική εφαρμογή των προτύπων αυτών στην πράξη.

Τα Πρότυπα συνίστανται από τα Πρότυπα Χαρακτηριστικών και τα Πρότυπα Διεξαγωγής.

Όσον αφορά τα Πρότυπα των Χαρακτηριστικών έμφαση δίνεται στα χαρακτηριστικά των ατόμων καθώς και των οργανισμών όπου εφαρμόζεται ο εσωτερικός έλεγχος. Από την άλλη, τα Πρότυπα Διεξαγωγής αναλύουν τη φύση των υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου και περιλαμβάνουν ποιοτικά κριτήρια αξιολόγησης των υπηρεσιών. Τα Πρότυπα αυτά χρησιμοποιούνται από τους εσωτερικούς ελεγκτές για να μπορούν να αξιολογήσουν τα αποδεικτικά στοιχεία και να διαμορφώσουν αντικειμενική και ανεξάρτητη γνώμη κατά τη διενέργεια του ελέγχου.

Αποτελεί υποχρέωση όλων των εσωτερικών ελεγκτών η συμμόρφωση με τα Πρότυπα όσον αφορά την ατομική τους αντικειμενικότητα, την επάρκεια των

⁶Ανάκτηση από www.hiia.gr

γνώσεων τους, την επαγγελματική επιμέλεια τους αλλά και την εκτέλεση των επαγγελματικών τους καθηκόντων. Στη συνέχεια ακολουθεί αναφορά και σύντομη περιγραφή των Προτύπων αυτών.

3.4.1 Πρότυπα χαρακτηριστικών ιδιοτήτων (Attribute Standards Σειρά 1000):

Τα πρότυπα αυτά περιλαμβάνουν περιγραφή των οργανισμών και των προσώπων που διενεργούν τον εσωτερικό έλεγχο και αναλύονται στη συνέχεια:⁷

1000 – Σκοπός, Δικαιοδοσία και Ευθύνη: Απαραίτητος είναι ο καθορισμός κανονισμού εσωτερικού ελέγχου όπου θα περιλαμβάνεται ο σκοπός, η δικαιοδοσία καθώς και η ευθύνη της λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου. Ο κανονισμός αυτός θα πρέπει να αναθεωρείται τακτικά και να εγκρίνεται από την ανώτερη διοίκηση και το συμβούλιο.

1100 - Ανεξαρτησία και Αντικειμενικότητα : Ο εσωτερικός έλεγχος θα πρέπει να αποτελεί μια ανεξάρτητη λειτουργία και οι ελεγκτές οφείλουν να είναι εκτελούν το έργο τους με αντικειμενικότητα.

1110 - Οργανωσιακή Ανεξαρτησία : Υποχρέωση του επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου αποτελεί η υποβολή αναφορών σε επίπεδο ιεραρχίας ώστε η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου να ανταποκρίνεται στις ευθύνες της καθώς και η ετήσια επιβεβαίωση του συμβουλίου ότι εξασφαλίζεται η οργανωσιακή ανεξαρτησία της λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου.

1120 - Ατομική Αντικειμενικότητα: Οι εσωτερικοί ελεγκτές οφείλουν να είναι αμερόληπτοι ,να μην επηρεάζονται από προσωπικά συμφέροντα και να μη προβαίνουν σε αντιδεοντολογικές ή ανάρμοστες πράξεις.

1130 - Παρεμπόδιση Ανεξαρτησίας ή Αντικειμενικότητας: Σε περίπτωση όπου διαπιστώνεται παρεμπόδιση της ανεξαρτησίας ή της αντικειμενικότητας θα πρέπει η διαπίστωση αυτή να κοινοποιείται στα αρμόδια όργανα.

⁷Ανάκτηση από www.hiia.gr

1200 - Επαγγελματική Επάρκεια και Δέουσα Επαγγελματική Επιμέλεια: Η εκτέλεση των έργων θα πρέπει να χαρακτηρίζεται επαγγελματική επάρκεια και δέουσα επαγγελματική επιμέλεια.

1210 - Επαγγελματική Επάρκεια: Οι εσωτερικοί ελεγκτές οφείλουν να έχουν τις απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες και λοιπές ικανότητες ώστε να είναι σε θέση να εκπληρώνουν αποτελεσματικά τα ατομικά τους καθήκοντα.

1220 - Δέουσα Επαγγελματική Επιμέλεια: Οι εσωτερικοί ελεγκτές οφείλουν να επιδεικνύουν επαγγελματική επιμέλεια κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

1230 - Συνεχής Επαγγελματική Επιμόρφωση: Απαραίτητη είναι η επιδίωξη συνεχούς βελτίωσης των γνώσεων και των ικανοτήτων από τους εσωτερικούς ελεγκτές.

1300 - Πρόγραμμα Διαβεβαίωσης και Βελτίωσης Ποιότητας: Στις αρμοδιότητες του επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνεται η ανάπτυξη και διατήρηση προγράμματος διαβεβαίωσης και βελτίωσης ποιότητας. Το πρόγραμμα αυτό περιλαμβάνει μια εκτίμηση του βαθμού συμμόρφωσης της λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου σε σχέση με τον Ορισμό του Εσωτερικού Ελέγχου, τα Πρότυπα και τον Κώδικα Δεοντολογίας από τους εσωτερικούς ελεγκτές καθώς και αξιολόγηση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου.

1310 - Απαιτήσεις του Προγράμματος Διαβεβαίωσης και Βελτίωσης Ποιότητας: Στο πρόγραμμα αυτό πρέπει να περιλαμβάνονται εσωτερικές αλλά και εξωτερικές αξιολογήσεις.

1320 - Υποβολή Αναφοράς για το Πρόγραμμα Διαβεβαίωσης και Βελτίωσης Ποιότητας: Τα αποτελέσματα του προγράμματος πρέπει να γνωστοποιούνται στο συμβούλιο.

1321 - Χρήση της φράσης «Διενεργήθηκε Σύμφωνα με τα Πρότυπα»: Χρήση της φράσης αυτής θα πρέπει να γίνεται μόνο σε περιπτώσεις όπου μόνο τα αποτελέσματα της αξιολόγηση του προγράμματος διαβεβαίωσης και βελτίωσης ποιότητας το επιβάλλουν.

1322 - Αποκάλυψη της μη Συμμόρφωσης: Εάν διαπιστώνεται μη συμμόρφωση με τον Ορισμό Εσωτερικού Ελέγχου, τα Πρότυπα ή τον Κώδικα Δεοντολογίας, η οποία επηρεάζει τη λειτουργία εσωτερικού ελέγχου, τότε πρέπει η μη συμμόρφωση να κοινοποιείται στην ανώτατη διοίκηση και το συμβούλιο.

3.4.2 Πρότυπα Απόδοσης (Performance Standards Σειρά 2000)

Στα πρότυπα αυτά περιλαμβάνονται τα παρακάτω:⁸

2000 - Διαχείριση της Λειτουργίας Εσωτερικού Ελέγχου: Θα πρέπει να εξασφαλίζεται ότι η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου συνεισφέρει στην δημιουργία αξίας από τον οργανισμό.

2010 – Προγραμματισμός: Απαραίτητη είναι η σύνταξη προγράμματος ελέγχων όπου θα λαμβάνεται υπόψη εκτίμηση κινδύνων, προκειμένου να προσδιορίζονται οι προτεραιότητες της λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου βάσει των στόχων του οργανισμού.

2020 - Κοινοποίηση και Έγκριση: Ο σχεδιασμός της λειτουργία εσωτερικού ελέγχου. Οι απαιτήσεις αυτής σε πόρους καθώς και οποιαδήποτε σημαντική μεταβολή θα πρέπει να κοινοποιείται στην ανώτατη διοίκηση και το συμβούλιο προκειμένου να ελέγχεται και να εγκρίνεται

2030 - Διαχείριση Πόρων: Θα πρέπει να διασφαλίζεται η καταλληλότητα, η επάρκεια και η αποτελεσματική αξιοποίηση των χρησιμοποιούμενων , για την επίτευξη των στόχων ,πόρων.

2040 - Πολιτικές και Διαδικασίες: Απαιτείται καθορισμός πολιτικών και διαδικασιών καθοδήγησης της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου.

2050 – Συντονισμός: Σημαντική είναι η διάχυση πληροφοριών και ο συντονισμός των δραστηριοτήτων που διεξάγονται σε συνδυασμό με άλλους εσωτερικούς και εξωτερικούς παρόχους

⁸Ανάκτηση από www.hiia.gr

διαβεβαίωσης προκειμένου να εξασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα τους και να ελαχιστοποιείται η επανάληψη ενεργειών.

2060 - Υποβολή Αναφοράς στο Συμβούλιο και την Ανώτερη Διοίκηση:

Πρέπει να υποβάλλεται περιοδικά αναφορά που περιλαμβάνει τον σκοπό, τις δικαιοδοσίες, την απόδοση του προγράμματος ελέγχων, το βαθμό έκθεσης σε κίνδυνο και άλλα θέματα όπως της εταιρικής διακυβέρνησης, στην ανώτερη διοίκηση και το συμβούλιο

2070 - Πάροχος Εξωτερικών Υπηρεσιών και Οργανωσιακή Ευθύνη για τον

Εσωτερικό Έλεγχο: Σε περιπτώσεις ύπαρξης εξωτερικού παρόχου θα πρέπει να επισημαίνεται ότι ο οργανισμός φέρει την ευθύνη διατήρησης της αποτελεσματικής δραστηριότητας εσωτερικού ελέγχου.

2100 - Φύση των Εργασιών: Στη λειτουργία εσωτερικού ελέγχου πρέπει να

περιλαμβάνεται αξιολόγηση και βελτίωση των διαδικασιών διακυβέρνησης (Πρότυπο 2110), διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων (Πρότυπο 2120) και συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου (Πρότυπο 2130).

2200 - Σχεδιασμός Έργου: Το κάθε έργο θα πρέπει να αναπτύσσεται και να

σχεδιάζεται με τρόπο που θα λαμβάνονται υπόψη οι αντικειμενικούς σκοποί, το εύρος, το χρονοδιάγραμμα καθώς και η κατανομή των πόρων.

2300 - Διεξαγωγή του Έργου: Κατά τη διεξαγωγή του έργου θα πρέπει να

αναγνωρίζονται, να αναλύονται, να αξιολογούνται και να καταγράφονται πληροφορίες απαραίτητες για την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών του έργου.

2400 - Κοινοποίηση Αποτελεσμάτων: Απαιτείται κοινοποίηση των

αποτελεσμάτων των έργων.

2500 - Παρακολούθηση Προόδου: Καθιέρωση και διατήρηση συστήματος

παρακολούθησης της τακτοποίησης των αποτελεσμάτων τα οποία κοινοποιούνται στη διοίκηση.

2600 - Κοινοποίηση της Αποδοχής Κινδύνων: Εάν διαπιστωθεί από τον

εσωτερικό ελεγκτή ότι έχει γίνει από τη διοίκηση αποδοχή μη αποδεκτού βαθμού κινδύνου απαιτείται περαιτέρω διερεύνηση και αναφορά στο συμβούλιο.

3.5 Κώδικας Δεοντολογίας Εσωτερικού Ελέγχου.

Η ύπαρξη Κώδικα Δεοντολογίας Εσωτερικού Ελέγχου στοχεύει στην παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου από το τμήμα εσωτερικού ελέγχου. Όσον αφορά τον Κώδικα Δεοντολογίας που έχει εκδοθεί από το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών εστιάζει κυρίως στα ελάχιστα απαιτούμενα πρότυπα συμπεριφοράς και όχι σε συγκεκριμένα καθήκοντα των εσωτερικών ελεγκτών.

Στον Κώδικα Δεοντολογίας υπάγονται ο υπεύθυνος του τμήματος εσωτερικού ελέγχου και τα άτομα τα οποία εποπτεύει. Αφού γίνει αποδεκτός λοιπόν ο κώδικας από τα μέλη του τμήματος, θα πρέπει να δείχνουν πειθαρχία στις κανονιστικές αποφάσεις και στη νομοθεσία. Ο κώδικας δεοντολογίας περιλαμβάνει κάποιες βασικές αρχές σχετικά με τον τρόπο που θα εκτελούνται τα καθήκοντα, των εμπλεκόμενων με το ελεγκτικό έργο ,μελών. Βασικός παράγοντας αποτελεσματικής εφαρμογής του κώδικα δεοντολογίας είναι η κατανόηση του και η ανταπόκριση από τους απασχολούμενους Σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι κάποιος από τα μέλη παραβιάζει τις αρχές του κώδικα απαλλάσσεται των καθηκόντων του.

Οι βασικές αρχές που περιλαμβάνονται στον κώδικα είναι αυτές της ακεραιότητας, της αντικειμενικότητας, της εχεμύθειας και της επάρκειας, οι οποίες αναλύονται στη συνέχεια.⁹

- **ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑ:** Οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να διακρίνονται από υπευθυνότητα, ειλικρίνεια επάρκεια γνώσεων καθώς και αφοσίωση στην τήρηση των καθηκόντων τους. Επιπλέον δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να εμπλέκονται σε παράνομες, αντικανονικές και αντιδεοντολογικές δραστηριότητες, που ενδέχεται να δημιουργήσουν προβλήματα στη λειτουργία μιας οικονομικής μονάδας.

⁹Νεγκάκης Ι. Χρήστος & Ταχυνάκης Δ. Παναγιώτης (2013) , « Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου (Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου) ».

- **ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ:** Τα καθήκοντα των εσωτερικών ελεγκτών πρέπει να εκτελούνται με πλήρη αντικειμενικότητα χωρίς να επηρεάζεται η κρίση των ελεγκτών από προσωπικά ή άλλα συμφέροντα που είναι ενάντια στα συμφέροντα της εταιρίας. Επίσης απαγορεύεται ρητά να δέχονται δώρα ή αμοιβές από άλλους υπαλλήλους, προμηθευτές, πελάτες ή εταιρίες τα οποία ενδεχομένως να επηρεάζουν την διαμόρφωση αντικειμενικής γνώμης.¹⁰
- **ΕΧΕΜΥΘΕΙΑ:** Μια ακόμη σημαντική αρχή για το επάγγελμα του εσωτερικού ελεγκτή αποτελεί η προσεκτική διαχείριση των πληροφοριών που αποκτώνται κατά την άσκηση του ελεγκτικού έργου. Οι πληροφορίες αυτές είναι εμπιστευτικές και δεν πρέπει να μεταφέρονται σε άλλα άτομα ούτε και να χρησιμοποιούνται προς όφελος του ελεγκτή.
- **ΕΠΑΡΚΕΙΑ:** Σύμφωνα με την αρχή αυτή ο εσωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να είναι ικανός να υιοθετήσει τα κατάλληλα μέσα διενέργειας του ελέγχου, έχοντας ως γνώμονα τα διεθνή πρότυπα ελέγχου, τις αποφάσεις της διοίκησης και το ευρύτερο νομοθετικό πλαίσιο. Οφείλει να μπορεί να εντοπίσει λάθη, οικονομικές ατασθαλίες, σπατάλες και οποιαδήποτε άλλη μη αποδοτική ή αναποτελεσματική δραστηριότητα αλλά και να ερευνά τις αιτίες των προβλημάτων που επηρεάζουν την ομαλή λειτουργία της μονάδας. Επιπλέον αφού ο ελεγκτής μελετήσει τις αδυναμίες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου καλείται να ενημερώσει τη διοίκηση σχετικά με τα ευρήματα του ελέγχου και να προτείνει διορθωτικές ενέργειες για την εξάλειψη των αδυναμιών αυτών. Σημαντικό είναι ακόμη να μην επαναπαύονται οι ελεγκτές αλλά να επιδιώκουν συνεχή βελτίωση και αύξηση της αποτελεσματικότητάς τους. Είναι γεγονός πως οι εργασίες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι απαιτητικές σε γνώσεις αλλά και επιμέλεια. Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητο να διενεργούνται τακτικοί έλεγχοι και επαληθεύσεις αυτών και το αποδεικτικό υλικό που συγκεντρώνεται να είναι επαρκές για την στήριξη του πορίσματος που εξάγεται. Τέλος στην έκθεσή τους οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να

¹⁰Νεγκάκης Ι. Χρήστος & Ταχυνάκης Δ. Παναγιώτης (2013), « Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου (Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου)»

περιλαμβάνουν οποιοδήποτε γεγονός υπέπεσε στην αντίληψη τους ώστε να διασφαλίζεται πως δεν υποκρύπτουν παράνομες δραστηριότητες.

3.6 Το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου.

Ως σύστημα εσωτερικού ελέγχου ορίζεται το πλέγμα οικονομικών, διοικητικών, λειτουργικών ελέγχων καθώς και μέτρων και μεθόδων εργασίας που χρησιμοποιούνται από μία επιχείρηση με στόχο να προωθήσει, να κατευθύνει, να περιορίσει, να διοικήσει και να ελέγξει τις διάφορες δραστηριότητές της προκειμένου να πετύχει τους στόχους της. Στην ουσία το σύστημα εσωτερικού ελέγχου μιας επιχείρησης αποτελεί ένα προσωπικό σύστημα της διοίκησης μιας επιχείρησης που περιλαμβάνει τον τρόπο που θα οργανωθούν οι λειτουργίες της, τον τρόπο που θα κατανεμηθούν οι αρμοδιότητες και ευθύνες των εμπλεκόμενων μελών, το πως θα οργανωθεί σε χρηματοοικονομικό και λογιστικό επίπεδο και τι μέτρα και διαδικασίες θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν προκειμένου να διαφυλάσσονται τα περιουσιακά της στοιχεία, να απεικονίζονται με ακρίβεια και αξιοπιστία οι λογιστικές καταστάσεις, να εξετάζεται το προσωπικό ως προς τη συμμόρφωση στις στρατηγικές και πολιτικές της διοίκησης αλλά και στο γενικότερο νομοθετικό πλαίσιο.¹¹

Θα μπορούσαμε λοιπόν να συμπεράνουμε πως βασικός στόχος του συστήματος εσωτερικού ελέγχου κάθε οργανισμού είναι να συμβάλλει στην αποδοτικότερη και αποτελεσματικότερη λειτουργία του οργανισμού και στην επίτευξη των αντικειμενικών του σκοπών.

¹¹Νεγκάκης Ι. Χρήστος & Ταχυνάκης Δ. Παναγιώτης (2013) , « Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου (Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου)»
Καζαντζής,Ι.Χ(2006) «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος. Μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων »

Πιο συγκεκριμένα το σύστημα εσωτερικού ελέγχου εστιάζεται στις παρακάτω ενέργειες:

- Αν ακολουθείται η επιχειρησιακή στρατηγική με αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων που διαθέτει μια επιχείρηση
- Αν κατά την εκτέλεση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων λαμβάνονται υπόψη οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν και αν γίνονται ενέργειες για την αντιμετώπιση τους
- Αν προσδιορίζεται επιτυχώς η χρηματοοικονομική κατάσταση του οργανισμού και αν αποδίδεται σωστά στις οικονομικές καταστάσεις.
- Αν επιτυγχάνεται η συμμόρφωση των μελών στους εσωτερικούς κανονισμούς και στον κώδικα δεοντολογία
- Αν ακολουθούνται ενέργειες πρόληψης και απαλοιφής σφαλμάτων και παρατυπιών που μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο την επιχειρηματική δραστηριότητα

3.7 Περιεχόμενο του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου.

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου απαρτίζεται από ένα σύνολο συστημάτων και υποσυστημάτων που είναι απαραίτητα για την αποτελεσματική λειτουργία ενός οργανισμού. Τα συστατικά αυτά μέρη είναι:¹²

- Το γενικό οργανόγραμμα της επιχείρησης το οποίο περιλαμβάνει την στελέχωση αλλά και τον διαχωρισμό των λειτουργιών σε πρωτεύουσες και σε δευτερεύουσες.
- Καταγραφή της στρατηγικής που ακολουθεί η επιχείρηση η οποία βασίζεται σε προγραμματισμό δράσης.
- Πλαίσιο στο οποίο θα περιγράφονται τα καθήκοντα και οι διαδικασίες.
- Σύστημα μηχανογράφησης το οποίο θα παρέχει ακριβή και έγκυρη πληροφόρηση.

¹²Νεγκάκης Ι. Χρήστος & Ταχυνάκης Δ. Παναγιώτης (2013) , « Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου (Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου)» Καζαντζής,Ι.Χ(2006) «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος. Μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων » , Εκδόσεις BusinessPlusA.Ε,Πειραιάς.

- Σύστημα MIS που θα συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων του οργανισμού.
- Σύστημα ISO το οποίο διασφαλίζει την ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων και των προσφερόμενων υπηρεσιών.
- Κανόνες που διέπουν τη λειτουργία της επιχείρησης όπως εγχειρίδια διαδικασιών ή κανονισμό ολοκληρωμένου κύκλου παραγωγικής διαδικασίας προϊόντων.
- Καταγραφή των πολιτικών αγορών, προμηθειών, πωλήσεων, τιμολόγησης και διαχείρισης προσωπικού.
- Διαχείριση των ιδίων και ξένων κεφαλαίων και του χαρτοφυλακίου
- Σύστημα εξουσιοδότησης

Βασικά χαρακτηριστικά ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι η ορθή επεξεργασία, ταξινόμηση και διαχωρισμός των δραστηριοτήτων, η συνεχής και σωστή επίβλεψη, η επαρκής τεκμηρίωση του αλλά και η σχέση του κόστους που έχει για μια επιχείρηση σε σχέση με τα οφέλη που απορρέουν από την ύπαρξη του.

3.8 Βασικές αρχές του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου.

Το πλαίσιο βασικών αρχών αποτελείται από τα παρακάτω σημεία-κλειδιά:¹³

- Εταιρικό οργανόγραμμα, όπου παρουσιάζονται υπό μορφή πυραμίδας, οι αρμοδιότητες των υπηρεσιών και η μεταξύ τους αλληλεξαρτήσεις.
- Αποκεντρωμένη διοίκηση. Σημαντικό είναι να μην είναι όλες οι αρμοδιότητες συγκεντρωμένες στα στελέχη της διοίκησης αλλά να γίνεται εκχώρηση των αρμοδιοτήτων και εξουσιών σε όλα τα επίπεδα ιεραρχίας όλων των επιμέρους τμημάτων που απαρτίζουν μια επιχείρηση και το κάθε τμήμα να έχει την ευθύνη για τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων.

¹³ Νεγκάκης Ι. Χρήστος & Ταχυνάκης Δ. Παναγιώτης (2013), « Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου (Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου)»

- Αναλυτική και ακριβή περιγραφή των καθηκόντων και των αρμοδιοτήτων των στελεχών της επιχειρησιακής μονάδας.
- Κατάλληλη στελέχωση. Η εξασφάλιση εξειδικευμένου και έμπειρου προσωπικού αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία μιας επιτυχημένης οικονομικής μονάδας του σύγχρονου επιχειρησιακού περιβάλλοντος.
- Σύστημα υπογραφών. Αφορά τη δημιουργία ενός συστήματος που ασχολείται με την έγκριση, την εκταμίευση και τη λογιστική θεώρηση προκειμένου να διασφαλίζεται η ασφάλεια των συναλλαγών, να επιτυγχάνονται οι στόχοι και να ικανοποιούνται τα συμφέροντα της επιχείρησης.
- Οριοθέτηση των εξουσιοδοτήσεων εγκρίσεως δαπανών.
- Σύστημα Εκπροσώπησης και Δέσμευσης της επιχείρησης απέναντι σε τρίτους, το οποίο θα περιγράφει με λεπτομέρεια τις εξουσιοδοτήσεις του διοικητικού συμβουλίου προς τρίτους ώστε να είναι σε θέση εκπροσωπούν την επιχείρηση σε συναλλαγές της με τρίτους.
- Αναλυτική περιγραφή των διαδικασιών και των ελέγχων βασικών λειτουργιών του εσωτερικού πλαισίου βάσει του οποίου ενεργεί η επιχείρηση.
- Διαμόρφωση και καθιέρωση πολιτικών.
- Δημιουργία συστημάτων παροχής πληροφοριών.

3.9 Δικλίδες ασφαλείας Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου.

Κάθε σύστημα εσωτερικού ελέγχου αποτελείται από ελεγκτικούς μηχανισμούς και δικλίδες ελέγχου τα οποία αποσκοπούν στην διασφάλιση της ορθής λειτουργίας μιας οικονομικής μονάδας. Μέσω των δικλίδων ασφαλείας επισημαίνονται και αντιμετωπίζονται έγκαιρα οι κίνδυνοι.¹⁴

Υπάρχουν τριών ειδών δικλίδες ασφαλείας ανάλογα με τον τρόπο δράσης:

- Οργανωτικές δικλίδες: Σχετίζονται με την βασική οργάνωση των δραστηριοτήτων μιας οικονομικής μονάδας και εστιάζουν κυρίως στη

¹⁴Νεγκάκης Ι. Χρήστος & Ταχυνάκης Δ. Παναγιώτης (2013), « Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου (Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου)»

μελέτη των εσωτερικών διαδικασιών λειτουργίας για θέματα όπως κανονισμούς προσωπικού ή διασφάλιση ποιότητας.

- Προληπτικές δικλίδες: Στοχεύουν στην ανάδειξη των λαθών που επηρεάζουν την εύρυθμη λειτουργία των διαδικασιών
- Κατασταλτικές δικλίδες: Λειτουργούν παρεμβατικά όταν εντοπίζονται εμπόδια στην εύρυθμη λειτουργία της οικονομικής μονάδας προκειμένου να ληφθούν μέτρα για την αντιμετώπιση των αποκλίσεων.

Σημαντική προϋπόθεση για να λειτουργήσουν αποτελεσματικά οι δικλίδες εσωτερικού ελέγχου αποτελεί το να περιγράφονται αναλυτικά και με σαφήνεια ώστε να γίνονται κατανοητές και αποδεκτές από όλους τους εργαζομένους.

Ανάλογα με την έκταση και το πεδίο εφαρμογής του συστήματος εσωτερικού ελέγχου οι δικλίδες ασφαλείας διακρίνονται σε γενικές και εξειδικευμένες.

Γενικές δικλίδες ασφαλείας: Εστιάζουν στα παρακάτω σημεία

- Στον τρόπο που είναι δομημένη οργανωτικά μια εταιρία όσον αφορά τη διαμόρφωση, την καθιέρωση των πολιτικών και την τήρηση τους από το σύνολο των μελών που απαρτίζουν την εταιρία. Ακόμη σχετίζονται με θέματα επιλογής προσωπικού και διαχωρισμό των ευθυνών. Πιο συγκεκριμένα θα πρέπει κατά την επιλογή της οργανωτικής δομής να λαμβάνεται υπόψη το είδος και ο όγκος των εργασιών και τα καθήκοντα να επιμερίζονται ώστε να μην χειρίζεται μια εργασία αποκλειστικά από ένα πρόσωπο και να μη συγκεντρώνεται στο πρόσωπο αυτό και η εξουσιοδότηση και η λογιστική απεικόνιση και η διαφύλαξη. Επιπλέον ο κάθε εργαζόμενος θα πρέπει να έχει τα απαιτούμενα προσόντα και γνώσεις σχετικά με το έργο που καλείται να εκτελέσει και να είναι υπόλογος για κάθε ενέργεια του στην διοίκηση. Τέλος θα πρέπει να εξασφαλίζεται ότι υπάρχει αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ των τμημάτων προκειμένου να μεταδίδονται οι εντολές και οδηγίες της διοίκησης.
- Στη δομή των παραγόμενων υπηρεσιών καθώς και στη διεκπεραίωση οικονομικής φύσεως υπηρεσιών. Πιο αναλυτικά επιβάλλουν την σύνταξη αναλύσεων σε πραγματική και προϋπολογιστική βάση με παράλληλη

διερεύνηση των αποκλίσεων που ενδέχεται να εμφανιστούν καθώς και τη σύνταξη περιοδικών οικονομικών εκθέσεων ανά τομέα ευθύνης, στις οποίες θα εντοπίζονται και θα αναλύονται τα προβλήματα που προκύπτουν. Ακόμη επιτάσσουν την υιοθέτηση διαδικασιών σύγκρισης των οικονομικών δεδομένων που προέρχονται από ανεξάρτητες πηγές, την καθιέρωση κατάλληλων λογιστικών αρχών, οι οποίες θα αποτυπώνονται και σε εγχειρίδια, και τέλος στη στελέχωση των οικονομικών υπηρεσιών με καταρτισμένα και αξιόπιστα άτομα

- Στη διαφύλαξη των περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας, των πελατών της και λοιπών τρίτων μέσω θέσπισης, στο πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου, διαδικασιών που θα διασφαλίζουν την περιουσία της εταιρίας και την ποιότητα των προσφερόμενων από αυτή υπηρεσιών.

Εξειδικευμένες Δικλίδες Ασφαλείας: Αποσκοπούν στην αποτελεσματική προστασία των περιουσιακών στοιχείων, στην εξασφάλιση της απαραίτητης εξουσιοδότησης σχετικά με θέματα πρόσβασης και στην σωστή λογιστική απεικόνιση.

Το ποιές διαδικασίες και ενέργειες θα χρησιμοποιηθούν ως δικλίδες ασφαλείας εξαρτάται από διάφορους παράγοντες όπως το κόστος λειτουργίας που απορρέει από τη χρησιμοποίησή τους, ο βαθμός δυσκολίας στην εφαρμογή τους ή ακόμη ο βαθμός ασφαλείας τους. Συμπεραίνουμε λοιπόν πως η επιλογή αυτή δεν αποτελεί εύκολη απόφαση γιατί θα πρέπει να επιτυγχάνεται ισορροπία μεταξύ της ζημίας και του κόστους εφαρμογής των ελεγκτικών εργασιών.

3.10 Παράγοντες που χαρακτηρίζουν ένα αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω μπορούμε να καταλήξουμε σε κάποιους παράγοντες οι οποίοι παίζουν καθοριστικό ρόλο στην επιτυχία και αποτελεσματικότητα ενός συστήματος. Οι πιο σημαντικοί λοιπόν παράγοντες είναι οι παρακάτω:¹⁵

¹⁵Νεγκάκης Ι. Χρήστος & Ταχυνάκης Δ. Παναγιώτης (2013), « Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου (Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου)» Καζαντζής, Ι.Χ(2006) «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος. Μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων »

- Οργανωτική δομή
- Περιορισμένη πρόσβαση στα περιουσιακά στοιχεία σε άτομα που δεν έχουν εξουσιοδοτηθεί
- Καλοσχεδιασμένο λογιστικό σύστημα
- Προσωπικό με ευσυνειδησία και επαγγελματική επάρκεια
- Υπηρεσία εσωτερικών ελεγκτών

Πιο αναλυτικά, όσον αφορά την οργανωτική δομή ,απαραίτητο συστατικό ενός αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι η ύπαρξη οργανωτικού σχεδίου το οποίο θα καθορίζει με ακρίβεια και σαφήνεια τους τομείς ευθύνης όλων των λειτουργιών και των τμημάτων μιας οικονομικής μονάδας. Όταν ανατίθεται η ευθύνη για την εκτέλεση την εκτέλεση ενός έργου μιας λειτουργίας ή ενός τμήματος θα πρέπει παράλληλα να εκχωρείται και ανάλογη αρμοδιότητα και εξουσία για να λαμβάνονται οι αναγκαίες αποφάσεις. Ο διαχωρισμός των καθηκόντων είναι σημαντικός για την πρόληψη λαθών και ανωμαλιών και μπορεί να πραγματοποιηθεί ως εξής:¹⁶

- Διαχωρισμός της επιτήρησης των περιουσιακών στοιχείων από τη λογιστική παρακολούθηση τους: Σκοπός του διαχωρισμού αυτού είναι η διαφύλαξη της οικονομικής μονάδας από τη διενέργεια απατών από το προσωπικό. Θα πρέπει να εξασφαλίζεται ότι η διαχείριση και η λογιστική παρακολούθηση δεν διενεργείται από το ίδιο άτομο γιατί στην περίπτωση αυτή ο κίνδυνος κατάχρησης είναι μεγάλος με στόχο την ικανοποίηση προσωπικών συμφερόντων. Παραδείγματος χάριν εάν ένας ταμίας τηρεί και τα λογιστικά βιβλία υπάρχει η πιθανότητα παρακρατήσεως χρηματικών ποσών που προέρχονται από πελάτες και κάλυψη της διαφοράς αυτής με λογιστικού χειρισμούς όπως χορήγηση έκπτωσης ή συμψηφιστική εγγραφή. Εάν όμως διαχωρίζονται οι υπηρεσίες φύλαξης περιουσιακών στοιχείων και λογιστικής παρακολούθησης οι εργασίες της μιας υπηρεσίας επαληθεύουν τις εργασίες της άλλης. Επιπλέον πρέπει ανά τακτά χρονικά διαστήματα να συγκρίνονται τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης με τα λογιστικά βιβλία προκειμένου να εντοπίζονται τυχόν αποκλίσεις και η αιτία τους.

¹⁶Νεγκάκης Ι. Χρήστος & Ταχυνάκης Δ. Παναγιώτης (2013) , « Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου (Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου)»

- Διαχωρισμός της εξουσιοδότησης πραγματοποίησης των συναλλαγών από την επιτήρηση των αντίστοιχων περιουσιακών στοιχείων.: Προκειμένου να επιτυγχάνονται οι στόχοι του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να υπάρχει σαφής διαχωρισμός της παροχής εξουσιοδότησης κάθε συναλλαγής και της αρμοδιότητας φύλαξης και επιτήρησης των περιουσιακών στοιχείων στα οποία αναφέρονται οι συναλλαγές. Παραδείγματος χάριν δεν θα πρέπει το πρόσωπο που αναλαμβάνει την καταβολή των αποδοχών του προσωπικού να προσλαμβάνει ή να απολύει το προσωπικό γιατί υπάρχει ο κίνδυνος καταχράσου χρηματικών ποσών μέσω εικονικών προσλήψεων. Ο κίνδυνος αυξάνεται σε περίπτωση που μόνο μία υπηρεσία αναλαμβάνει την παραγγελία και παραλαβή των αγαθών.
- Διαχωρισμός υπευθυνοτήτων μέσα στη λογιστική λειτουργία: Εάν μόνο ένα στέλεχος της λογιστικής λειτουργίας είναι αρμόδιο για τις εργασίες όλων των φάσεων του λογιστικού κυκλώματος τότε αυξάνεται ο κίνδυνος μη αποκάλυψης σφαλμάτων ή παραλείψεων που ενδέχεται να έχουν πραγματοποιηθεί. Αντίθετα αν συμμετέχουν παραπάνω από μία υπηρεσίες τότε υπάρχει μεταξύ τους έλεγχος.
- Διαχωρισμός της λειτουργικής αρμοδιότητας από την αρμοδιότητα της λογιστικής καταγραφής της: Προκειμένου να διασφαλίζεται αντικειμενική και αξιόπιστη πληροφόρηση δεν πρέπει να εκχωρείται στο ίδιο το τμήμα η λογιστική καταγραφή των δραστηριοτήτων του συγκεκριμένου τμήματος διαφορετικά τα τμήματα θα παρουσιάζουν βελτιωμένα αποτελέσματα δράσης μέσω αλλοίωσης πληροφοριακών στοιχείων.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω καταλήγουμε στην βασική αρχή του εσωτερικού ελέγχου ότι δε πρέπει μια συναλλακτική πράξη να υλοποιείται από την αρχή έως το τέλος από μόνο ένα άτομο ή μια λειτουργία. Για το λόγο αυτό πρέπει στο οργανωτικό σχέδιο μιας επιχείρησης να προβλέπεται η οργάνωση των λειτουργιών ώστε η ολοκλήρωση μιας συναλλαγής να περιλαμβάνει τη συμμετοχή τουλάχιστον δύο ατόμων ή τμημάτων. Η αποτελεσματικότητα ενός συστήματος ελέγχου εξαρτάται από την ύπαρξη μηχανισμών οι οποίοι θα διασφαλίζουν ότι οι συναλλαγές των διάφορων ιεραρχικών επιπέδων θα ανταποκρίνονται στην πολιτική και στις αποφάσεις που έχουν παρθεί από τη διοίκηση. Παράδειγμα τέτοιου είδους

μηχανισμού αποτελεί η εξουσιοδότηση ως βασική προϋπόθεση για την εκτέλεση κάθε συναλλαγής.

Την ανώτατη εξουσία για τη λήψη αποφάσεων έχουν οι ιδιοκτήτες μιας οικονομικής μονάδας οι οποίοι εκχωρούν την εξουσία αυτή στο διοικητικό συμβούλιο, στους διευθυντές και σε λοιπά στελέχη της διεύθυνσης. Στη συνέχεια αρμοδιότητες για τη διενέργεια ορισμένων συναλλαγών εκχωρούν τα διευθυντικά στελέχη σε υφιστάμενα κλιμάκια. Η αρμοδιότητα που εκχωρείται μπορεί να είναι είτε γενική είτε ειδική. Οι γενικές αρμοδιότητες εκχωρούνται από την διοίκηση καθιερώνοντας τους όρους και τις συνθήκες βάσει των οποίων θα διενεργούνται οι συναλλαγές. Στην εκχώρηση γενικών αρμοδιοτήτων περιλαμβάνεται η χορήγηση πίστωσης σε κάποιο πελάτη μέσα σε προκαθορισμένα όρια καθώς και η παραγγελία υλικών όταν τα αποθέματα μειώνονται στα όρια ασφαλείας. Από την άλλη οι ειδικές αρμοδιότητες εκχωρούνται για πιο συγκεκριμένες συναλλαγές σε περιπτώσεις όπου η διοίκηση θέλει να προβεί σε εκχώρηση αρμοδιοτήτων αφού διενεργηθεί ξεχωριστή μελέτη κάθε περίπτωσης. Παράδειγμα ειδικής εξουσιοδότησης αποτελεί όταν κατά την έγκριση σύναψης δανείου υψηλού ποσού μεταξύ μιας τράπεζας και του διοικητικού συμβουλίου μιας επιχείρησης εξουσιοδοτείται ο οικονομικός διευθυντής για να υπογράψει το δάνειο.

Όσον αφορά το λογιστικό σύστημα, απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα του αποτελεί η χρησιμοποίηση Λογιστικού Σχεδίου καθώς και κατευθυντήριων οδηγιών για το πώς να χρησιμοποιείται το σύστημα σε μορφή λογιστικού εγχειριδίου. Στο Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο περιλαμβάνονται ένα σχέδιο λογαριασμών καθώς και οι απαραίτητοι κανόνες για το πώς κινούνται λογιστικά. Σύμφωνα με μια βασική αρχή επιχειρησιακής πρακτικής ο υπεύθυνος για την πραγματοποίηση των συναλλαγών θα πρέπει μην ενδιαφέρεται για οτιδήποτε άλλο παρά μόνο με το αν η συναλλαγή διενεργείται σε συμφωνία με τις πολιτικές της επιχείρησης. Επιπλέον θα πρέπει το επίπεδο ιεραρχικής πυραμίδας στο οποίο θα βρίσκεται ο υπεύθυνος για τη συναλλαγή να είναι ανάλογο της σημαντικότητας της συναλλαγής καθώς και να διαθέτει τις απαραίτητες γνώσεις σχετικά με τις συναλλαγές που αναλαμβάνει αλλά και τι συνέπειες έχουν αυτές.

Η τεκμηρίωση των δραστηριοτήτων μιας επιχείρησης περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα εντύπων και παραστατικών σχετικά με την καταγραφή, την συγκέντρωση και απεικόνιση όλων των δραστηριοτήτων πόσο σωστά τεκμηριωμένα είναι μια επιχείρηση και τα παραστατικά της επηρεάζει άμεσα το πόσο αποτελεσματικό είναι ένα σύστημα ελέγχου. Πιο συγκεκριμένα ο σχεδιασμός και η χρήση των παραστατικών θα πρέπει να περιλαμβάνει:¹⁷

- Αρίθμηση αύξοντα αριθμού, η οποία βοηθά στο να ελέγχεται ο αριθμός των παραστατικών που εκδόθηκαν καθώς και αυτών που έχουν χαθεί ή ακυρωθεί. Επιπλέον διευκολύνει την αναζήτηση παραστατικών σε μεταγενέστερο χρόνο.
- Έγκαιρη κατάρτιση κατά τον χρόνο όπου πραγματοποιείται η συναλλαγή ή όσο πιο σύντομα κοντά στην ημερομηνία αυτή διαφορετικά μειώνεται η αξιοπιστία των παραστατικών ,των εντύπων και των εγγράφων.
- Απλή συμπλήρωση, ώστε να αποφεύγονται παρανοήσεις και λάθη.
- Σχεδιασμό πολλαπλών χρήσεων, έτσι ώστε ένα δελτίο να μπορεί να χρησιμοποιείται σε διάφορα τμήματα.

Όσον αφορά το προσωπικό, αδιαμφισβήτητα αποτελεί ένα από τα πιο βασικά συστατικά στοιχεία ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Για το λόγο αυτό η ύπαρξη έντιμου, έμπιστου, ικανού και γενικότερα αποδοτικού προσωπικού συμβάλλει καθοριστικά στην επίτευξη υψηλών επιχειρηματικών επιδόσεων ακόμη και αν το σύστημα εσωτερικού ελέγχου παρουσιάζει αδυναμίες. Αντίθετα εάν το σύστημα πληροί όλες τις προϋποθέσεις αλλά το ανθρώπινο δυναμικό υστερεί τότε δεν επιτυγχάνεται η απόλυτη αποτελεσματικότητα και επάρκεια του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Παρόλα αυτά ακόμη και αν το προσωπικό είναι ικανό και έμπιστο θα πρέπει να εξασφαλίζεται ότι δεν υπάρχουν παράγοντες τόσο εντός όσο και εκτός της επιχείρησης οι οποίοι μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά την απόδοση του προσωπικού. Για το λόγο αυτό είναι σημαντικό να αξιολογείται και το προσωπικό κατά την αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.

¹⁷Νεγκάκης Ι. Χρήστος & Ταχυνάκης Δ. Παναγιώτης (2013) , « Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου (Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου)»

Η διαρκής επιθεώρηση και αξιολόγηση των διοικητικών και λογιστικών ελέγχων αποτελεί ένα ακόμη σημαντικό συστατικό στοιχείο του εσωτερικού ελέγχου. Οι ελεγκτές που απαρτίζουν την υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να κατανοούν πλήρως την έννοια, το περιεχόμενο και τους σκοπούς του εσωτερικού ελέγχου. Παρόλα αυτά για να διασφαλίζεται περισσότερο η ισχύς ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου οι επιχειρήσεις θα πρέπει να καθιερώνουν μια μορφή ασφάλισης, την δημιουργία ασφάλεια απέναντι σε καταχρήσεις με όποια ασφαλιστική εταιρία είναι διατεθειμένη να αποζημιώσει την επιχείρηση σε περίπτωση που υποστεί ζημιές από κλοπές ή καταχρήσεις του προσωπικού.¹⁸

3.11 Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου.

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου είναι μια ανεξάρτητη, αντικειμενική και συμβουλευτική υπηρεσία, σχεδιασμένη και οργανωμένη ώστε να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες του οργανισμού. Μέσω τεχνικών και επιστημονικών προσεγγίσεων, αξιολογεί την επάρκεια λειτουργίας του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου, στοχεύει στην εκτίμηση και διαχείριση του επιχειρηματικού κινδύνου, τον περιορισμό ή την εξάλειψη του, βοηθώντας τον οργανισμό να εκπληρώσει τους στρατηγικούς και επιχειρησιακούς τους στόχους.

3.11.1 Σκοπός της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου.

Αντικειμενικό στόχο της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου αποτελεί η παροχή εξειδικευμένων και τεκμηριωμένων επιστημονικά υπηρεσιών προς τη διοίκηση της επιχείρησης προκειμένου να είναι σε θέση να εκπληρώνει ορθά και αποτελεσματικά τα καθήκοντα της. Οι υπηρεσίες αυτές προσφέρονται στη διοίκηση μέσω αναλύσεων, εκτιμήσεων, συστάσεων και παρατηρήσεων πάνω σε θέματα λειτουργιών, συναλλαγών καθώς και δοσοληψιών της επιχείρησης. Αυτό δηλώνεται ξεκάθαρα και από τα πρότυπα του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών βάσει των οποίων

¹⁸Νεγκάκης Ι. Χρήστος & Ταχυνάκης Δ. Παναγιώτης (2013), « Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου (Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου)»

αντικειμενικό στόχο της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου αποτελεί “η βοήθεια προς τα μέλη του οργανισμού στην αποτελεσματική άσκηση των καθηκόντων τους με παροχή προς αυτούς αναλύσεων, αξιολογήσεων, συστάσεων, συμβουλών και πληροφοριών σχετικά με τις ελεγχόμενες δραστηριότητες”. Στον στόχο αυτό περιλαμβάνεται και το λογικό κόστος διενέργειας του ελέγχου.¹⁹

Μπορούμε λοιπόν να συμπεράνουμε πως ο πιο βασικός στόχος της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου είναι να διαμορφώσει ένα σύστημα διαδικασιών της επιχείρησης με το οποίο επιδιώκει την κατάλληλη οργάνωση των οικονομικών, λογιστικών, μηχανογραφικών και λοιπών υπηρεσιών της επιχείρησης, τον αποτελεσματικό διαχωρισμό των αρμοδιοτήτων και ευθυνών ανάμεσα στους εργαζομένους, την επαρκή προστασία των περιουσιακών στοιχείων, την διασφάλιση ακριβείας και αξιοπιστίας των λογιστικών εγγραφών και των βιβλίων, την αποτελεσματική λειτουργία καθώς και την εξασφάλιση της μακροβιότητας της. Επιπλέον μεριμνά ώστε το προσωπικό καθώς και οι εξωτερικοί συνεργάτες να λειτουργεί και να συμπεριφέρεται με βάση τις αρχές και τους κανόνες. Τα ευρήματα του ελέγχου μαζί με προτάσεις θα πρέπει να γνωστοποιούνται στη διοίκηση η οποία αναλαμβάνει την αξιολόγηση και ,εφόσον προκύψει ανάγκη, έκδοση οδηγιών και προτάσεων βελτίωσης.

Με την απόφαση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς 5/204/00 κάθε εταιρία εισηγμένη στην χρηματιστηριακή αγορά είναι υποχρεωμένη να διαθέτει ξεχωριστό τμήμα εσωτερικού ελέγχου. Πρωταρχικός στόχος της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου είναι ο έλεγχος, η εκτίμηση και η επισήμανση στο διοικητικό συμβούλιο της εταιρίας του κατά πόσο οι βασικοί μέτοχοι μέλη του διοικητικού συμβουλίου, τα στελέχη και όσοι εμπλέκονται με την επιχείρηση λειτουργούν χωρίς να απειλείται η διαφάνεια και η ομαλή λειτουργία της χρηματιστηριακής αγοράς.²⁰

¹⁹Νεγκάκης Ι. Χρήστος & Ταχυνάκης Δ. Παναγιώτης (2013) , « Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου (Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου)»

²⁰Νεγκάκης Ι. Χρήστος & Ταχυνάκης Δ. Παναγιώτης (2013) , « Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου (Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου)»

Καζαντζής,Ι.Χ(2006) «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος. Μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων »

3.11.2 Καθήκοντα και αρχές της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου.

Στις αρμοδιότητες της υπηρεσίας του εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνεται:²¹

- Ενημέρωση της διοίκησης της εταιρίας για τα ευρήματα του ελέγχου σε συνδυασμό με την υποβολή συστάσεων και προτάσεων καθώς και υλοποίηση των μέτρων που έχουν παρθεί από τη διοίκηση.
- Εκτίμηση της συμμόρφωσης με τις διοικητικές και οικονομικές διαδικασίες καθώς και της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών αυτών αλλά και της αξιοπιστίας των πληροφοριών που παράγονται.
- Έλεγχος της πληρότητας ,ακρίβειας και αξιοπιστίας των στοιχείων, των λογιστικών εγγραφών και βιβλίων και των οικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης.
- Αξιολόγηση των σχεδίων δράσης, των αποφάσεων αλλά και των διαδικασιών που έχουν θεσπιστεί από τη διοίκηση καθώς και με το αν εφαρμόζονται πιστά αλλά και αν συμμορφώνονται με την νομοθεσία, ιδίως αυτή που σχετίζεται με τη λειτουργία της χρηματιστηριακής αγοράς.
- Έλεγχος της πολιτικής που αφορά τις προσλήψεις, τις αξιολογήσεις και τις προαγωγές του προσωπικού.
- Αξιολόγηση των σχέσεων συνεργασίας και επικοινωνίας μεταξύ των μελών του προσωπικού και των τμημάτων επιχείρησης.
- Εκτίμηση του κόστους κάθε τμήματος της εταιρίας και σύγκριση του με το κόστος που είχε υπολογισθεί κατά τον προϋπολογισμό αλλά και του οφέλους ,αν δηλαδή η δραστηριότητα είναι επικερδής ή ζημιογόνα.
- Αξιολόγηση της απόδοσης των επενδύσεων σε σύγκριση με τους αρχικούς προϋπολογισμούς και σχεδιασμούς.
- Συστηματική εξέταση της διαχείρισης του επιχειρηματικού κινδύνου και ανεύρεση της πηγής των κινδύνων αλλά και προτάσεις μέτρων για την αντιμετώπιση τους.

²¹Νεγκάκης Ι. Χρήστος & Ταχυνάκης Δ. Παναγιώτης (2013) , « Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου (Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου)»
Καζαντζής,Ι.Χ(2006) «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος. Μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων »

- Αξιολόγηση διαδικασιών που έχουν θεσπιστεί σχετικά με την προστασία των περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας αλλά και επιβεβαίωση της ύπαρξής τους με καταμέτρηση ή άλλες μεθόδους.
- Ευθύνη για τη διενέργεια ελέγχων ειδικού σκοπού εφόσον έχει προηγηθεί εντολή από τη διοίκηση.
- Συνεργασία με τους εξωτερικούς ελεγκτές αλλά και τη διοίκηση της εταιρίας σε θέματα σχετικά με το πως θα σχεδιαστεί αλλά και θα διεξαχθεί ο τακτικός και έκτακτος εξωτερικός έλεγχος.
- Συμμετοχή στον τρόπο που θα οργανωθούν, θα σχεδιαστούν, θα αναπτυχθούν και θα εφαρμόζονται οι βασικές λειτουργίες και οι διαδικασίες της εταιρίας οι οποίες βασίζονται στη μηχανογράφηση και την πληροφορική.
- Διενέργεια ελέγχου σχετικά με το αν τηρούνται οι δεσμεύσεις που εμπεριέχονται στα ενημερωτικά δελτία και στα επιχειρηματικά σχέδια όσον αφορά τα κεφάλαια που αντλήθηκαν.
- Έλεγχος νομιμότητας των αμοιβών και κάθε παροχής προς τα μέλη της διοίκησης.
- Έλεγχος των σχέσεων και των συναλλαγών της εταιρίας με εταιρίες ή μέλη διοικητικών συμβουλίων εταιριών με τις οποίες συνδέεται.

Προκειμένου να εκτελούνται οι παραπάνω αρμοδιότητες θα πρέπει να εφαρμόζονται οι παρακάτω βασικές αρχές:²²

- Κατάλληλη μηχανογραφική υποστήριξη και επαρκή λογιστική οργάνωση
- Διαχωρισμός της συναλλακτικής, της λογιστικής και της διαχειριστικής λειτουργίας μιας οικονομικής μονάδας προκειμένου να διασφαλίζεται η ανεξαρτησία τους καθώς και ότι δε θα διαχειρίζονται από πρόσωπα που συνδέονται με συγγενικούς δεσμούς.
- Εκχώρηση ευθυνών και αρμοδιοτήτων στους εργαζομένους οι οποίοι θα πρέπει να διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα ,ικανότητες, αφοσίωση στους στόχους της εταιρίας αλλά και ακεραιότητα χαρακτήρα με τήρηση

²²Νεγκάκης Ι. Χρήστος & Ταχυνάκης Δ. Παναγιώτης (2013) , « Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου (Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου)»

πάντα της βασικής αρχής περί μη συγκέντρωσης αρμοδιοτήτων σε ένα μόνο πρόσωπο.

- Ύπαρξη μέτρων φυσικής προστασίας των περιουσιακών αλλά και των λογιστικών βιβλίων καθώς και εξασφάλιση μη εξουσιοδοτημένης πρόσβασης σε αυτά.
- Έκδοση στοιχείων σχετικά με κάθε συναλλαγή τα οποία θα είναι προαριθμημένα αλλά και επικυρωμένα από τον αρμόδιο υπεύθυνο αλλά και λογιστικοποίηση τους.
- Φυσική επαλήθευση, ανά τακτά χρονικά διαστήματα, των περιουσιακών στοιχείων της οικονομικής μονάδας και των λογαριασμών οι οποίοι τηρούνται από πρόσωπο ανεξάρτητο από αυτό που είναι αρμόδιο για την λογιστική παρακολούθηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

4.1 Εισαγωγή στην έννοια και χαρακτηριστικά του Χρηματοπιστωτικού Ιδρύματος.

Είναι γνωστό ότι απότερος σκοπός κάθε οικονομίας είναι η οικονομική ανάπτυξη και η οικονομική και κοινωνική ευημερία. Βάση για την οργάνωση της οικονομίας και ταυτόχρονα αφετηρία για την οικονομική ανάπτυξη αποτελούν δύο κύριοι τομείς οικονομικής δραστηριότητας ,ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας. Το μέγεθος και η συνεισφορά καθενός από τους δύο τομείς προσδιορίζεται διαχρονικά από τις κρατούσες ιδεολογικοπολιτικές τάσεις και επιλογές. Στο σημερινό παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον κυρίαρχη επιλογή αποτελεί ο περιορισμός του δημοσίου και η ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα.

Ο δημόσιος τομέας εκφράζεται από το κράτος (δημόσιο) και από τις δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς. Ο ιδιωτικός τομέας περιλαμβάνει τα νοικοκυριά(ιδιώτες) και τις επιχειρήσεις. Επομένως οι οικονομικές μονάδες σε κάθε οικονομία κατατάσσονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Στις οικονομικές μονάδες του δημοσίου τομέα που εκφράζονται από το κράτος και τις δημόσιες επιχειρήσεις, και στις οικονομικές μονάδες του ιδιωτικού τομέα, που εκφράζονται από τα νοικοκυριά και τις ιδιωτικές επιχειρήσεις.

Οι οικονομικές αυτές μονάδες στο τέλος κάθε οικονομικής χρήσης ή κατά τη σύνταξη του προϋπολογισμού τους εμφανίζουν θετικό υπόλοιπο (πλεόνασμα), αρνητικό υπόλοιπο (έλλειμμα) ή μηδενικό υπόλοιπο (ισοσκελισμένες ροές).

Είναι φανερό ότι οι οικονομικές μονάδες που παρουσιάζουν πλεόνασμα, και κατά συνέπεια διαθέσιμα αποταμιευμένα κεφάλαια, έχουν συμφέρον να μην κρατήσουν τα κεφάλαια που τους περισσεύουν αδρανή, αλλά αντίθετα να τα μεταβιβάσουν, έναντι κάποιας αμοιβής ή απόδοσης, στις ελλειμματικές οικονομικές μονάδες ή σε άλλες οικονομικές μονάδες με πλεονασματική ή ισοσκελισμένη θέση,

εφόσον οι προβλεπόμενες χρηματοοικονομικές εισροές αυτών για τη νέα οικονομική περίοδο υστερούν των αναμενόμενων εκροών τους.

Εδώ όμως προκύπτει το ερώτημα πόσο εύκολο είναι να γίνει μια τέτοια μεταφορά και αν είναι σε θέση κάθε πλεονασματική μονάδα να εντοπίσει τις μονάδες που έχουν ανάγκη κεφαλαίων και αντίστροφα. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι ότι η επικοινωνία μεταξύ των οικονομικών μονάδων δεν είναι εύκολη αλλά και να καταστεί δυνατή συνήθως δε συμπίπτει το ύψος των κεφαλαίων ή το χρονικό διάστημα που επιθυμούν να διαρκέσει η συναλλαγή. Ένα ακόμη σημαντικό θέμα που αντιμετωπίζουν οι μονάδες είναι η εξασφάλιση καλής έκβασης της συναλλαγής. Επομένως και να υπάρξει επικοινωνία και συμφωνία δεν εξασφαλίζεται η αποτελεσματική διοχέτευση κεφαλαίων στην οικονομία. Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω είναι η πλημμελής χρηματοδότηση της οικονομικής δραστηριότητας και ο περιορισμός του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας και της κοινωνικής ευημερίας.

Στο σημείο αυτό παρεμβαίνει το χρηματοπιστωτικό ή χρηματοοικονομικό σύστημα, ρόλος του οποίου είναι η συγκέντρωση των πλεοναζόντων κεφαλαίων της οικονομίας και η αποτελεσματική διοχέτευση τους σε όσες οικονομικές μονάδες χρειάζονται αυτά τα κεφάλαια για επενδυτικούς ή καταναλωτικούς λόγους. Η αποτελεσματική κατανομή των κεφαλαίων αυτών πραγματοποιείται με τα χρηματοπιστωτικά ή χρηματοοικονομικά μέσα ή προϊόντα (financial instruments), τα οποία έχουν δημιουργηθεί και, ανάλογα με τις εξελίξεις, δημιουργούνται διαρκώς από το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Παραδείγματα τέτοιων προϊόντων είναι:²³

- Ομολογίες (Bonds)
- Έντοκα Γραμμάτια Ελληνικού Δημοσίου (Treasury Bills)
- Πιστοποιητικά Καταθέσεων (Certificates of Deposit)
- Εμπορικά ή Βιομηχανικά Ομόλογα (Commercial Papers)
- Ομολογίες επιχειρήσεων (Corporate Bonds)
- Προϊόντα Εξασφάλισης Κεφαλαίου (Capital Guarantee Products)
- Στεγαστικά Δάνεια (Mortgages)

²³ Αγγελόπουλος Χ.Π. (2010) « Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα»

Τα χρηματοπιστωτικά μέσα διοχετεύονται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα μέσω των χρηματοπιστωτικών αγορών ,οι οποίες συνεχώς εξελίσσονται ανάλογα με την πορεία των μέσων γεγονός που ταυτόχρονα συμβάλλει στη βελτίωση ή τη δημιουργία νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων(μέσων).

Όπως αναφέραμε και παραπάνω τα πλεονάζοντα κεφάλαια μπορούν να μεταφερθούν μετά από άμεση συνεννόηση μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών οπότε στην περίπτωση αυτή έχουμε άμεση χρηματοδότηση. Παρόλα αυτά ο τρόπος αυτός χρηματοδότησης δεν είναι ιδιαίτερα εύκολος. Η δυσκολία αυτή συνέβαλλε λοιπόν στην ανάπτυξη των χρηματοπιστωτικών οργανισμών.

Ρόλος των χρηματοπιστωτικών οργανισμών είναι η μεσολάβηση μεταξύ των αποταμιευτών (πλεονασματικές οικονομικές μονάδες) και αυτών που έχουν ανάγκη δανειοδότησης είτε αποτελούν πλεονασματικές είτε ελλειμματικές οικονομικές μονάδες, η συγκέντρωση κεφαλαίων από τους πρώτους και η κατάλληλη διαμόρφωση τους προκειμένου να τα διοχετεύσουν στους δεύτερους. Χαρακτηριστικά παραδείγματα χρηματοπιστωτικών οργανισμών αποτελούν τα παρακάτω:²⁴

- Πιστωτικά Ιδρύματα(τράπεζες)
- Συνεταιριστικές τράπεζες
- Τράπεζες Αμοιβαίων Κεφαλαίων
- Εταιρίες Χρηματοδοτικής Μίσθωσης(leasing companies)
- Εταιρίες Forfeiting
- Επιχειρήσεις Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών (ΕΠΕΥ)
- Ανώνυμες Εταιρίες Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών(ΑΕΠΕΥ)
- Ανώνυμες Εταιρίες Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων(ΑΕΔΑΚ)
- Εταιρίες Κεφαλαίου Επιχειρηματικών Συμμετοχών(venture capital companies)
- Εταιρίες Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου
- Εταιρίες Χρηματοδότησης Κατανάλωσης
- Πιστωτικές ενώσεις
- Εταιρίες Παροχής Πιστώσεων
- Ενώσεις Αποταμιεύσεων και Δανείων

²⁴Αγγελόπουλος Χ.Π(2010) « Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα»

Οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί δραστηριοποιούνται και σε πρωτογενείς αγορές ,όπου η εμφάνιση των χρηματοοικονομικών προϊόντων λαμβάνει χώρα πρώτη φορά ,αλλά και σε δευτερογενείς αγορές, όπου γίνεται διαπραγμάτευση υπαρχόντων χρηματοοικονομικών προϊόντων.

Αν επεκτείνουμε περισσότερο τις οικονομικές μονάδες τόσο του δημοσίου όσο και του ιδιωτικού τομέα που συμμετέχουν στο χρηματοπιστωτικό σύστημα με σκοπό είτε την τοποθέτηση είτε την άντληση κεφαλαίων τότε στους συμμετέχοντες πέραν των χρηματοπιστωτικών οργανισμών περιλαμβάνονται οι παρακάτω:

- Ιδιώτες επενδυτές
- Θεσμικοί επενδυτές
- Εθνικές και Πολυεθνικές επιχειρήσεις
- Κεντρικές Τράπεζες

4.2 Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί.

Κάθε χρηματοπιστωτικός οργανισμός συμμετέχει με διαφορετικό τρόπο στις αγορές κεφαλαίου και χρήματος βάσει των αναγκών άντλησης κεφαλαίων και με στόχο να αξιοποιήσει με τον βέλτιστο δυνατό τρόπο τα διαθέσιμα προκειμένου να πετύχει τη μέγιστη απόδοση χαρτοφυλακίου. Γενικό κανόνα που ακολουθούν όλοι οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί αποτελεί η προσπάθεια όσο το δυνατόν μικρότερης διαφοροποίησης του χρονικού διαστήματος για την τοποθέτηση και άντληση κεφαλαίων ειδικά όταν οι τίτλοι παρουσιάζουν χαμηλή ρευστότητα και υψηλή μεταβλητότητα τιμής σε συνδυασμό με υψηλή απόδοση.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η συμμετοχή των πιστωτικών ιδρυμάτων(τραπεζών) στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και στις αγορές. Βασικό χαρακτηριστικό τους αποτελεί το ότι τα χρηματοοικονομικά στοιχεία τόσο του ενεργητικού όσο και του παθητικού παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία. Η ποικιλία αυτή είναι αποτέλεσμα διαχρονικών αλλαγών στους τρόπους αντλήσεως και τοποθετήσεως κεφαλαίων λόγω του συνεχώς μεταβαλλόμενου χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος.

Έως το 1960 η βασική μορφή πιστωτικών ιδρυμάτων ,δηλαδή οι εμπορικές τράπεζες, εξασφάλιζαν ρευστότητα μέσω διαχείρισης κυρίως των στοιχείων του ενεργητικού λόγω του ότι τα στοιχεία του παθητικού ήταν συγκεκριμένα, δηλαδή κυρίως σταθερού ύψους καταθέσεις, άτοκες ή με χαμηλό τόκο γεγονός που έκανε τον ανταγωνισμό μηδαμινό. Έχοντας λοιπόν δεδομένα τα στοιχεία του παθητικού ,οι τράπεζες στρέφονταν σε τοποθετήσεις στοιχείων ενεργητικού σε χρεόγραφα άμεσα ρευστοποιήσιμα όπως για παράδειγμα σε χρηματοδοτήσεις ή τίτλους του δημοσίου.

Παρόλα αυτά στην έναρξη της δεκαετίας του 1960 άρχισε να παρατηρείται αλλαγή στην πολιτική ρευστότητας και στροφή στη διαχείριση στοιχείων του παθητικού. Βασική αιτία για την αλλαγή αυτή αποτέλεσε η αυξανόμενη ζήτηση για κεφάλαια σε συνδυασμό με τον περιορισμό των καταθέσεων ως αποτέλεσμα της διεθνούς ανάπτυξης η οποία οδήγησε και στη δημιουργία νέων χρηματοοικονομικών μέσων για άντληση κεφαλαίων όπως τα τραπεζικά ομόλογα.

Η ανάπτυξη λοιπόν των αγορών σε συνδυασμό με τη δημιουργία νέων μέσων άντλησης κεφαλαίων οδήγησαν και στη δημιουργία νέων μέσων τοποθέτησης κεφαλαίων όπως γραμμάτια τραπεζικής αποδοχής, κοινοπρακτικά δάνεια και συμφωνίες επαναγοράς.

Οι παραπάνω εξελίξεις σε συνδυασμό με την απελευθέρωση των αγορών σε συνδυασμό με την αύξηση των χρηματοοικονομικών κινδύνων δημιούργησαν την ανάγκη δημιουργίας εργαλείων αντιστάθμισης των κινδύνων που παράλληλα λειτουργούν και σαν επενδυτικά εργαλεία. Παράλληλα κρίθηκε αναγκαία η ανάπτυξη πολιτικών διαχείρισης κινδύνων από τα πιστωτικά ιδρύματα. Ο όρος διαχείριση κινδύνων αναφέρεται στα μέτρα και τις ενέργειες που πρέπει να εφαρμόσει ένα πιστωτικό ίδρυμα ώστε να μετριάξει ή να εξαφανίζει τις αρνητικές επιπτώσεις που συνεπάγεται η εμφάνιση των κινδύνων.

4.3 Πιστωτικά Ιδρύματα (Τράπεζες).

Τα πιστωτικά ιδρύματα είναι οι κύριοι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί κάθε οικονομίας. Στην Ελλάδα το πρώτο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ήταν η Ιονική Τράπεζα, που ιδρύθηκε το 1834 ενώ το 1841 ιδρύθηκε η Εθνική Τράπεζα της

Ελλάδος. Το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο για τις τράπεζες άρχισε να διαμορφώνεται το νόμο 5076/1931 "περί Ανωνύμων Εταιριών και Τραπεζών".

Κατά την πάροδο των ετών έχουν δοθεί διάφοροι ορισμοί για τις τραπεζικές επιχειρήσεις. Σήμερα, το βασικό πλαίσιο ίδρυσης και λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα σύμφωνα με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης τίθεται με το νόμο 3601/01.08.2007 βάσει του οποίου το πλαίσιο λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων προσαρμόζεται στους κανόνες που έχουν τεθεί από την επιτροπή της Βασιλείας(Βασιλεία II) και στο σύγχρονο περιβάλλον του χρηματοοικονομικού χώρου σύμφωνα με την οδηγία 2004/39/EK. Βάσει του νόμου αυτού ως πιστωτικό ίδρυμα ορίζεται η επιχείρηση η οποία έχει ως δραστηριότητα την αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και τη χορήγηση δανείων ή λοιπών πιστώσεων για λογαριασμό της, καθώς και το ίδρυμα ηλεκτρονικού χρήματος. Με την οδηγία 2009/110/EK έγινε τροποποίηση του προηγούμενου ορισμού και του Ιδρύματος Ηλεκτρονικού Χρήματος που θεωρούνται πλέον χρηματοδοτικά ιδρύματα και όχι πιστωτικά.

4.4 Κίνδυνοι Χρηματοπιστωτικού τομέα.

Το παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον στο οποίο λειτουργούν οι τράπεζες χαρακτηρίζεται από έντονο ανταγωνισμό και πολυπλοκότητα. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την επέκταση των τραπεζικών δραστηριοτήτων στο εξωτερικό αλλά και τη δημιουργία Ομίλων Τραπεζών οι οποίοι αναλαμβάνουν ετερογενείς δραστηριότητες, πέραν της εμπορικής, αυξάνει σημαντικά τους κινδύνους που απειλούν τα ιδρύματα του χρηματοπιστωτικού τομέα. Στην σημαντική αυτή αύξηση συντελεί ακόμη η ευρεία ανάπτυξη των αγορών κεφαλαίου και χρήματος, η διεύρυνση των επενδυτικών τραπεζικών δραστηριοτήτων καθώς και η απελευθέρωση της κίνησης των κεφαλαίων. Οι κίνδυνοι λοιπόν που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί κατηγοριοποιούνται ως εξής:

- Πιστωτικός κίνδυνος, ο οποίος αναφέρεται στην πιθανότητα ύπαρξης ζημιών λόγω αθέτησης συμβατικών υποχρεώσεων που έχουν οι αντισυμβαλλόμενοι προς μια τράπεζα. Στην ουσία ο κίνδυνος αυτός

προέρχεται από την αδυναμία των αντισυμβαλλομένων να καλύψουν τις οικονομικές τους υποχρεώσεις. Πιο συγκεκριμένα πιστωτικός κίνδυνος εμφανίζεται σε περιπτώσεις όπου ο αντισυμβαλλόμενος δεν εκπληρώνει τις υποχρεώσεις τους έγκαιρα ή πλήρως ή κατά τους όρους που έχουν γίνει αποδεκτοί κατά την σύμβαση ή σε περιπτώσεις όπου μετά από ρευστοποίηση εξασφαλίσεων και εγγυήσεων προκύπτουν ανοίγματα που αντιστοιχούν σε αθετημένες υποχρεώσεις.

- Κίνδυνος της αγοράς ,ο οποίος σχετίζεται με την απώλεια αξίας των χρηματοοικονομικών μέσων εξαιτίας αλλαγών οικονομικών μεταβλητών όπως των επιτοκίων, των συναλλαγματικών ισοτιμιών ή των τιμών των μετοχών. Η εμφάνιση του κινδύνου της αγοράς συνδέεται άμεσα με την ύπαρξη δυσμενούς οικονομικού περιβάλλοντος.
- Λειτουργικός κίνδυνος, ο οποίος προέρχεται είτε από ελλιπή εσωτερική πολιτική και διαδικασίες εντός της τράπεζας είτε από λάθη του προσωπικού, είτε από αστάθμητους παράγοντες του εξωτερικού περιβάλλοντος, όπως για παράδειγμα είναι οι απάτες.
- Κίνδυνος ρευστότητας ,ο οποίος σχετίζεται με τις αναχρηματοδοτήσεις τραπεζικών υποχρεώσεων που λήγουν με υψηλό κόστος ή με την αδυναμία άντλησης ρευστότητας που απαιτείται προκειμένου να χρηματοδοτηθούν επιχειρησιακοί στόχοι. Θα μπορούσαμε να ορίσουμε τον κίνδυνο ρευστότητας της αγοράς σαν κίνδυνο ρευστοποιήσεως θέσεων ο οποίος έχει επίπτωση στην αγοραία αξία τους εξαιτίας χαμηλού βάθους ή αναταραχών της αγοράς.
- Νομικός κίνδυνος ,ο οποίος εμφανίζεται όταν το νομικό πλαίσιο στο οποίο εμπίπτουν κάποια χρηματοοικονομικά προϊόντα δε τους παρέχει επαρκή προστασία και ασφάλεια όσον αφορά διαφωνίες νομικού τύπου ιδίως όταν οι εμπλεκόμενοι δραστηριοποιούνται σε διαφορετικές περιοχές όπου ισχύουν διαφορετικά νομικά συστήματα.

- Κίνδυνος συμμόρφωσης ,ο οποίος αναφέρεται σε νομικές ή εποπτικές κυρώσεις, οικονομικές ζημιές ή επιπτώσεις στην φήμη της τράπεζας, προβλήματα δηλαδή που απορρέουν από τη μη συμμόρφωση σε νόμους και διατάξεις του εξωτερικού κανονιστικού πλαισίου καθώς και σε πρότυπα και πολιτικές του εσωτερικού κανονιστικού πλαισίου.
- Κίνδυνος των συστημάτων πληροφορικής των τραπεζών ,τα οποία ενδέχεται να μην είναι αρκετά ασφαλή και αποδοτικά προκειμένου να υποστηρίζουν αποτελεσματικά υφιστάμενες αλλά και μελλοντικές ανάγκες των τραπεζών.

Την ευθύνη για τον εντοπισμό, την εκτίμηση και την αντιμετώπιση των παραπάνω επιχειρησιακών κινδύνων των τραπεζών αναλαμβάνει η Διοίκηση της εκάστοτε τράπεζας σε συνεργασία με τις αρμόδιες μονάδες όπως για παράδειγμα τη μονάδα εσωτερικού ελέγχου ή τη μονάδα διαχειρίσεως κινδύνων ο ρόλος των οποίων θα αναλυθεί στη συνέχεια.

4.5 Ο Εσωτερικός Έλεγχος του Χρηματοπιστωτικού τομέα.

4.5.1 Ορισμός και στόχοι Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου.

Με τον όρο Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου αναφερόμαστε στο σύνολο ελεγκτικών μηχανισμών και διαδικασιών που καλύπτει σε συνεχή βάση κάθε δραστηριότητα του πιστωτικού ιδρύματος και συντελεί στην αποτελεσματική και ασφαλή λειτουργία του. Πιο συγκεκριμένα η ύπαρξη του συστήματος αυτού αποσκοπεί στο να διασφαλίζονται οι παρακάτω στόχοι:

- Υλοποίηση επιχειρησιακής στρατηγικής μέσω αποτελεσματικής αξιοποίησης των διαθέσιμων πόρων.
- Αναγνώριση και αντιμετώπιση των κινδύνων που αναλαμβάνονται, στους οποίους περιλαμβάνεται και ο λειτουργικός κίνδυνος.

- Διασφάλιση ότι τα στοιχεία και οι πληροφορίες που χρησιμοποιούνται για να προσδιορίζεται η χρηματοοικονομικής κατάστασης του πιστωτικού ιδρύματος και η παραγωγή αξιόπιστων οικονομικών καταστάσεων είναι έγκυρες και αξιόπιστες.
- Συμμόρφωση με το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία του, περιλαμβανομένων των εσωτερικών κανονισμών και των κανόνων δεοντολογίας.
- Πρόληψη και αποφυγή παρατυπιών και λανθασμένων ενεργειών που θέτουν σε κίνδυνο τη φήμη και τα συμφέροντα του πιστωτικού ιδρύματος όπως και των εμπλεκόμενων με αυτό μερών δηλαδή των μετόχων και των συναλλασσομένων.

4.5.2 Αντικείμενο Εσωτερικού Ελέγχου Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων.

Στα πλαίσια της διεξαγωγής του εσωτερικού ελέγχου των πιστωτικών ιδρυμάτων αντικείμενο έρευνας και μελέτης αποτελούν τα παρακάτω:²⁵

- Η ασφάλεια, ρευστότητα και απόδοση των τοποθετήσεων των καταστημάτων που επιθεωρούνται και η εξέλιξη αυτών καθώς και η δυνατότητα επωφελούς περαιτέρω ανάπτυξης τους.

- Η εξέλιξη των καταθέσεων των καταστημάτων που επιθεωρούνται. Η δραστηριότητα της Διεύθυνσης και των υπαλλήλων του καταστήματος για προσέλκυση αποταμιεύσεων σύμφωνα με τις γενικές ή ειδικές οδηγίες της Διοίκησης.

- Η μορφή, η έκταση και οι μέθοδοι ανταγωνισμού. Η δραστηριότητα των καταστημάτων για την αντιμετώπιση του. Στα συμπεράσματα σχετικής έρευνας πρέπει να υποδεικνύονται τα ληπτέα μέτρα και να υποβάλλονται προτάσεις στη Διοίκηση για την παροχή ενδεχόμενων ευχερειών με σκοπό τη θετική και αποτελεσματική αντιμετώπιση του ανταγωνισμού.

²⁵Νεγκάκης Ι. Χρήστος & Ταχυνάκης Δ. Παναγιώτης (2013) , « Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου (Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου)»

•Η έρευνα της οικονομικής κατάστασης και σύνθεσης των περιφερειών των επιθεωρούμενων καταστημάτων, του εδάφους που υπάρχει για τραπεζική μεσολάβηση και εισήγηση ενδεχομένως για δυνατότητα ίδρυσης μονάδων ή ανταποκρίσεων της τράπεζας ή αντίθετα κατάργησης καταστημάτων που υπάρχουν.

•Η επάρκεια του προσωπικού και πως αυτό αποδίδει σε σχέση με τη βαθμολογική του σύνθεση. Εάν χρησιμοποιείται ορθολογικά και αξιοποιείται κατά το έπακρον. Επιπλέον, ενδελεχής έλεγχος της προσπάθειας που καταβάλλεται στα καταστήματα για υπηρεσιακή κατάρτιση των νεοπροσλαμβανομένων υπαλλήλων, η επισήμανση των παραλείψεων και ο καταλογισμός των ευθυνών.

•Η επάρκεια από άποψη χώρων και προβολής της τράπεζας, της εγκατάστασης των καταστημάτων.

Όσον αφορά τους παράγοντες ασφάλειας, ρευστότητας και απόδοσης των τοποθετήσεων των καταστημάτων ερευνούνται ειδικότερα και τα ακόλουθα θέματα²⁶.

•Η οικονομική κατάσταση των πιστούχων και ιδιαίτερα των σοβαρότερων άπαυτους και η προοπτική εξέλιξης των εργασιών τους, σαν καθοριστικοί παράγοντες ομαλής ρευστότητας ρευστοποίησης των χορηγήσεων.

•Η ύπαρξη ενήμερων δελτίων πληροφοριών που να εμφανίζουν την πραγματική θέση των πιστούχων.

•Η πληρότητα και ενημερότητα των πιστωτικών καταλόγων. Η διαφυγή επιθυμητών πελατών. Αν με βάση τα στοιχεία που προκύπτουν κατά τη διενέργεια της Επιθεώρησης, οι πιστώσεις που καθορίζονται με τους πιστωτικούς καταλόγους ή με ειδικές εγκρίσεις, ανταποκρίνονται προς την οικονομική επιφάνεια και επιχειρηματική δραστηριότητα των πιστούχων. Ο έλεγχος της βασιμότητας του χαρακτηρισμού των πελατών σαν ανεπιθύμητων.

•Η διενέργεια των χορηγήσεων στα εγκεκριμένα κατά πελάτη όρια και με τους εγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις, ιδιαίτερα δε η ύπαρξη των καθορισμένων κάθε φύσης ασφαλειών (υποθηκών ,προσημειώσεων, σε ενέχυρο εμπορευμάτων,

²⁶Δήμου Ν.(2000) «Ελεγκτική Ι Βασικές Αρχές Γενικής και Τραπεζικής Ελεγκτικής »

γραμματίων κλπ) και των άπαντες περιθωρίων, η τήρηση των νομίμων διατυπώσεων προς σύσταση τους, η ύπαρξη εκτιμήσεων των ακινήτων για υποθήκη ή των ενέχυρων εμπορευμάτων και αξιών, η ύπαρξη πυρασφαλειών κλπ.

- Η ποσοτική επαλήθευση (στις περιπτώσεις που η ποσοτική επαλήθευση είναι ανέφικτη, το ανέφικτο πρέπει να αιτιολογείται επαρκώς),ο ποιοτικός έλεγχος και η διαπίστωση ασφαλούς φύλαξης των εμπορευμάτων σε ενέχυρο. Η διενέργεια από τα καταστήματα του διαταγμένου για το σκοπό που προαναφέρθηκε ,ελέγχου των ενέχυρων της τράπεζας.

- Ο ποιοτικός, σύμφωνα με τις οδηγίες της διοίκησης, έλεγχος των γραμματίων ή συναλλαγματικών ,που προεξοφλούνται ή δίνονται για ενέχυρο ή εγγύηση ,και η τυχόν συγκέντρωση σοβαρών κινδύνων από ορισμένους εκδότες γραμματίων ή συναλλαγματικών. Ανάλογος έλεγχος συγκέντρωσης κινδύνων από τριτεγγυήσεις.

- Η ανάθεση στα καταστήματα και των εργασιών των πελατών τους που δε χρηματοδοτούνται άπαντα.

- Η έρευνα της θέσης των ασφαλών ή επισφαλών απαιτήσεων που βρίσκονται σε οριστική καθυστέρηση και αν ακόμα οι τελευταίες έχουν αποσβεσθεί ,το ύψος αυτών σε σχέση με το σύνολο των τοποθετήσεων των καταστημάτων, ο τρόπος και ο προβλεπόμενος χρόνος ρευστοποίησης τους, οι λόγοι στους οποίους αποδίδεται η δημιουργία των καθυστερήσεων και μάλιστα ο καταλογισμός ευθυνών. Ιδιαίτερα ερευνάται ο έλεγχος που γίνεται από τα καταστήματα για τη φερεγγυότητα όλων όσων ενέχονται για καθεμία σε καθυστέρηση χορήγηση και η έγκαιρη επίσης λήψη των ενδεδειγμένων ασφαλιστικών και εξώδικων ή ένδικων μέτρων, για την ταχύτερη εξασφάλιση τους και είσπραξη. Στο πόρισμα της Επιθεώρησης σημειώνονται ευθύνες και υποδεικνύονται τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν. Οι επιθεωρητές εφόσον κρίνουν ότι διαφαίνονται κίνδυνοι από υφιστάμενες χορηγήσεις, διατάσσουν τη λήψη πρόσθετων εξασφαλίσεων και γενικά κάθε μέτρου, για αποτροπή διαφαινόμενων ζημιών της τράπεζας, αναφέροντας αμέσως στη Διεύθυνση της Επιθεώρησης.

- Η επαλήθευση με λεπτομερή καταμέτρηση των ταμείων χρηματικού, ενσήμων ΙΚΑ και Νομικών Προσώπων και τίτλων σε ενέχυρο, εγγύηση ή για φύλαξη.

•Η διαπίστωση της ύπαρξης των τίτλων όλων των δανείων που έχουν χορηγηθεί (συμβάσεων, γραμματίων, συναλλαγματικών) και συμβάσεων εγγυητικών επιστολών και της ασφαλούς φύλαξης αυτών, σύμφωνα με τις οδηγίες της Διοίκησης.

•Η επαλήθευση των υπολοίπων όλων των γενικών λογαριασμών ενεργητικού και παθητικού του Λογιστικού των καταστημάτων.

•Η ασφάλεια των καταστημάτων. Η ευπρόσωπη εμφάνιση των γραφείων αυτών. Η συντήρηση των επίπλων, μηχανικών μέσων και σκευών. Η διαχείριση του υλικού. Η τάξη και ενημερότητα του αρχείου των καταστημάτων.

•Η ασφαλής, σύμφωνα με τις εντολές της Διοίκησης, φύλαξη των χαρτοφυλακίων αξιών σε ενέχυρο, εγγύηση ή προς είσπραξη, βιβλίων(καρτελών)χορηγήσεων και καταθέσεων, υποδειγμάτων υπογραφών πελατών, κρυπτογραφικών κλειδών, εγκυκλίων ή ειδικών διαταγών της Διοίκησης και εντύπων αξίας(επιταγών, εντολών, εγγυητικών επιστολών κλπ).

•Η έγκαιρη προσέλευση και αποχώρηση του προσωπικού των καταστημάτων στις καθορισμένες ώρες.

•Η κανονική σύνταξη, χαρτοσήμανση και υπογραφή των κάθε φύσης συμβάσεων και δικαιογράφων ,καθώς και των δικαιολογητικών των ταμιακών δοσοληψιών.

•Η τήρηση των κανονισμών, εγκυκλίων και ειδικών διαταγών που βρίσκονται σε ισχύ.

•Η τήρηση των κανονικών βιβλίων στα εγκεκριμένα υποδείγματα (βιβλίων δικών, παραγραφών, πυρασφαλειών, μητρώου συμβάσεων κλπ) και η χρήση από τις υπηρεσίες των καταστημάτων των εγκεκριμένων υποδειγμάτων εντύπων.

•Η εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιών των καταστημάτων σε συνδυασμό με την άρτια διεξαγωγή των εργασιών και πρόθυμη και γρήγορη εξυπηρέτηση της πελατείας.

•Η μελέτη της λειτουργίας και διεξαγωγής των εργασιών και η εισήγηση για τυχόν βελτιώσεις που ενδείκνυται να γίνουν.

4.5.3 Στελέχωση

Ο εσωτερικός έλεγχος σε κάθε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα διεξάγεται από τους υπαλλήλους και τα στελέχη του ιδρύματος. Ο διαχωρισμός των λειτουργικών διαδικασιών και η κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των υπαλλήλων του καταστήματος πρέπει να γίνεται κατά τρόπο που να εξυπηρετεί το σύστημα του εσωτερικού ελέγχουσα κατανομή αρμοδιοτήτων, όπως προϊστάμενος, υπάλληλοι επί των χορηγήσεων κλπ και πάνω από αυτούς οι υποδιευθυντές και τέλος ο διευθυντής του καταστήματος, οι οποίοι δρουν μέσα σε ορισμένα όρια και σύμφωνα με οδηγίες που θέτει η Διοίκηση της τράπεζας, αποτελεί την πρώτη βάση οργάνωσης του εσωτερικού ελέγχου. Η υπογραφή καθενός από αυτούς στα δικαιολογητικά μαρτυρεί την έγκριση της πράξης και τη διενέργεια του απαραίτητου ελέγχου.

Τονίζεται ότι οι αρμοδιότητες του προσωπικού των καταστημάτων πρέπει να είναι σαφώς καθορισμένες και σχεδιασμένες κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να εφαρμόζεται απόλυτα η βασική αρχή του εσωτερικού ελέγχου, σύμφωνα με την οποία καμία διαχειριστική και λογιστική καταχώρηση δεν επιτρέπεται να ολοκληρώνεται από ένα και μόνο υπάλληλο, αλλά η εργασία του καθενός πρέπει απαραίτητα να είναι συμπληρωματική της εργασίας ενός τουλάχιστον άλλου υπαλλήλου και να ελέγχεται από ένα τρίτο υπάλληλο(τον εσωτερικό ελεγκτή ή τον εποπτεύοντα προϊστάμενο). Επίσης ο σχεδιασμός πρέπει να είναι τέτοιος, ώστε να εφαρμόζεται και η άλλη βασική αρχή της μη ανάθεσης στο ίδιο πρόσωπο ασυμβίβαστων αρμοδιοτήτων πχ ο ταμίας απαγορεύεται να είναι και λογιστής και αντίστροφα, οι διαχειριστές αξιών (γραμματίων, χρεογράφων κλπ) απαγορεύεται να τηρούν τους σχετικούς λογαριασμούς και να εκδίδουν τα σχετικά παραστατικά, πολύ δε περισσότερο να εισπράττουν ή να εξοφλούν τους τίτλους που διαχειρίζονται. Σε τελευταίο στάδιο ο εσωτερικός έλεγχος των τραπεζών που διενεργείται από τους υπαλλήλους των καταστημάτων της τράπεζας, συμπληρώνεται από τον έλεγχο που διενεργείται από την ανεξάρτητη υπηρεσία της τράπεζας, την Επιθεώρηση. Η Επιθεώρηση είναι στην πραγματικότητα ένα μέρος του όλου συστήματος εσωτερικού ελέγχου της τράπεζας και δεν αποτελεί μόνο αυτή τον εσωτερικό έλεγχο.

Με βάση όλα τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι η κατάλληλη στελέχωση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου πρέπει να αποτελεί μια από τις βασικότερες

επιδιώξεις των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων οποία θα επιτυγχάνεται μέσω της εφαρμογής αυστηρών επαγγελματικών κριτηρίων κατά την επιλογή. Η επιλογή των στελεχών μπορεί να γίνεται και από μέλη του υπάρχοντος προσωπικού. Την ευθύνη για την προσεκτική και αυστηρή επιλογή των ατόμων που θα απαρτίζουν την ομάδα των εσωτερικών ελεγκτών πρέπει να κατέχει η Διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος αν ληφθεί υπόψη η μεγάλη συμβολή του ρόλου τους στην αποτελεσματική και γρήγορη επίτευξη των στόχων του ιδρύματος. Κατά την επιλογή τους θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην επαγγελματική τους κατάρτιση, στην προσωπικότητα, τον χαρακτήρα, τις επικοινωνιακές δεξιότητες και την ικανότητα συνεργασίας, την ευελιξία τους όσον αφορά την προσαρμογή σε νέα δεδομένα και την διάθεση τους για συνεχή επιμόρφωση για νέα ζητήματα σχετικά με το πιστωτικό χώρο.

Πιο συγκεκριμένα ένας εσωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να διαθέτει τα παρακάτω ενδεικτικά προσόντα:²⁷

Όσον αφορά τις γνώσεις και τις επαγγελματικές δεξιότητες:

- Θα πρέπει να διαθέτει ανωτάτου επιπέδου πανεπιστημιακή εκπαίδευση οικονομικής κατεύθυνσης σε συνδυασμό με επιχειρηματική και οικονομική σκέψη αλλά και δυνατότητα να αντιλαμβάνεται επιχειρηματικούς κινδύνους και να βρίσκει κατάλληλους τρόπους ώστε να τους διαχειρίζεται αποτελεσματικά.

- Θα πρέπει να διαχειρίζεται αποτελεσματικά τα κεφάλαια και γενικά τους διαθέσιμους πόρους και να διαθέτει πλήρη επαγγελματική και επιστημονική κατάρτιση και εξειδικευμένες γνώσεις υψηλού επιπέδου μέσω συνεχούς επιμόρφωσης.

- Οφείλει να είναι σε θέση να χειρίζεται σύγχρονα μέσα εργασίας και να είναι γνώστης προτύπων, τεχνικών, διαδικασιών και μεθόδων εκτέλεσης ελέγχων αλλά και να μπορεί να αξιολογεί, να εκτιμά και να κρίνει τα συστήματα λειτουργίας των οργανισμών.

- Να μπορεί να κατανοήσει και να αναλύσει πολυσύνθετα προβλήματα καθώς και τα ευρήματα των ελέγχων αλλά και να ερμηνεύσει τις αιτίες αυτών.

²⁷ Δήμου Ν.(2000) «Ελεγκτική Ι Βασικές Αρχές Γενικής και Τραπεζικής Ελεγκτικής »
Τσακλαγκάνος Α. (2001), «Ελεγκτική»

Γενικά οφείλει να είναι άρτια καταρτισμένος πάνω σε θέματα τεχνικής των πιστοδοτικών και τραπεζικών εργασιών και λειτουργιών και να έχει διαθέσει εμπειρία στον ελεγκτικό τομέα.

Όσον αφορά τα στοιχεία του χαρακτήρα του αλλά και την συμπεριφορά του θα πρέπει:

- Να διαθέτει σταθερότητα, συνέπεια, δικαιοσύνη, αυτοπεποίθηση, υπομονή, ευγένεια και συνεργατικό πνεύμα.

- Να είναι ανεξάρτητος και ανεπηρέαστος κατά τη διαμόρφωση της γνώμης του αλλά και να έχει τη δυνατότητα ορθού καταλογισμού των ευθυνών σε περιπτώσεις καταχρήσεων. Για να επιτυγχάνεται η αντικειμενικότητα θα πρέπει να αναπτύσσει καθαρά επαγγελματικές σχέσεις χωρίς ιδιαίτερες οικειότητες ώστε να αποφεύγονται οι συναισθηματισμοί και γενικά να διέπεται από λεπτότητα, διπλωματικότητα και διακριτικότητα στις επαφές του.

- Επιπλέον δεν θα πρέπει να κοινοποιεί τα ευρήματα του και ότι εμπιστευτικές πληροφορίες λαμβάνει ή ανακαλύπτει και να μη δημοσιεύει τα πορίσματα του ελέγχου καθώς και να μην αποκρύπτει την αλήθεια ακόμη και αν δέχεται πιέσεις και να αντιστέκεται σε πειρασμούς και σε καμία περίπτωση να μη συμμετέχει σε παράνομες δραστηριότητες που ενδέχεται να βλάψουν τα συμφέροντα του πιστωτικού ιδρύματος.

4.5.4 Εποπτεία των στελεχών του χρηματοπιστωτικού Ιδρύματος

Σημαντικό είναι να εξασφαλίζεται από το τμήμα εσωτερικού ελέγχου ότι οι έλεγχοι εκτελούνται με ορθότητα κάτω από επαρκή εποπτεία. Η εποπτεία αποτελεί μια διαρκή διαδικασία που ξεκινά κατά τον προγραμματισμό και ολοκληρώνεται αφού βγει το πόρισμα του ελέγχου. Στην διαδικασία της εποπτείας περιλαμβάνεται: ²⁸

²⁸ Δήμου Ν.(2000) «Ελεγκτική Ι Βασικές Αρχές Γενικής και Τραπεζικής Ελεγκτικής », Καζαντζής,Ι.Χ(2006) «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος. Μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων »
ΤσακλαγκάνοςΑ. (2001), «Ελεγκτική»

- Παροχή κατάλληλων οδηγιών στους υφιστάμενους κατά την έγκριση του προγράμματος ελέγχου και την έναρξη του.

- Διαβεβαίωση ότι υλοποιείται το πρόγραμμα ελέγχου που έχει εγκριθεί εκτός αν παράλληλα επιτρέπονται παρεκκλίσεις.

- Διακρίβωση αν τα έγγραφα υποστηρίζουν τις διαπιστώσεις, τα πορίσματα αλλά και τις εκθέσεις ελέγχου.

- Επιβεβαίωση της ακρίβειας, αντικειμενικότητας και σαφήνειας των εκθέσεων ελέγχων καθώς και ότι εκπληρώνονται οι αντικειμενικοί σκοποί.

Η έκταση της εποπτείας εξαρτάται από τη δυσκολία της εργασίας που ελέγχεται αλλά και τις γνώσεις των εσωτερικών ελεγκτών. Η ευθύνη για κάθε εργασία ελέγχου είναι του διευθυντή της τράπεζας στον οποίο η εποπτεία ελέγχου προσφέρει κατάλληλη υποδομή για τη διενέργεια μελλοντικών εσωτερικών και εξωτερικών επανελέγχων αλλά και δυνατότητα για άμεση διορθωτική παρέμβαση ,εφόσον απαιτείται, προκειμένου να τηρούνται και να είναι κατανοητές οι διαδικασίες αλλά και να εξασφαλίζεται η ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών.

4.6 Θεσμικό πλαίσιο εποπτείας Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων.

Στην ενότητα αυτή, παρατίθεται το πλαίσιο που διέπει τις εποπτικές αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος στο νέο χρηματοοικονομικό περιβάλλον. Η Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος (ΔΕΠΣ) της Τράπεζας της Ελλάδος είναι επιφορτισμένη με την άσκηση της προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, η οποία στοχεύει στη διασφάλιση της σταθερότητας και της εύρυθμης λειτουργίας του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Το θεσμικό πλαίσιο για την άσκηση της εποπτείας έχει κατά κύριο λόγο διαμορφωθεί από την ενσωμάτωση της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας, η οποία με τη σειρά της είναι συμβατή με τις αρχές της Βασιλείας II. Πιο συγκεκριμένα, ο Νόμος 3601/2007 (όπως τροποποιήθηκε από τους ν.3693/2008, ν.3746/2009, ν.3862/2010 , 4002/2011 και 4021/2011) και οι Πράξεις Διοικητή 2630/2010, 2588/2007, 2589/2007, 2590/2007, 2646/2011, 2592/2007, 2645/2011, 2594/2007, 2595/2007,

2635/2010 συνιστούν το πλαίσιο εποπτείας (Βασιλεία II). Επιπλέον, στο θεσμικό εποπτικό πλαίσιο περιλαμβάνονται και οι Πράξεις Διοικητή, 2577/2006, 2595/2007 και 2597/2007 που αφορούν τα Συστήματα Εσωτερικού Ελέγχου, καθώς και οι αποφάσεις ΕΤΠΘ 281/17.03.2009, 285/6/9.7.2009 και 290/12/11.11.2009 που αφορούν την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και λοιπά θέματα.²⁹

Ειδικότερα, ο ν. 3601/2007, όπως ισχύει, και οι ανωτέρω ΠΔ/ΤΕ σχετικά με το πλαίσιο εποπτείας «Βασιλεία II» αποτελούν ενσωμάτωση στην ελληνική έννομη τάξη των αντίστοιχων διατάξεων των Οδηγιών 2006/48/ΕΚ, 2006/49/ΕΚ, και 2007/64/ΕΚ, 2009/111/ΕΚ (CRD II) και 2010/76/ΕΕ (CRD III) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και των Οδηγιών 2009/27/ΕΚ και 2009/83/ΕΚ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Με το ν. 4021/2011 ενσωματώθηκαν οι διατάξεις της Οδηγίας 2009/111/ΕΚ (CRD II) οι οποίες αφορούν τροποποιήσεις του ν. 3601/2007 και συνίστανται κυρίως στα εξής:

- Ορίζεται η έννοια των σημαντικών υποκαταστημάτων πιστωτικών ιδρυμάτων,
- Καθιερώνεται ο θεσμός του «σώματος εποπτών» (ομάδα συγκροτούμενη από τις εποπτικές αρχές πιστωτικών ιδρυμάτων με παρουσία σε άλλα κράτη-μέλη ή τρίτες χώρες, μέσω θυγατρικού πιστωτικού ιδρύματος ή σημαντικού υποκαταστήματος),
- Καθιερώνεται η υποχρέωση υιοθέτησης των κατευθυντήριων γραμμών, προτύπων, συστάσεων της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Αρχής με γνώμονα τη σύγκλιση των εποπτικών μέσων και μεθόδων σε ευρωπαϊκό επίπεδο και θεσπίζεται η υποχρέωση της Τράπεζας της Ελλάδος να συμμετέχει στις δραστηριότητές της,
- Καθορίζεται το πλαίσιο συνεργασίας των αρμόδιων εποπτικών αρχών και λήψης απόφασης σε περιπτώσεις πιστωτικών ιδρυμάτων με παρουσία σε διαφορετικά κράτη-μέλη σε καιρούς ομαλής λειτουργίας ή κρίσεων.

²⁹Ανάκτηση από www.bankofgreece.gr

Οι λοιπές διατάξεις της Οδηγίας 2009/111/EK (CRD II) οδήγησαν στην αντικατάσταση ή/και τροποποίηση προϋπάρχουσων κανονιστικών διατάξεων. Συγκεκριμένα, εκδόθηκαν οι ΠΔ/ΤΕ 2630-2631-2632-2633-2634-2635/29.10.2010, που αφορούν αντίστοιχα: α) τον ορισμό των Ιδίων Κεφαλαίων, β) την εφαρμογή της Τυποποιημένης Προσέγγισης, της Προσέγγισης Εσωτερικών Διαβαθμίσεων και τον λειτουργικό κίνδυνο, γ) τη δημοσιοποίηση στοιχείων (Πυλώνας III), δ) την τιτλοποίηση, ε) τους κινδύνους αγοράς και αντισυμβαλλομένου, και στ) τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα.

Επιπλέον, με το ν. 4021/2011:³⁰

- Ενσωματώνονται ορισμένες διατάξεις της Οδηγίας 2010/76/EE (CRD III), σχετικά με τα μέτρα του Πυλώνα II (ν. 3601/2007, άρθρο 62, παρ. 2, εδ. στ) και η)) και με τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη για τον καθορισμό του κατάλληλου επιπέδου των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων (ν. 3601/2007, άρθρο 62, παρ. 4).
- Υιοθετούνται οι διατάξεις της Οδηγίας 2009/110/EK για τη ρύθμιση έκδοσης ηλεκτρονικού χρήματος και την εποπτεία της έκδοσης ηλεκτρονικού χρήματος. Οι διατάξεις του κεφ. I του ν. 3601/2007 που αναφέρονται στα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος (άρθρα 51-59) καταργούνται δεδομένου ότι με τις νέες διατάξεις τα Ιδρύματα Ηλεκτρονικού Χρήματος παύουν να είναι πιστωτικά ιδρύματα και εντάσσονται πλέον στην κατηγορία των χρηματοδοτικών ιδρυμάτων.
- Ενισχύεται το πλαίσιο εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων και θεσπίζονται μέτρα εξυγίανσης εκ μέρους της Τράπεζας της Ελλάδος επί αυτών, με στόχο την αποτελεσματική διασφάλιση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας. Ειδικότερα, ενισχύονται σημαντικά οι εποπτικές αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος προκειμένου να αντιμετωπισθεί έγκαιρα η μη συμμόρφωση ή ο κίνδυνος μη συμμόρφωσης πιστωτικών ιδρυμάτων με τις απαιτήσεις του νόμου και των σχετικών αποφάσεών της, και εξειδικεύεται περαιτέρω το ισχύον καθεστώς ειδικής εκκαθάρισης.

³⁰Ανάκτηση από www.bankofgreece.gr

Επιπρόσθετα, με την ΠΔ/ΤΕ 2651/20.1.2012, επανακαθορίζονται και συμπληρώνονται οι υποχρεώσεις περιοδικής υποβολής εποπτικής φύσεως στοιχείων και πληροφοριών από τα πιστωτικά ιδρύματα, ορισμένα χρηματοδοτικά ιδρύματα και τα ιδρύματα πληρωμών προς την Τράπεζα της Ελλάδος και καθορίζονται τα πρόσωπα που έχουν ειδική σχέση με το πιστωτικό ίδρυμα

Σύμφωνα με τον ν.3601/07 τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν στην Ελλάδα υποχρεούνται να διαθέτουν μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου, οι οποίοι θα εξασφαλίζουν την ύπαρξη διοικητικών και λογιστικών διαδικασιών και πολιτικών αποτελεσματικής διαχείρισης των κινδύνων. Η επιλογή των μηχανισμών αυτών θα πρέπει να γίνεται βάσει του μεγέθους και της πολυπλοκότητας του εκάστοτε ιδρύματος με στόχο στην κάλυψη των υποχρεώσεων που απορρέουν από την παροχή επενδυτικών υπηρεσιών, όπως ορίζεται από το άρθρο 16 ν.40002/11.

Στη συνέχεια, βάσει του ν.3965/11, στα πλαίσια των καθηκόντων των επιτροπών ελέγχων προστίθεται ο διαχειριστικός έλεγχος ατομικών και ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων, καθώς και η αξιολόγηση, ως προς την υλοποίηση του επιχειρησιακού σχεδίου, των εκτελεστικών οργάνων του Δ.Σ και τέλος, η εξαγωγή πορισμάτων, τα οποία θα πρέπει να κατατίθενται στα αρμόδια Υπουργεία.

4.7 Όργανα Διοικητικής Διαχείρισης ΣΕΕ.

Το πλαίσιο κανονιστικής συμμόρφωσης πέρα από την αποφυγή χρηματοοικονομικών ατασθαλιών και προβλημάτων στοχεύει στη βελτίωση της καθημερινής λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων προκειμένου να διασφαλίζεται η παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου. Στα πλαίσια λοιπόν επίτευξης του στόχου αυτού επιβάλλεται από τη νομοθεσία η ύπαρξη Οργάνων Διοικητικής Διαχείρισης ΣΕΕ καθώς και Υπηρεσιακών Μονάδων.

4.7.1 Αρμοδιότητες του Διοικητικού Συμβουλίου (Δ.Σ.) και της Διοίκησης.

Ανεξάρτητα από τον τρόπο που είναι διαρθρωτικά οργανωμένο ένα πιστωτικό ίδρυμα το σύνολο των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου θα πρέπει να διαθέτει

επαρκείς γνώσεις και εμπειρία τουλάχιστον όσον αφορά τις πιο σημαντικές δραστηριότητες του πιστωτικού ιδρύματος, ώστε να είναι σε θέση να ασκεί εποπτεία επί του συνόλου των λειτουργιών είτε άμεσα είτε έμμεσα, μέσω των Επιτροπών που θεσμοθετούνται υποχρεωτικά ή κατά τη διακριτική ευχέρεια του πιστωτικού ιδρύματος με βάση την Πράξη ΠΔ.ΤΕ_2577-9.3.2006. Το πιστωτικό ίδρυμα οφείλει να διασφαλίζει τη συμμετοχή στο Δ.Σ. τουλάχιστον ενός ή στην περίπτωση που πληρούται η προϋπόθεση της παρ. 2.2. της ενότητας Β της Πράξης, δύο μη εκτελεστικών και ανεξάρτητων μελών.³¹

Για να αποφεύγονται περιπτώσεις σύγκρουσης καθηκόντων η Τράπεζα της Ελλάδος κρίνει σκόπιμο τα πιστωτικά ιδρύματα να υιοθετούν τις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές και αρχές της εταιρικής διακυβέρνησης που αφορούν, ιδίως, το διαχωρισμό των εκτελεστικών και εποπτικών αρμοδιοτήτων των μελών του Δ.Σ., περιλαμβανομένου του διαχωρισμού των αρμοδιοτήτων του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου από τις εκτελεστικές αρμοδιότητες του Διευθύνοντος Συμβούλου.

Το Δ.Σ. έχει, γενικά, την ευθύνη για τα παρακάτω:

- Τη διαμόρφωση του κατάλληλου εσωτερικού περιβάλλοντος, που διασφαλίζει ότι κάθε στέλεχος σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα του πιστωτικού ιδρύματος κατανοεί τόσο τη φύση κάθε κινδύνου που σχετίζεται με τις δραστηριότητες στις οποίες μετέχει ή εποπτεύει, όσο και την ανάγκη της αποτελεσματικής αντιμετώπισης τους, αναγνωρίζει τη σημασία των ελεγκτικών διαδικασιών και διευκολύνει την εφαρμογή τους αλλά και για την υιοθέτηση Κώδικα Ηθικής Συμπεριφοράς που εφαρμόζεται από τη Διοίκηση και το σύνολο του προσωπικού του πιστωτικού ιδρύματος επί τη βάση των γενικώς αποδεκτών αρχών (επιμέλεια, αποτελεσματικότητα, υπευθυνότητα, ευπρέπεια στις σχέσεις με το κοινό, μη αίτηση ή αποδοχή ασυνήθους αξίας ωφελημάτων, τήρηση επαγγελματικού απορρήτου κλπ).
- Τη συνεπή εφαρμογή των διατάξεων της Πράξης και μεταξύ άλλων την ευθύνη για τον στρατηγικό προσανατολισμό του πιστωτικού ιδρύματος της επαναξιολόγησης του και της υιοθέτησης κατάλληλων πολιτικών που

³¹Πράξη ΠΔ.ΤΕ_2577-9.3.2006

αποσκοπούν στη διασφάλιση επαρκούς και αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου καθώς και για την ύπαρξη κατάλληλης πολιτικής, τόσο για τη διαχείριση κινδύνων με καθορισμό των εκάστοτε αποδεκτών ανωτάτων ορίων ανάληψης κινδύνου, όσο και για την κανονιστική συμμόρφωση.

- Την παροχή στη Διοίκηση και τις υπηρεσιακές μονάδες όλων των απαραίτητων για την υλοποίηση του έργου τους μέσων.
- Την ακρίβεια των δημοσιευομένων ετήσιων και περιοδικών οικονομικών καταστάσεων του πιστωτικού ιδρύματος και του ομίλου, σε ατομική και ενοποιημένη βάση αντίστοιχα, καθώς και των υποβαλλομένων στην Τράπεζα της Ελλάδος και τις άλλες εποπτικές αρχές στοιχείων.
- Τη διασφάλιση ότι η λειτουργία του πιστωτικού ιδρύματος είναι σύμφωνη με τα προβλεπόμενα από το θεσμικό πλαίσιο, τους εσωτερικούς κανονισμούς και τις αρχές της εταιρικής διακυβέρνησης, λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα ως προς την επιλογή και τυχόν αντικατάσταση των στελεχών που κατέχουν καίριες θέσεις.
- Την ύπαρξη καταγεγραμμένων διαδικασιών (ανάθεση συγκεκριμένων ρόλων και συντονισμό τους, εξουσιοδοτημένα πρόσωπα για επικοινωνία με την Τράπεζα της Ελλάδος ή και άλλες αρχές, εναλλακτικές πηγές κάλυψης αναγκών ρευστότητας κλπ) που θα διασφαλίζουν την αντιμετώπιση εκτάκτων καταστάσεων που θέτουν σε κίνδυνο την ομαλή λειτουργία του πιστωτικού ιδρύματος και την αποκατάσταση και απρόσκοπτη συνέχιση της επιχειρησιακής του λειτουργίας
- Τη συνεπή υλοποίηση της εγκεκριμένης από το Δ.Σ. επιχειρησιακής στρατηγικής και της εξειδίκευσής της με τη χάραξη κατάλληλης για κάθε λειτουργία πολιτικής, τον καθορισμό επιμέρους στόχων για κάθε τομέα δραστηριότητας, διοικητικό όργανο και υπηρεσιακή μονάδα.
- Την υλοποίηση της εγκεκριμένης από το Δ.Σ. πολιτικής διαχείρισης κινδύνων.
- Τον καθορισμό των επιμέρους ορίων και των αρμοδιοτήτων κάθε υπηρεσιακής μονάδας στη διαχείριση των κινδύνων και η αξιολόγηση της απόδοσής της καθώς και ο διαρκής έλεγχος της διαχείρισης των κινδύνων του πιστωτικού ιδρύματος μέσα στα εγκεκριμένα από το Δ.Σ. όρια ανάληψης.

- Την ανάπτυξη και ενσωμάτωση των μηχανισμών και διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου, οι οποίοι προσιδιάζουν στο εύρος, το μέγεθος και τη φύση των εργασιών του πιστωτικού ιδρύματος, της περιοδικής αξιολόγησης των σημαντικών, από πλευράς επιπτώσεων, δυσλειτουργιών και της εν γένει αποτελεσματικής εφαρμογής του ΣΕΕ.³²

4.7.2 Επιτροπές του Δ.Σ. ή της Διοίκησης.

Ανάλογα με το μέγεθος του πιστωτικού ιδρύματος και την πολυπλοκότητα των εργασιών του, το σ. υποβοηθείται στο έργο του από Επιτροπές στις οποίες μπορεί να αναθέτει αρμοδιότητες σχετικά με το ΣΕΕ, προσδιορίζοντας σαφώς τα καθήκοντα, τη σύνθεση και τις διαδικασίες λειτουργίας τους, διασφαλίζοντας σε κάθε περίπτωση την εσωτερική του συνοχή, τη συμπληρωματικότητα και τον απαιτούμενο συντονισμό. Το Δ.Σ. διατηρεί για τις εν λόγω αρμοδιότητες την τελική ευθύνη, εκτός εάν προβλέπεται ρητά από διατάξεις της νομοθεσίας αυξημένος βαθμός ανεξαρτησίας έναντι του Δ.Σ. για συγκεκριμένες αρμοδιότητες (όπως π.χ. της Επιτροπής Ελέγχου), οπότε και γνωστοποιείται στην Τράπεζα της Ελλάδος. Το Δ.Σ. ορίζει από τα μέλη του τον Πρόεδρο των Επιτροπών και καθορίζει τη συχνότητα της περιοδικής εναλλαγής των μελών τους (rotation). Οι σχετικές αποφάσεις καταγράφονται στα πρακτικά του Δ.Σ.

Για λόγους εξασφάλισης της ισότητας των όρων ανταγωνισμού μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων και της αποτελεσματικότητας και υπό την επιφύλαξη των παράλληλα ισχυουσών διατάξεων της νομοθεσίας για τη σύσταση Επιτροπών από το Δ.Σ απαιτούνται τα παρακάτω:³³

- Υποχρεωτική σύσταση Επιτροπής Ελέγχου από τα πιστωτικά ιδρύματα εφόσον αυτά έχουν εισαγάγει τις μετοχές τους σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά ή διατηρούν θυγατρικές εταιρίες ή υποκαταστήματα στο εξωτερικό ή το ενεργητικό τους υπερβαίνει το ποσό των 100 εκατ. ευρώ. Ακόμη υποχρεωτική είναι η σύσταση σε περίπτωση που πληρείται μία από τις παραπάνω προϋποθέσεις και το εντός και εκτός ισολογισμού ενεργητικό του πιστωτικού ιδρύματος υπερβαίνει το ποσό των 10 δισ. ευρώ.

³²Πράξη ΠΔ.ΤΕ_2577-9.3.2006

³³Πράξη ΠΔ.ΤΕ_2577-9.3.2006

Κατ' απόκλιση από τα προαναφερόμενα, το πιστωτικό ίδρυμα μπορεί να αναθέσει, με γνωστοποίηση στην Τράπεζα της Ελλάδος των λόγων που επιβάλουν τη χρήση της εν λόγω δυνατότητας, τις αρμοδιότητες της εν λόγω Επιτροπής τουλάχιστον σε ένα εκτελεστικό και ένα μη εκτελεστικό μέλος του Δ.Σ με επαρκείς γνώσεις και εμπειρία σε θέματα διαχείρισης κινδύνων.

- Η σύσταση της Επιτροπής Διαχείρισης Κινδύνων από το πιστωτικό ίδρυμα δεν είναι υποχρεωτική σε περίπτωση που τα σχετικά καθήκοντα ασκούνται σε επίπεδο ομίλου από αντίστοιχη Επιτροπή και καλύπτουν ρητά και το πιστωτικό ίδρυμα.

4.7.3 Λοιπές Επιτροπές.

Τα πιστωτικά ιδρύματα που δεν πληρούν τις ως άνω προϋποθέσεις προβαίνουν σε σύσταση ανάλογων οργάνων σύμφωνα με την αρχή του κόστους/οφέλους και της εν γένει αποτελεσματικότητας, τα οποία και γνωστοποιούνται στην Τράπεζα της Ελλάδος. Εδώ εντάσσεται και η σύσταση πρόσθετων Επιτροπών, Εκτελεστικής(ων) Επιτροπής(ων) στο επίπεδο της Διοίκησης, η ανάθεση πρόσθετων αρμοδιοτήτων στην Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων, ή ειδικών αρμοδιοτήτων σε Επιτροπή Διαχείρισης Ενεργητικού Παθητικού (ALCO), Επιτροπή Ανοιών, κλπ.

Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι η σύσταση της ειδικής συντονιστικής επιτροπής για την Πληροφορική (I.T. Steering Committee), της οποίας ο Πρόεδρος συνιστάται να είναι μέλος της Διοίκησης, διέπεται από τις διατάξεις του Παραρτήματος 2 (Κεφ. Α1, παρ. 152). Σχετικά με την αρμοδιότητα αξιολόγησης της ανάλυσης και διαχείρισης των κινδύνων που σχετίζονται με τα συστήματα πληροφορικής, εναπόκειται στην κρίση του Δ.Σ. η ανάθεσή της στην εν λόγω Επιτροπή ή στην Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων, εφόσον υπάρχει.³⁴

³⁴Πράξη ΠΔ.ΤΕ_2577-9.3.2006

4.8 Υπηρεσιακές Μονάδες.

Σύμφωνα με το ΠΤΔΕ 2577/2006 υπηρεσιακές μονάδες των πιστωτικών ιδρυμάτων αποτελούν οι εξής:

4.8.1 Μονάδα Εσωτερικής Επιθεώρησης.

Η ύπαρξη μονάδας εσωτερικής επιθεώρησης διοικητικά ανεξάρτητης από μονάδες με εκτελεστικές αρμοδιότητες καθώς και από υπηρεσίες αρμόδιες για την πραγματοποίηση ή λογιστικοποίηση συναλλαγών είναι υποχρεωτική για όλα τα πιστωτικά ιδρύματα. Η μονάδα αυτή οφείλει, αφού καθοριστούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας της, να απευθύνεται για τα θέματα των αρμοδιοτήτων της στο Διοικητικό Συμβούλιο και στη Διοίκηση μέσω της Επιτροπής Ελέγχου.

Στις κύριες αρμοδιότητες της Μονάδας Εσωτερικής Επιθεώρησης περιλαμβάνονται:³⁵

- Η διεξαγωγή ελέγχων με στόχο την διαμόρφωση αντικειμενικής, ανεξάρτητης και τεκμηριωμένης άποψης για το πόσο επαρκές και αποτελεσματικό είναι ένα σύστημα εσωτερικού ελέγχου τόσο σε επίπεδο πιστωτικού ιδρύματος όσο και σε επίπεδο ομίλου στον οποίο είναι επικεφαλής.
- Η διενέργεια ειδικών ελέγχων, εάν εμφανίζονται ενδείξεις για απειλή των συμφερόντων του πιστωτικού ιδρύματος ή των εταιρειών του Όουλου, προκειμένου να εξετάζεται διεξοδικά το θέμα και να εξακριβώνεται η έκταση της πιθανής ζημιάς.
- Η εκτίμηση, μέσω ελέγχων, του βαθμού στον οποίο εφαρμόζονται και λειτουργούν αποτελεσματικά οι διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων αλλά και η εξέταση των παραμέτρων στις οποίες βασίζεται ο υπολογισμός της κεφαλαιακής επάρκειας του πιστωτικού ιδρύματος και των εταιρειών του ομίλου, όταν απαιτείται, καθώς και του βαθμού στον οποίο

³⁵Πράξη ΠΔ.ΤΕ_2577-9.3.2006

ενσωματώνεται το σύστημα διαχείρισης κινδύνων στους μηχανισμούς που χρησιμοποιούνται για την λήψης αποφάσεων .

- Η επιβεβαίωση της πληρότητας και εγκυρότητας των παραπάνω διαδικασιών και ειδικά των διαδικασιών που χρησιμοποιούνται για την εκτίμηση των παραμέτρων βάσει των οποίων εκτιμάται το ύψος πιθανών ζημιών.
- Η αξιολόγηση της οργανωτικής διάρθρωσης, της κατανομής των αρμοδιοτήτων και καθηκόντων καθώς και η διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού, αλλά και του βαθμού καθιέρωσης κατάλληλων πολιτικών και διαδικασιών εταιρικής διακυβέρνησης.
- Η εκτίμηση του έργου των τομέων εσωτερικού ελέγχου, εάν υπάρχουν, στις μονάδες του πιστωτικού ιδρύματος και των εταιρειών του ομίλου του.
- Η αξιολόγηση του τρόπου οργάνωσης και λειτουργίας των συστημάτων και των μηχανισμών παραγωγής αξιόπιστης, πλήρους και έγκαιρης χρηματοοικονομικής και διοικητικής πληροφόρησης, όπου αυτή κατά περίπτωση παρέχεται καθώς και αξιολόγηση του τρόπου οργάνωσης και λειτουργίας των πληροφοριακών και λογιστικών συστημάτων ,όπως προβλέπει το Παράρτημα 2 (Κεφ. Δ) του ΠΤΔΕ 2577/2006
- Η εξέταση των διαδικασιών που έχουν θεσπιστεί για την κανονιστική συμμόρφωση.
- Η αξιολόγηση του βαθμού που τα συλλογικά όργανα, οι μονάδες του πιστωτικού ιδρύματος και οι εταιρείες του ομίλου κάνουν αποτελεσματική χρήση των διαθέσιμων μέσων και των πόρων προκειμένου να υλοποιηθεί η επιχειρησιακή στρατηγική.
- Η αξιολόγηση του βαθμού τήρησης των οδηγιών και των διαδικασιών που έχουν καθορισθεί από τους αρμόδιους υπεύθυνους για τη συστηματική παρακολούθηση και διαχείριση των κινδύνων που αναλαμβάνονται (π.χ. θέσπιση και τήρηση ορίων).
- Η εξασφάλιση ότι τα συλλογικά όργανα, οι μονάδες του πιστωτικού ιδρύματος και οι εταιρείες του ομίλου μεριμνούν για να διασφαλίζεται η πληρότητα και η ακρίβεια των απαραίτητων, σύμφωνα με τις ισχύουσες λογιστικές αρχές, στοιχείων και πληροφοριών για την κατάρτιση

αξιόπιστων οικονομικών καταστάσεων αλλά και η ενσωμάτωση κατάλληλων προληπτικών και κατασταλτικών ελεγκτικών μηχανισμών και ασφαλιστικών δικλείδων σε όλες τις διενεργούμενες διαδικασίες και συναλλαγές.

- Η υποβολή προτάσεων για την αντιμετώπιση τυχόν αδυναμιών που μπορεί να εντοπιστούν στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου ή για τη βελτίωση των ήδη υπάρχουσών διαδικασιών και πρακτικών ώστε να επιτυγχάνονται πλήρως οι στόχοι του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.
- Η παρακολούθηση των τρόπων που εφαρμόζονται τα διορθωτικά μέτρα από τις μινώδες του πιστωτικού αδρότατος και τις εταιρείες του ομίλου που ελέγχονται, για να αντιμετωπίζονται επαρκώς οι αδυναμίες ή παρατηρήσεις που έχουν καταγραφεί στις εκθέσεις ελέγχων που εκτελούνται είτε από εσωτερικούς ή εξωτερικούς ελεγκτές, είτε από εποπτικές ή φορολογικές.
- Η ενημέρωση του Δ.Σ. και της Διοίκησης του πιστωτικού ιδρύματος σχετικά με τη επίτευξη των στόχων του ΣΕΕ, όσον αφορά το πιστωτικό ίδρυμα και τις εταιρείες του ομίλου του οποίου είναι επικεφαλής μέσω τριμηνιαίας γραπτής αναφοράς για τις κυριότερες διαπιστώσεις από τους ελέγχους που έχουν διενεργηθεί καθώς και υποβολή στη Διοίκηση, εντός του πρώτου τριγώνου κάθε έτους, αλλά και στο Δ.Σ μέσω της Επιτροπής Ελέγχου του πιστωτικού ιδρύματος, έκθεση σχετικά με:

α) το πόσο επαρκές και αποτελεσματικό είναι το σύστημα εσωτερικού ελέγχου στο πιστωτικό ίδρυμα και στις εταιρείες του ομίλου,

β) το πόσο αποτελεσματικές είναι οι διαδικασίες που έχουν τεθεί για τη διαχείριση κινδύνων και των συναφών πιστοδοτικών διαδικασιών (συμπεριλαμβανομένης της πολιτικής προβλέψεων) και αν τηρείται η συμμόρφωση σε αυτές.

γ) το αν είναι επαρκείς οι διαδικασίες συγκριτικά με την κεφαλαιακή επάρκεια του πιστωτικού ιδρύματος,

δ) την εκτίμηση της πληρότητας της διαδικασίας ή της μεθοδολογίας του υπολογισμού της απομείωσης της αξίας των δανείων και άλλων περιουσιακών στοιχείων αλλά και μεταβολών που μπορεί να έχουν γίνει κατά

τη διάρκεια της χρήσης και τέλος καθορισμός του προγράμματος δράσης για τον επόμενο χρόνο.

- Η παροχή στην Τράπεζα της Ελλάδος, κατά κανόνα γραπτώς, οποιουδήποτε στοιχείου ή πληροφορίας ζητηθεί, στο πλαίσιο της ειδικής νομοθεσίας για την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων (νοούμενης ως της πέραν των διατάξεων του Νόμου 3016/2002 νομοθεσίας, του Ν.Δ. 588/1948, του Α.Ν. 1965/1951, του Ν. 2076/1992 και του άρθρου 55Α του Καταστατικού της Τράπεζας της Ελλάδος), τα οποία αφορούν θέματα της αρμοδιότητας της και διευκολύνει με κάθε δυνατό τρόπο το έργο της. (Για τις λοιπές εποπτικές αρχές εφαρμόζονται οι διατάξεις του Νόμου 3016/2002, άρθρο 8).

Προκειμένου να ασκούνται αποτελεσματικά οι αρμοδιότητες της, είναι καθοριστικό η Μονάδα Εσωτερικής Επιθεώρησης να:³⁶

- Έχει πρόσβαση σε όλες τις δραστηριότητες και μονάδες, αλλά και σε όλα τα στοιχεία και πληροφορίες του πιστωτικού ιδρύματος και των εταιρειών του ομίλου.
- Διαθέτει έμπειρο και επαρκές σε αριθμό προσωπικό, το οποίο είναι πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης και δεν υπάγεται ιεραρχικά σε άλλη υπηρεσιακή μονάδα του πιστωτικού ιδρύματος. Η Τράπεζα της Ελλάδος δύναται να παρέχει εξαίρεση από την προϋπόθεση της αποκλειστικής απασχόλησης σε ορισμένες κατηγορίες πιστωτικών ιδρυμάτων σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας.

Ο επικεφαλής της ΜΕΕ του πιστωτικού ιδρύματος ορίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο ύστερα από εισήγηση της Επιτροπής Ελέγχου, σε περίπτωση που υπάρχει, και η τοποθέτησή του αλλά και η τυχόν αντικατάστασή του θα πρέπει γνωστοποιούνται στην Τράπεζα της Ελλάδος (Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος). Η Τράπεζα της Ελλάδος έχει την ευχέρεια να ζητήσει την αντικατάστασή του σε περίπτωση που κρίνει ότι

³⁶Πράξη ΠΔ.ΤΕ_2577-9.3.2006

δεν πληρούνται τα κριτήρια καταλληλότητας ή επάρκειας για την εκπλήρωση των αρμοδιοτήτων του.

Ο επικεφαλής οφείλει:³⁷

- Να διαθέτει γνώσεις υψηλού επιπέδου καθώς και επαρκή εμπειρία σε ελεγκτικές μεθόδους και βέλτιστες διεθνείς πρακτικές.
- Να είναι αποκλειστικής και πλήρους απασχόλησης. Βέβαια η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να εξαιρέσει από την υποχρέωση αυτή ορισμένες κατηγορίες πιστωτικών ιδρυμάτων, έχοντας υπόψη την αρχή της αναλογικότητας και να μερινά για την εξασφάλιση ορθής οργανωτικής δομής της ΜΕΕ, καθώς και για την εφαρμογή από τη μονάδα αυτή αποτελεσματικών πολιτικών, διαδικασιών και πρακτικών που βασίζονται σε βέλτιστες ελεγκτικές πρακτικές και πρότυπα του εσωτερικού ελέγχου.
- Να αναλαμβάνει την εκ των υστέρων ενημέρωση των ρόδιων οργάνων της Τράπεζας της Ελλάδος σχετικά με σημαντικές μεταβολές στην οργάνωση και την λειτουργία της ΜΕΕ.
- Να ασκεί εποπτεία και να αναλαμβάνει τον συντονισμό τη δραστηριότητας των μονάδων εσωτερικού ελέγχου στις λοιπές μονάδες του πιστωτικού ιδρύματος, σε περίπτωση που υπάρχουν, και στις εταιρείες του ομίλου.
- Να παρευρίσκεται στις Γενικές Συνελεύσεις των Μετόχων του πιστωτικού ιδρύματος.

Η Μονάδα Εσωτερικής Επιθεώρησης είναι υπεύθυνη για τον έλεγχο της εφαρμογής των συμφωνηθέντων και την τήρηση των διαδικασιών όσον αφορά τις δραστηριότητες που έχουν ανατεθεί σε τρίτους όπως ορίζεται στο Παράρτημα 1 της ΠΔ/ΤΕ2577/9.3.2006.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να διευκρινιστεί, όσον αφορά την ορθολογιστική οργάνωση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και της διενέργειας του εσωτερικού ελέγχου των τραπεζών, ότι οι λειτουργίες των τραπεζών χωρίζονται σε

³⁷Πράξη ΠΔ.ΤΕ_2577-9.3.2006

συναλλακτικούς κύκλους και ο ελέγχονται με κάποιες διαφορές σε σχέση με τον διαχωρισμό των κύκλων δραστηριοτήτων των λοιπών επιχειρήσεων.

4.8.2 Μονάδα Διαχείρισης Κινδύνων

Σε όλα τα πιστωτικά ιδρύματα είναι υποχρεωτική η ύπαρξη υπηρεσιακής Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων (ΜΔΚ), η οποία θα λειτουργεί βάσει των ακόλουθων αρχών:³⁸

- Η διοίκηση της θα πρέπει να είναι ανεξάρτητη από τη διοίκηση μονάδων με εκτελεστικές αρμοδιότητες και από τη διοίκηση υπηρεσιών που είναι αρμόδιες για την πραγματοποίηση ή λογιστικοποίηση συναλλαγών και αξιοποιούν την ανάλυση των κινδύνων που διενεργεί.
- Θα πρέπει να αναφέρεται, για θέματα της αρμοδιότητας της, στη Διοίκηση και στην Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων ή και μέσω αυτής στο Δ.Σ.
- Η Μονάδα Διαχείρισης Κινδύνων ελέγχεται από τη Μονάδα Εσωτερικής Επιθεώρησης όσον αφορά την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων.
- Είναι υπεύθυνη για το σχεδιασμό, εξειδίκευση και υλοποίηση της πολιτικής σε θέματα διαχείρισης κινδύνων και κεφαλαιακής επάρκειας, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του Δ.Σ. Πιο συγκεκριμένα οφείλει:³⁹
 - ✓ Να κάνει χρήση κατάλληλων μεθόδων διαχείρισης των κινδύνων τους οποίους εν γένει το πιστωτικό ίδρυμα αναλαμβάνει ή στους οποίους μπορεί να εκτεθεί, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης υποδειγμάτων (models) για την πρόβλεψη, αναγνώριση, μέτρηση, παρακολούθηση, αντιστάθμιση, μείωση και αναφορά τους.
 - ✓ Να εξειδικεύει, σε συνεργασία με τις αρμόδιες εκτελεστικές μονάδες, τα όρια ανάληψης κινδύνων του πιστωτικού ιδρύματος με ταυτοποίηση και καθορισμό των επιμέρους παραμέτρων κατά είδος κινδύνου και ανά κατηγορία αντισυμβαλλομένου, κλάδου, χώρας, νομίσματος, είδους πιστοδοτήσεων, μορφής χρηματοπιστωτικών τίτλων, μετοχών, παραγώγων, επιχειρησιακού χώρου, λειτουργίας, δραστηριότητας,

³⁸Πράξη ΠΔ.ΤΕ_2577-9.3.2006

³⁹Πράξη ΠΔ.ΤΕ_2577-9.3.2006

προϊόντος, συστήματος κλπ και να παρακολουθεί την τήρησή τους, θεσπίζοντας παράλληλα τις κατάλληλες διαδικασίες

- ✓ Να καθορίζει κριτήρια που θα συμβάλλουν στον έγκαιρο εντοπισμό κινδύνων (early warning system) σε ατομικά και συνολικά χαρτοφυλάκια και να εισηγείται για τις κατάλληλες διαδικασίες και για μέτρα αυξημένης παρακολούθησης, διαρκώς, ή και περιοδικά, ανάλογα με τη φύση των κινδύνων.
- ✓ Να εισάγει στην Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων κατάλληλες τεχνικές για την προσαρμογή των κινδύνων στα αποδεκτά επίπεδα.
- ✓ Να αξιολογεί ανά περιόδους την επάρκεια των μεθόδων και συστημάτων αναγνώρισης, μέτρησης και παρακολούθησης κινδύνων και να προτείνει διορθωτικά μέτρα εφόσον κρίνεται σκόπιμο.
- ✓ Να διενεργεί σε ετήσια βάση , με στοιχεία τέλους έτους ή εξαγώνου, δοκούς προσομοίωσης καταστάσεων κρίσης (stress tests) με σενάρια τα οποία θα προσαρμόζονται στη φύση των δραστηριοτήτων του πιστωτικού ιδρύματος ή/και κατόπιν οδηγιών της Τράπεζας της Ελλάδος για όλες τις μορφές των κινδύνων και ιδίως του πιστωτικού, αγοράς, επιτοκίων και ρευστότητας, να αναλύει τα αποτελέσματά τους, να εισηγείται τις κατάλληλες πολιτικές και να υποβάλλει τα σχετικά αποτελέσματα στην Τράπεζα της Ελλάδος (Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος) σε διάστημα τριών (3) μηνών από τη λήξη του έτους ή του εξαμήνου.
- ✓ Να συντάσσει τις απαιτούμενες αναφορές σε θέματα της αρμοδιότητάς της, τουλάχιστον ανά τρίμηνο. για την επαρκή πληροφόρηση της οίκησης και του Διοικητικού Συμβουλίου. Τα πιστωτικά ιδρύματα που δεν υπόκεινται σε σημαντική μεταβολή της διάρθρωσης των δραστηριοτήτων τους μπορούν να εφαρμόσουν διαφορετική συχνότητα.
- ✓ Να προσδιορίζει τις απαιτήσεις σε κεφάλαιο και να αναπτύσσει μεθοδολογίες εκτίμησης τους για την κάλυψη όλων των κινδύνων στους οποίους εκτίθεται το πιστωτικό ίδρυμα και να εισηγείται τις πολιτικές διαχείρισής τους.

Προκειμένου να ασκεί αποτελεσματικά τις αρμοδιότητες της η Μονάδα Διαχείρισης Κινδύνου θα πρέπει να έχει άμεση πρόσβαση σε κάθε δραστηριότητα και μονάδα, καθώς και σε όλα τα στοιχεία και πληροφορίες του πιστωτικού ιδρύματος και των εταιρειών του ομίλου, τα οποία είναι απαραίτητα για την εκπλήρωση του έργου της. Ακόμη θα πρέπει να έχει στη διάθεση της επαρκή, ποσοτικά και ποιοτικά, προσωπικό με εξειδικευμένες γνώσεις, το οποίο είναι πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης.

Ο επικεφαλής της Μονάδας Διαχείρισης Κινδύνων:⁴⁰

- Ορίζεται από το Διοικητικό Συμβούλιο μετά από εισήγηση της Επιτροπής Διαχείρισης Κινδύνων, όπου υπάρχει, και η τοποθέτησή του όπως και η τυχόν αντικατάστασή του θα πρέπει γνωστοποιούνται στην Τράπεζα της Ελλάδος, στη Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος. Η Τράπεζα της Ελλάδος έχει τη δυνατότητα να ζητήσει την αντικατάσταση εάν διαπιστώσει ότι δεν πληρούνται τα κριτήρια καταλληλότητας ή επάρκειας για την επιτυχή εκπλήρωση των αρμοδιοτήτων του.
- Θα πρέπει να διαθέτει υψηλού επιπέδου γνώσεις και επαρκή εμπειρία σε θέματα διαχείρισης κινδύνων, σχετικά με σχετικές μεθόδους αλλά και με βέλτιστες διεθνείς πρακτικές.
- Οφείλει να συμμετέχει στη διαδικασία λήψης αποφάσεων βάσει των οποίων καθορίζονται οι όροι των χρηματοδοτήσεων που δεν υπόκεινται σε προκαθορισμένες ή γενικές παραμέτρους.
- Υποβάλλει ετησίως έκθεση στο Δ.Σ., μέσω της ΕΔΚ, σχετικά με τα θέματα που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της ΜΔΚ.
- Συμμετέχει στη διατύπωση εισηγήσεων και προτάσεων άμεσα στη Διοίκηση και μέσω της Επιτροπής Διαχείρισης Κινδύνων στο Δ.Σ. για μεταβολές στη σύνθεση των χαρτοφυλακίων της τράπεζας για την αναδιάρθρωση/ρύθμιση υφισταμένων δανείων και τη διαφοροποίηση της πολιτικής των προβλέψεων.
- Συμμετέχει στη διαδικασία αξιολόγησης από τις εποπτικές αρχές της επάρκειας του οικονομικού και εποπτικού κεφαλαίου.

⁴⁰Πράξη ΠΔ.ΤΕ_2577-9.3.2006

- Εποπτεύει και συντονίζει τη δραστηριότητα των μονάδων διαχείρισης κινδύνων, εφόσον υφίστανται, στις λοιπές μονάδες του πιστωτικού ιδρύματος και στις εταιρείες του ομίλου.

4.8.3 Μονάδα Κανονιστικής Συμμόρφωσης

Σε περίπτωση που το πιστωτικό ίδρυμα πληροί μία από τις προϋποθέσεις των παρ. 2.1.1. και 2.1.2. του Κεφ. IV – ενότητα Β1 – της ΠΔΤΕ2577 ή το σύνολο των εντός και εκτός ισολογισμού στοιχείων του ενεργητικού του υπερβαίνει το ποσό των € 10 δις, κρίνεται υποχρεωτική η σύσταση Μονάδας Κανονιστικής Συμμόρφωσης. Εναλλακτικά της υποχρέωσης αυτής, τα εν λόγω πιστωτικά ιδρύματα μπορούν να αναθέτουν τα αντίστοιχα καθήκοντα σε υπαλλήλους που έχουν εξουσιοδοτηθεί, μετά από έγκριση της Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία αναλαμβάνει την αξιολόγηση της παροχής της σχετικής δυνατότητας ανάλογα με την πολυπλοκότητα των εργασιών του πιστωτικού ιδρύματος και τους αναλαμβανόμενους από αυτό κινδύνους. Σε όσα πιστωτικά ιδρύματα δεν πληρούνται οι παραπάνω προϋποθέσεις τα καθήκοντα που αναφέρονται παραπάνω εκτελούνται από εξουσιοδοτημένους για το σκοπό αυτό υπαλλήλους.

Η μονάδα ή τα άτομα που έχουν εξουσιοδοτηθεί θα υπάγεται/ονται στη Διοίκηση και θα υποβάλλει/ουν αναφορές, τουλάχιστον ετησίως, για θέματα της αρμοδιότητάς της/τους και στο Δ.Σ ενώ θα πρέπει να είναι διοικητικά ανεξάρτητη/α, να διασφαλίζεται η αποτροπή σύγκρουσης συμφερόντων κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της / τους και να έχει/έχουν τη δυνατότητα απρόσκοπτης πρόσβασης σε όλα τα στοιχεία και πληροφορίες που είναι απαραίτητα προκειμένου να εκπληρώνεται η αποστολή της/τους.

Η Μονάδα Κανονιστικής Συμμόρφωσης (ή τα εξουσιοδοτημένα, κατά τα ανωτέρω πρόσωπα) υπόκειται/νται στο έλεγχο της Μονάδας Εσωτερικής Επιθεώρησης ως προς την επάρκεια και αποτελεσματικότητα των διαδικασιών της κανονιστικής συμμόρφωσης.

Όσον αφορά τη Μονάδα (ή Λειτουργία) Κανονιστικής Συμμόρφωσης καθορίζονται τα εξής:⁴¹

- Θα πρέπει να διευθύνεται από κάποιο επιλεγμένο πρόσωπο που διαθέτει επαρκείς γνώσεις σχετικά με τις τραπεζικές και επενδυτικές δραστηριότητες, η τοποθέτηση και η τυχόν αντικατάστασή του οποίου θα πρέπει να γνωστοποιούνται στην Τράπεζα της Ελλάδος η οποία έχει τη δυνατότητα αντικατάστασης του προσώπου αυτού σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι δεν πληρούνται τα κριτήρια καταλληλότητας ή επάρκειας όσον αφορά την εκπλήρωση των αρμοδιοτήτων του.
- Θα πρέπει να αναλαμβάνει τη θέσπιση και την εφαρμογή κατάλληλων διαδικασιών και την εκπόνηση ετήσιου προγράμματος προκειμένου να επιτυγχάνεται έγκαιρα η πλήρης και συνεχής συμμόρφωση του πιστωτικού ιδρύματος προς το εκάστοτε ισχύον ρυθμιστικό πλαίσιο και τους εσωτερικούς κανονισμούς του πιστωτικού ιδρύματος και να υπάρχει ανά πάσα στιγμή πλήρης εικόνα για το βαθμό στον οποίο επιτυγχάνεται ο στόχος αυτός.
- Οφείλει να ενημερώνει τη Διοίκηση και το Δ.Σ. του πιστωτικού ιδρύματος σχετικά με κάθε σημαντική παράβαση ή σημαντικές ελλείψεις που μπορεί να διαπιστωθούν.
- Να παρέχει σχετικές οδηγίες για την προσαρμογή των εσωτερικών διαδικασιών και του εσωτερικού κανονιστικού πλαισίου που εφαρμόζονται από τις υπηρεσιακές μονάδες του πιστωτικού ιδρύματος καθώς και από τα καταστήματα και τις θυγατρικές εταιρείες εσωτερικού και εξωτερικού σε τυχόν τροποποιήσεις του ισχύοντος ρυθμιστικού πλαισίου.
- Να ενημερώνει διαρκώς τους υπαλλήλους σχετικά με τις εξελίξεις στο σχετικό με τις αρμοδιότητες τους ρυθμιστικό πλαίσιο και να θεσπίζει κατάλληλες διαδικασίες και εκπαιδευτικά προγράμματα.
- Να συντονίζει το έργο των υπευθύνων κανονιστικής συμμόρφωσης (compliance officers) των καταστημάτων εξωτερικού του πιστωτικού ιδρύματος και των θυγατρικών εταιρειών εσωτερικού και εξωτερικού,

⁴¹Πράξη ΠΔ.ΤΕ_2577-9.3.2006

προκειμένου όλες οι μονάδες να συμμορφώνονται πλήρως με τις ισχύουσες διατάξεις κατά την έννοια του παρόντος κεφαλαίου.

- Να διασφαλίζει, μέσω κατάλληλων διαδικασιών, την τήρηση των προθεσμιών σχετικά με την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που προβλέπονται από το κατά τα ως άνω ρυθμιστικό πλαίσιο και να παρέχει σχετική διαβεβαίωση προς το Δ.Σ.
- Να διασφαλίζει τη συμμόρφωση του πιστωτικού ιδρύματος με το κανονιστικό πλαίσιο που σχετίζεται με την πρόληψη και την καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Ο επικεφαλής μπορεί, κατά την κρίση του πιστωτικού ιδρύματος, και για λόγους αποτελεσματικότητας ή κόστους/οφέλους να αναλαμβάνει και κάποιες ειδικές θεσμικές αρμοδιότητες στον τομέα αυτό κατά τα προβλεπόμενα (όπως τροποποιήθηκε με το Ν.2331/1995, (3424/2005, Εγκύκλιος ΤτΕ 16/2.8.2004, όπως εκάστοτε ισχύει), να εισηγείται μέτρα ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας της εφαρμογής των υποχρεώσεων και να λειτουργεί ως σημείο επικοινωνίας, για τα θέματα ευθύνης του, με τις αρμόδιες αρχές και τα αρμόδια όργανα της Τράπεζας της Ελλάδος παρέχοντας τις αναγκαίες πληροφορίες.

Στα πλαίσια αυτής της αρμοδιότητας γίνεται ο καθορισμός των κατάλληλων διαδικασιών και προτύπων αναφορών των υπόπτων συναλλαγών προς τις αρμόδιες αρχές, καθώς και των διαδικασιών αμοιβαίας πληροφόρησης μεταξύ των υποκαταστημάτων, των θυγατρικών και της μητρικής καθώς και η παροχή οδηγιών για την παύση διενέργειας συναλλαγών που θα έθεταν σε λειτουργικό κίνδυνο το πιστωτικό ίδρυμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

5.1 Εισαγωγικά.

Στο κεφάλαιο αυτό περιγράφονται τα βήματα που απαιτούνται για τη διενέργεια εσωτερικού ελέγχου σε ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, τα είδη και συστήματα ελέγχων καθώς και οι ενέργειες που θα πρέπει να λαμβάνουν χώρα μετά το πέρας του ελέγχου.

5.2 Προγραμματισμός Εσωτερικού Ελέγχου Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων.

5.2.1 Εκτίμηση υφιστάμενης κατάστασης και αναγκαιότητας ελέγχου.

Πρώτο βήμα αποτελεί η εξέταση των υπαρχόντων συστημάτων ελέγχου του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος καθώς και εκτίμηση των κινδύνων αλλά και των αναγκών αυτού. Η εκτίμηση αυτή παίζει σημαντικό ρόλο στο πως θα οργανωθεί το ελεγκτικό έργο και αν χρειάζεται εκ βάθρων ανασχεδιασμός του υπάρχοντος συστήματος ή απλά να γίνουν κάποιες διορθώσεις ή να προστεθούν νέες διαδικασίες. Η μελέτη αυτή θα πρέπει να επαναλαμβάνεται ανά διαστήματα ανάλογα με το περιβάλλον και τις μεταβολές σε αυτό ή στις λειτουργίες του ιδρύματος.⁴²

5.2.2 Δημιουργία χρονοδιαγράμματος

Το ελεγκτικό χρονοδιάγραμμα καταρτίζεται από τη Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου αφού γίνει εκτίμηση του κινδύνου κάθε συστήματος ή τυχόν σφαλμάτων

⁴² F. H Fadzil, H Haron, M Jantan (2005), « Managerial Auditing Journal »
JL Bierstaker, JC Thibodeau (2006), « Managerial Auditing Journal »

που υπάρχουν σε αυτά και λαμβάνοντας υπόψη τις προτεραιότητες που έχουν τεθεί από τη διοίκηση του ιδρύματος. Προκειμένου να καταρτιστεί το χρονοδιάγραμμα λαμβάνονται ακόμη υπόψη τα μέσα καθώς και το ανθρώπινο δυναμικό που έχει στη διάθεση της η Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου. Το χρονικό διάστημα που απαιτείται για να ολοκληρωθούν οι διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου εξαρτάται από τον όγκο των εργασιών, τον αριθμό των υπό εξέταση λειτουργιών, από το βαθμό συμμόρφωσης αυτών με τις οδηγίες καθώς και από τη δυναμικότητα του ανθρώπινου δυναμικού της Διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου. Στο χρονοδιάγραμμα περιλαμβάνονται οι ημερομηνίες διενέργειας βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων ελέγχων, πόσο αυτοί θα διαρκέσουν και από ποιούς θα εκτελεστούν.

5.3 Διενέργεια Εσωτερικού Ελέγχου.

5.3.1 Έλεγχος Λειτουργιών.

Σύμφωνα με το εγχειρίδιο εσωτερικού ελέγχου της Διεύθυνσης ο έλεγχος των λειτουργιών περιλαμβάνει τα εξής βήματα:

1.Καθορισμός του ελεγκτικού έργου: Στη φάση αυτή εκδίδεται η απόφαση πραγματοποίησης εσωτερικού ελέγχου καθώς και του αντικειμένου του. Καταρτίζεται το χρονοδιάγραμμα και καθορίζονται οι ομάδες ελεγκτών που θα διενεργήσουν τον έλεγχο.

2.Πρόγραμμα ελέγχου/Σχεδιασμός και ανάπτυξη: Περιλαμβάνει περιγραφή των διαδικασιών που θα ελεγχθούν καθώς και αναφορά των κινδύνων που συνδέονται με αυτές.

3.Εκτέλεση ελέγχου και αξιολόγηση του αποτελέσματος :Αφού διενεργηθεί ο έλεγχος σύμφωνα με το πρόγραμμα που έχει καταρτιστεί καταγράφονται τα συμπεράσματα που έχουν εξαχθεί και αξιολογούνται τα αποτελέσματα.

4. Ολοκλήρωση του ελέγχου.: Στο στάδιο αυτό συντάσσεται η έκθεση εσωτερικού ελέγχου η οποία παραδίδεται στην Επιτροπή του ελέγχου και στη Διοίκηση του Χρηματοπιστωτικού Ιδρύματος.

5.3.2 Προληπτικός έλεγχος

Διενεργείται κατά τη διάρκεια των συναλλαγών προκειμένου να αποφευχθούν ακούσια ή εκούσια λάθη τα οποία θα δημιουργήσουν προβλήματα στην εγκυρότητα των συναλλαγών και στη γενικότερη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού οργανισμού. Για το λόγο αυτό ο έλεγχος πρέπει να είναι ενδεδειγμένος και εξειδικευμένος. Στις κεντρικές υπηρεσίες μιας τράπεζας διενεργείται κατά τμήμα από τους προϊσταμένους των τμημάτων ενώ στο συνολικό δίκτυο από ειδικευμένους υπαλλήλους των καταστημάτων. Σημαντικό στο σημείο αυτό είναι να τονιστεί πως η κατανομή των αρμοδιοτήτων των υπαλλήλων θα πρέπει να συνάδει με μια από τις βασικές αρχές του εσωτερικού ελέγχου σύμφωνα με την οποία καμία εργασία δε θα πρέπει να διενεργείται εξολοκλήρου από έναν μόνο υπάλληλο. Η κατανομή των καθηκόντων αποφασίζεται από τη Διοίκηση του οργανισμού και η επιλογή του αρμόδιου διενέργειας του προληπτικού ελέγχου κάθε τμήματος θα πρέπει να στηρίζεται σε αντικειμενικά κριτήρια και λαμβάνοντας υπόψη τα προσόντα τις γνώσεις και την εμπειρία.⁴³

5.3.3 Κατασταλτικός έλεγχος

Διενεργείται μετά την εκτέλεση των πράξεων και στοχεύει στον εντοπισμό παραλήψεων ή λαθών του προληπτικού ελέγχου. Κατά τον έλεγχο αυτό εξετάζεται κυρίως το άνοιγμα και το κλείσιμο του ταμείου και η ορθότητα -νομιμότητα των συναλλαγών. Ο κατασταλτικός έλεγχος περιλαμβάνει:

1. Καθορισμό και Προετοιμασία του Ελεγκτικού Έργου: Προκειμένου να καθοριστεί το ελεγκτικό έργο του κατασταλτικού ελέγχου απαιτείται η έκδοση απόφασης σχετικά με τη διενέργεια εσωτερικού ελέγχου, όπου θα προσδιορίζονται οι περιοχές που πρόκειται να ελεγχθούν, το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του ελεγκτικού έργου, η οίδα που θα αναλάβει τη διενέργεια του ελέγχου καθώς και ο Προϊστάμενος της ομάδας. Τα απαραίτητα για την προετοιμασία του ελεγκτικού

⁴³Μακρής Α. (1992) «Προληπτικός και Κατασταλτικός Έλεγχος Τραπεζικών Εργασιών(πλην πιστοδοτήσεων) », Τομέας Εκδόσεων Εμπορικής Τράπεζας, Αθήνα.

έργου στοιχεία αντλούνται από την πληροφοριακή υποδομή της Διεύθυνσης, από αρχεία που έχουν συλλεχθεί από προηγούμενους ελέγχους καθώς και από διοικητικά στοιχεία των Μονάδων. Για να διευκολύνεται η προετοιμασία του προγράμματος ελέγχου είναι απαραίτητη η επεξεργασία των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν. Τέλος ο Προϊστάμενος της Αράδας Ελέγχου έχει την ευθύνη του πως θα κατανεμηθούν οι αρμοδιότητες του έργου στους Ελεγκτές της Αράδας.

2.Εκτέλεση του Ελεγκτικού Έργου: Για να εκτελεστεί ο κατασταλτικός έλεγχος στο δίκτυο ή στις Κεντρικές Υπηρεσίες του πιστωτικού ιδρύματος, η ομάδα των εσωτερικών ελεγκτών θα πρέπει να μεταβεί στην μονάδα που πρόκειται να ελεγχθεί και να ενημερώσει τον διευθυντή της μονάδας αυτής για την έναρξη της εκτέλεσης του έργου. Κατά την εκτέλεση του έργου, η ομάδα των Εσωτερικών Ελεγκτών πρέπει να καταγράφει και να ιεραρχεί τα ευρήματα που προκύπτουν από τον έλεγχο ανάλογα με τον κίνδυνο που ενέχουν. Ο Προϊστάμενος της Ομάδας Ελέγχου, ως επικεφαλής, αναλαμβάνει την επισκόπηση του σχεδίου της τελικής έκθεσης το οποίο συζητεί με το Διευθυντή της μονάδας προκειμένου να συμφωνηθούν οι ενέργειες που θα γίνουν για υλοποίηση των προτάσεων του Εσωτερικού Ελέγχου και στη συνέχεια ακολουθεί η οριστικοποίηση.

3.Ολοκλήρωση του Ελεγκτικού Έργου: Αφού οριστικοποιηθεί η έκθεση ελέγχου και παραδοθεί στην υπηρεσιακή μονάδα που ελέγχεται, ενημερώνεται η Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου σχετικά με τα αποτελέσματα του ελέγχου, η οποία στη συνέχεια συντάσσει και υποβάλλει συνοπτική έκθεση ελέγχου στη Διοίκηση και στην Επιτροπή Ελέγχου. Για να ολοκληρωθεί το ελεγκτικό έργο, συντάσσονται και υποβάλλονται φύλλα αξιολόγησης της ελεγχόμενης μονάδας.

5.3.4 Έλεγχοι Συστημάτων Πληροφορικής

Ένα Πληροφοριακό σύστημα είναι ένα οργανωμένο σύνολο το οποίο αποτελείται από τα εξής στοιχεία: ⁴⁴

⁴⁴ Hermanson, D. R., M. C. Hill and D. M. Ivancevich (2000) , « Information technology-related activities of internal auditors. » Journal of Information Systems.

1.Ανθρωποι(το σύνολο των ανθρώπων που εργάζονται με το πληροφοριακό σύστημα σε διάφορους ρόλους όπως χρήστες ,διαχειριστές κ.τ.λ.)

2.Διαδικασίες(το σύνολο των οδηγιών για τη χρήση και το συνδυασμό όλων των στοιχείων υποδομής ενός ΠΣ)

3.Βάση Δεδομένων (database)

4.Λογισμικό(software),δηλαδή το σύνολο των προγραμμάτων που χρησιμοποιούνται.

5.Υλικός εξοπλισμός (hardware)

6. Δίκτυο (network)

Ένα Πληροφοριακό σύστημα βοηθάει στον έλεγχο, στο συντονισμό, στην ανάλυση προβλημάτων, στη λήψη αποφάσεων και στην ανάπτυξη νέων προϊόντων.

Κάθε πληροφοριακό σύστημα πρέπει να: ⁴⁵

- Προσδιορίζει, αποδοτικά και αποτελεσματικά, τις ανθρώπινες ανάγκες αυτών που χρησιμοποιούν το πληροφοριακό σύστημα και να

- Επεξεργάζεται όλες τις πληροφορίες με αποτέλεσμα την ικανοποίηση των αναγκών αυτών.

Αυτό γίνεται πραγματικότητα με:

- Αποτελεσματική ανάκτηση, αποθήκευση, επεξεργασία, παρουσίαση και διάδοση των πληροφοριών,

- Παροχή των απαραίτητων μέσων και του κατάλληλου περιβάλλοντος μάθησης στους εμπλεκόμενους χρήστες ώστε να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα της διαδικασίας λήψης απόφασης,

- Υποστήριξη των διαδικασιών λειτουργίας, ελέγχου και στρατηγικού σχεδιασμού την επιχείρησης ή του οργανισμού.

⁴⁵ Hermanson, D. R., M. C. Hill and D. M. Ivancevich (2000) , « Information technology-related activities of internal auditors. » Journal of Information Systems.

Στους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς ο όγκος των συναλλαγών και η πολυπλοκότητα των συναλλαγών καθιστούν αναγκαία την ύπαρξη ενός άρτια οργανωμένου συστήματος μηχανογράφησης. Απόδειξη αποτελεί το γεγονός πως η εμφάνιση των ηλεκτρονικών υπολογιστών στην Ελλάδα ξεκίνησε από τον τραπεζικό και στη συνέχεια ακολούθησε η χρήση τους στις επιχειρήσεις και στο Δημόσιο Τομέα. Παρατηρήθηκε ακόμη η εισαγωγή των νέων συστημάτων συνέβαλλε σημαντικά στην αύξηση της παραγωγικότητας του προσωπικού αλλά και στη μείωση του χρόνου διεκπεραίωσης των συναλλαγών αλλά και του κόστους αφού πλέον τα στοιχεία των συναλλασσόμενων είναι καταχωρημένα στο σύστημα οπότε κατά τη συναλλαγή μπορούν να ανακτηθούν από τα σύστημα στοιχεία όπως το υπόλοιπο του λογαριασμού καταθέσεων. Επιπλέον μέσω των συστημάτων αυτών εξασφαλίζεται μεγαλύτερη αξιοπιστία και ακρίβεια των στοιχείων. Στις υπηρεσίες που προσφέρουν τα συστήματα μηχανογράφησης των τραπεζών περιλαμβάνεται και η ενημέρωση των τραπεζικών λογαριασμών, των χορηγήσεων, η αποστολή εμβασμάτων, στο εσωτερικό αλλά και στο εξωτερικό, οι αγοραπωλησίες συναλλάγματος και επιταγών, οι εισαγωγές και οι εξαγωγές, οι εγγυητικές επιστολές, χρηματοποστολές καθώς και διαφορά τραπεζικά προϊόντα όπως προθεσμιακές καταθέσεις και Repos.

Πέρα από τα μηχανογραφικά συστήματα που χρησιμοποιούνται για τις εργασίες των τραπεζικών καταστημάτων τα πιστωτικά ιδρύματα διαθέτουν συστήματα υψηλής τεχνολογίας που χειρίζονται βάσεις δεδομένων που επεξεργάζονται μεγάλο αριθμό σημαντικών στοιχείων και γενικά έχουν περίπλοκο τρόπο λειτουργίας και αυξημένο κόστος. Συνήθως τα συστήματα αυτά χρησιμοποιούνται για τη μηχανογράφηση των λογιστικών πράξεων, την παρουσίαση της οικονομικής κατάστασης του πιστωτικού ιδρύματος και γενικότερα για την υποστήριξη της στρατηγικής που ακολουθεί το εκάστοτε πιστωτικό ίδρυμα.

Ως χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων συστημάτων μηχανογράφησης μπορούμε να αναφέρουμε τα παρακάτω:

- Σύστημα προϋπολογισμού και κοστολόγησης
- Σύστημα Μισθοδοσίας Εργαζομένων του Πιστωτικού Ιδρύματος
- Σύστημα Διαχείρισης του Χαρτοφυλακίου της
- Σύστημα Πιστωτικού Κινδύνου

•Σύστημα συμφωνίας των εγγραφών του Πιστωτικού Ιδρύματος με τους ανταποκριτές της

Η μηχανογράφηση των εργασιών των τραπεζών πέρα από οφέλη συνεπάγεται και κινδύνους όπως για παράδειγμα τεχνικές βλάβες των ηλεκτρονικών υπολογιστών που ενδέχεται να οδηγήσουν σε απώλεια σημαντικών δεδομένων ή ακόμη πρόσβαση σε εμπιστευτικά στοιχεία από μη εξουσιοδοτημένο προσωπικό καθώς και σε απάτες. Προκειμένου να αποτραπούν τέτοιου είδους σφάλματα είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός αποτελεσματικού συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου το οποίο θα διασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία των συστημάτων μηχανογράφησης τόσο του Πιστωτικού ιδρύματος όσο και των εταιρειών του ομίλου.

5.4 Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου Μηχανογραφημένου Συστήματος

Οι αντικειμενικοί στόχοι ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου σε περίπτωση μηχανογραφημένων διαδικασιών δεν διαφέρουν από αυτούς των χειρόγραφων συστημάτων, δηλαδή και στην περίπτωση αυτή ο έλεγχος επικεντρώνεται στο αν το σύστημα έχει σχεδιαστεί σωστά, είναι οικονομικά υγιές, καλύπτει επιτυχώς τις ανάγκες των χρηστών και αν διαφυλάσσει τα περιουσιακά στοιχεία του ιδρύματος. Βέβαια όπως είναι κατανοητό η διαδικασία του ελέγχου όπως και ο ελεγκτής που διενεργεί τον έλεγχο θα πρέπει να προσαρμόζονται στον τρόπο λειτουργίας και τα χαρακτηριστικά των μηχανογραφημένων συστημάτων προκειμένου να ανταπεξέρχονται στις εξειδικευμένες συνθήκες και απαιτήσεις αλλά και στους κινδύνους που απορρέουν από ένα μηχανογραφημένο σύστημα.⁴⁶

Ο έλεγχος των μηχανογραφημένων συστημάτων περιλαμβάνει την συλλογή και αξιολόγηση αποδεικτικού υλικού, προκειμένου να εξακριβωθεί κατά πόσο το σύστημα μηχανογράφησης διαφυλάσσει τα περιουσιακά στοιχεία, διασφαλίζει ότι τα στοιχεία είναι ακριβή και ορθά, αξιοποιεί όλους τους διαθέσιμους πόρους με τον πλέον παραγωγικό τρόπο και λειτουργεί αποτελεσματικά ικανοποιώντας τις ανάγκες των χρηστών.

⁴⁶Hermanson, D. R., M. C. Hill and D. M. Ivancevich (2000), « Information technology-related activities of internal auditors. » Journal of Information Systems.

Όπως προαναφέρθηκε ο μεγάλος όγκος δεδομένων, πολυπλοκότητα των συναλλαγών σε συνδυασμό με τους κινδύνους που απορρέουν από τη χρήση συστημάτων μηχανογράφησης καθιστούν επιτακτική την ανάγκη ενός αποτελεσματικού και αξιόπιστου μηχανισμού ελέγχου. Υποχρέωση της Διοίκησης είναι η δημιουργία πολιτικής και η επιλογή του τρόπου χειρισμού των συστημάτων βάσει προτύπων και διαδικασιών ελέγχου. Απαραίτητη είναι η καταγραφή των απαιτούμενων διαδικασιών προκειμένου να γίνει η επιλογή του καταλληλότερου εξοπλισμού, λογισμικού αλλά και ανθρώπινου δυναμικού για να είναι το σύστημα σε θέση να παρέχει κάθε στιγμή οποιαδήποτε απαιτούμενη πληροφορία. Πέρα όμως από την κάλυψη των τρεχόντων αναγκών πρέπει το σύστημα να λαμβάνει υπόψη τις μελλοντικές ανάγκες που μπορεί να προκύψουν για να αποφευχθούν σφάλματα κατά τη διάρκεια των συναλλαγών αλλά και να εξασφαλίζεται η δημοσίευση αξιόπιστων λογιστικών στοιχείων τα οποία θα βρίσκονται σε συμφωνία με το Κλαδικό Λογιστικό Τραπεζικό Σχέδιο και το γενικότερο νομοθετικό πλαίσιο.

Στις υπηρεσίες που απαρτίζουν ένα πιστωτικό ίδρυμα θα πρέπει να συγκαταλέγεται και εξειδικευμένη Υπηρεσία Πληροφορικής που θα αναπτύσσει, θα σχεδιάζει, θα οργανώνει και θα ρυθμίζει τον τρόπο λειτουργίας των πληροφοριακών ενώ παράλληλα θα είναι υπεύθυνη για την υποστήριξη των μηχανογραφικών συστημάτων των επιμέρους λειτουργιών των πιστωτικών ιδρυμάτων. ,ενώ τα καθήκοντα των στελεχών της θα διαχωρίζονται με σαφήνεια. Τα στελέχη της πληροφορικής θα πρέπει να συνεργάζονται άμεσα με τους τελικούς χρήστες των υπηρεσιών της πληροφορικής για θέματα ανάπτυξης, οργάνωσης και λειτουργίας των εφαρμογών. Προκείμενου να επιτυγχάνεται η συνεργασία αυτή καθιερώνονται κατάλληλες διαδικασίες και επιτροπές συντονισμού.

Η Υπηρεσίας της Πληροφορικής θα πρέπει να συνεργάζεται με την Υπηρεσία του Εσωτερικού Ελέγχου κατά τον σχεδιασμό των μηχανογραφικών εφαρμογών, με στόχο την αποφυγή σφαλμάτων κατά την παραγωγή των στοιχείων συμβάλλοντας έτσι σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και αξιοπιστία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Επιπλέον η ενσωμάτωση στα νέα συστήματα πληροφορικής κατάλληλων διαδικασιών ελέγχου δίνει τη δυνατότητα διενέργειας μελλοντικών αποτελεσματικών ελέγχων.

5.5 Μέθοδοι Ελέγχου Μηχανογραφημένων Συστημάτων

5.5.1 Έλεγχος γύρω από τον Ηλεκτρονικό Υπολογιστή (Black box)

Περιλαμβάνει την επαλήθευση από τον εσωτερικό ελεγκτή των ελεγχόμενων μεγεθών είτε με αντίστροφη πορεία από την κλασική μέθοδο καταχώρησής τους μέχρι τα πρωτότυπα παραστατικά-δικαιολογητικά είτε κανονικά, δηλαδή από τα πρωτότυπα μέχρι την λογιστική κατάσταση στην οποία εμφανίζονται. Παρόλα αυτά ο συγκεκριμένος έλεγχος αφορά μόνο τους γενικούς ελέγχους που γίνονται για τη λειτουργία του μηχανογραφικού κέντρου και εφαρμόζεται κυρίως σε απλά και batch συστήματα αλλά και σε περιορισμένα γενικευμένα πακέτα συστημάτων. Σημαντικό πλεονέκτημα του ελέγχου αυτού είναι ότι απαιτεί λίγο χρόνο και όχι μεγάλη εμπειρία.

Ως μειονεκτήματα θα μπορούσαμε να αναφέρουμε το ότι προορίζεται για απλουστευμένα συστήματα όπου οι επαληθεύσεις είναι περιορισμένες τόσο σε έκταση όσο και σε αξιοπιστία και επιπλέον τα συστήματα αυτά παρουσιάζουν αδυναμία προσαρμογής σε αλλαγές των συνθηκών του ευρύτερου περιβάλλοντος.⁴⁷

5.5.2 Έλεγχος μέσω Ηλεκτρονικού Υπολογιστή

Περιλαμβάνει αξιολόγηση καθώς και εξακρίβωση της λογικής και των ελέγχων αλλά και επαλήθευση των καταστάσεων και των καταγραφών. Στην ουσία μελετά τον τρόπο λειτουργίας του κέντρου μηχανογράφησης, το λογισμικό των εφαρμογών αλλά και του συστήματος, τα αρχεία καθώς και τις επικοινωνίες. Ο έλεγχος αυτός επί των πλείστων διενεργείται σε συστήματα με μεγάλο όγκο εργασιών και συναλλαγών μιας και αποτελεί το μοναδικό τρόπο εξακρίβωσης της αξιοπιστίας τους.

Τέτοιου είδους έλεγχοι σε πολλές περιπτώσεις ενσωματώνονται σε προγράμματα όπως αυτό που υπολογίζει το ημερήσιο σύνολο συναλλαγών. Απαραίτητη προϋπόθεση για την διενέργεια τέτοιων ελέγχων είναι η ουσιαστική

⁴⁷Hermanson, D. R., M. C. Hill and D. M. Ivancevich (2000) , « Information technology-related activities of internal auditors. » Journal of Information Systems.

κατανόηση της λειτουργίας του Ηλεκτρονικού Υπολογιστή και των επιμέρους μερών του από τους ελεγκτές οι οποίοι οφείλουν να γνωρίζουν την ορολογία, τα τεχνικά χαρακτηριστικά, αλλά και τους υπεύθυνους λειτουργίας. Με τον έλεγχο μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι περισσότερο σίγουροι ότι γίνεται σωστή επεξεργασία των στοιχείων από το σύστημα και ότι αυτό μπορεί να επαληθευθεί ευκολότερα. Μειονέκτημα αυτής της κατηγορίας ελέγχων είναι οι υψηλές απαιτήσεις σε χρόνο και χρήμα.

5.6 Κατηγορίες Εσωτερικού Ελέγχου Μηχανογραφημένων συστημάτων

Α)Γενικοί Έλεγχοι ,οι οποίοι περιλαμβάνουν οργανόγραμμα και εγχειρίδιο διαδικασιών του τμήματος μηχανογράφησης. Επιπλέον τις διαδικασίες αξιολόγησης αλλά και την έγκριση τυχόν νέων εφαρμογών ή αλλαγών σε θέματα λειτουργίας και ασφάλειας του συστήματος και των προγραμμάτων που περιλαμβάνει. Τέλος ελέγχεται η ασφάλεια πρόσβασης στους υπολογιστές, στα αρχεία και στο συνολικό σύστημα.

Β)Έλεγχοι μηχανικών εφαρμογών ,που στόχο έχουν να εξασφαλίσουν ότι η λειτουργία των μηχανογραφικών εφαρμογών συνάδει με τις προδιαγραφές ενώ τα στοιχεία επεξεργάζονται έγκαιρα και με ακρίβεια. Η αναγκαιότητα τέτοιων ελέγχων πηγάζει από τον κίνδυνο απώλειας στοιχείων ή από λάθη τόσο κατά την είσοδο και επεξεργάζονται των στοιχείων στο σύστημα(πχ ελλειπείς καταχωρήσεις) αλλά και στην έξοδο από αυτά ως λανθασμένες πληροφορίες.

Πιο συγκεκριμένα, στους ελέγχους μηχανικών εφαρμογών περιλαμβάνονται οι παρακάτω υποκατηγορίες ελέγχων:⁴⁸

- Έλεγχοι Εισερχόμενων στοιχείων για τη διασφάλιση της ορθότητας και της πληρότητας των στοιχείων που εισέρχονται στο σύστημα. Εξετάζεται αν οι πράξεις που έχουν καταχωρηθεί στο σύστημα είναι τόσες όσες έχουν εγκριθεί και δεν έχουν καταχωρηθεί μη εγκεκριμένες ή παραληφθεί εγκεκριμένες.

⁴⁸ Hermanson, D. R., M. C. Hill and D. M. Ivancevich (2000) , « Information technology-related activities of internal auditors. » Journal of Information Systems.

- Έλεγχοι επεξεργασίας στοιχείων για αποφυγή μη ορθής επεξεργασίας αυτών και διασφάλιση ότι το λογισμικό και ο εξοπλισμός λειτουργούν κατά τον αποδοτικότερο τρόπο. Σημείο κλειδί για την επιτυχημένη λειτουργία αποτελεί ο διαχωρισμός των καθηκόντων των προγραμματιστών και των χειριστών, καθώς και η απαγόρευση όλων των παρεμβάσεων από τους χειριστές καθώς και η επιτόπου καταγραφή τους σε περίπτωση που υπάρξουν. Κατά τη διενέργεια των ελέγχων αυτών σημαντική βαρύτητα δίνεται στο αν εμφανίζονται ανωμαλίες στη λειτουργία των προγραμμάτων καθώς και διορθωτικές ενέργειες για την εξάλειψη των λαθών.

•Έλεγχοι παραγωγής στοιχείων. Αποσκοπούν στο να διαπιστωθεί αν τα στοιχεία εξέρχονται έγκαιρα από το μηχανογραφικό σύστημα και κατά πόσο είναι σωστά, αξιόπιστα αλλά και χρήσιμα. Με τον έλεγχο αυτό εξασφαλίζεται τόσο η ακρίβεια του αποτελέσματος όσο και το ότι τα παραγόμενα στοιχεία και καταστάσεις παραδόθηκαν στα αρμόδια άτομα.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα ,ευρέως διαδεδομένα τόσο στα Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα αλλά και στον ευρύτερο επιχειρηματικό κλάδο αποτελούν τα παρακάτω:⁴⁹

- Απαρίθμηση των εγγραφών που θα καταχωρηθούν.
- Έλεγχοι συνόλων, δηλαδή σύγκριση του συνόλου μιας ομάδας ομοειδών καταχωρήσεων με το αποτέλεσμα που εξάγεται από τον υπολογιστή μετά την καταχώρηση.
- Έλεγχοι ορίων: Εξετάζεται βάσει της μέγιστης ή ελάχιστης χωρητικότητας η εύλογη διάσταση ενός πεδίου στοιχείων.
- Έλεγχοι πρόσημου και χαρακτήρων δηλαδή διερεύνηση της ορθότητας του προσήμου(+,-) μιας εγγραφής ανάλογα αν πρόκειται για χρέωση ή πίστωση καθώς αν οι χαρακτήρες έχουν τον κατάλληλο τύπο (αριθμητικό ή αλφαβητικό).
- Έλεγχοι ταυτότητας στοιχείων κάθε παραστατικού ή των συναλλασσόμενων που πρόκειται να καταχωρηθεί.

⁴⁹ Hermanson, D. R., M. C. Hill and D. M. Ivancevich (2000) , « Information technology-related activities of internal auditors. » Journal of Information Systems.

5.7 Έλεγχοι Συστημάτων Πληροφορικής εκτός κεντρικών ελέγχων

Στην περίπτωση αυτή ο έλεγχος διενεργείται σε στάδια.

Πρώτο βήμα είναι να καθοριστεί το Ελεγκτικού Έργο, να προσδιοριστεί δηλαδή το αντικείμενο του ελέγχου. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η έκδοση εντολής εκτέλεσης εσωτερικού ελέγχου, βάσει του εγκεκριμένου Ελεγκτικού Χρονοδιαγράμματος, όπου θα καθορίζεται ποιό θα είναι οι ελεγκτές και τι γνώσεις θα πρέπει να έχουν σχετικά με τα μηχανογραφικά συστήματα, θα προσδιορίζονται οι περιοχές ελέγχου αλλά και το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του ελέγχου.

Αρμοδιότητα της ομάδας ελεγκτών αποτελούν οι διερευνητικές επαφές με τις υπηρεσίες που εμπλέκονται στην περιοχή των συστημάτων πληροφορικής. Πιο συγκεκριμένα, αναλαμβάνουν ένα είδος προκαταρκτικής εξέτασης μέσω ερωτήσεων και συνεντεύξεων που απευθύνονται στα αρμόδια στελέχη της μηχανογράφησης της αλλά και στους χρήστες με στόχο να γίνει κατανοητή από του ελεγκτές βασική δομή των συστημάτων που βρίσκονται υπό έλεγχο.

Στη συνέχεια ακολουθεί ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη του προγράμματος που θα ακολουθηθεί κατά τη διενέργεια του ελέγχου. Στο στάδιο αυτό γίνεται αναλυτική επισκόπηση μέσω διαγραμμάτων ροής (flowcharts), περιγραφών και υπομνημάτων της περιοχής που πρόκειται να ελεγχθεί. Ταυτόχρονα οι εσωτερικοί ελεγκτές προμηθεύονται τα αποδεικτικά στοιχεία που είναι απαραίτητα για την αξιοπιστία των γενικών ελέγχων λειτουργίας του συστήματος. Επιπλέον διερευνούν την ύπαρξη πιθανής διασύνδεσης των κινδύνων με τις διαδικασίες ελέγχου και με τους μηχανισμούς που χρησιμοποιούνται για την πρόληψη ή την καταστολή των κινδύνων. Μόλις ολοκληρωθούν οι παραπάνω ενέργειες καταρτίζεται το πρόγραμμα εκτέλεσης ελέγχου. Αφού καταρτιστεί το πρόγραμμα ελέγχου, ο εσωτερικός έλεγχος επικεντρώνεται σε πιο λεπτομερή μελέτη του μηχανογραφικού συστήματος και εκτελούνται δοκιμαστικού έλεγχου για να εξακριβώνεται αν το περιβάλλον του συστήματος είναι ασφαλές και μπορεί να καλύψει τις ανάγκες των χρηστών, αν τα περιουσιακά στοιχεία διαφυλάσσονται επαρκώς αλλά και αν είναι αξιόπιστα τα στοιχεία και οι πληροφορίες. Στη συνέχεια καταγράφονται λεπτομερώς τα συμπεράσματα από τα ευρήματα του ελέγχου και αξιολογούνται τα αποτελέσματα. Μόλις ολοκληρωθεί ο έλεγχος συντάσσεται το προσχέδιο της έκθεσης εσωτερικού

ελέγχου. Η συνεργασία της Διεύθυνσης Εσωτερικού Ελέγχου με τους αρμόδιους Διευθυντές για συμφωνία ενεργειών, κρίνεται απαραίτητη για την προς υλοποίηση των προτάσεων του Εσωτερικού Ελέγχου. Τέλος γίνεται η οριστικοποίηση του σχεδίου έκθεσης και η παράδοση της τελικής έκθεσης στη Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου.

5.8 Έλεγχοι Συστημάτων Πληροφορικής-Κεντρικοί έλεγχοι

Εστιάζουν στην ανάλυση των δεδομένων των μηχανογραφικών αρχείων ολόκληρης της Τράπεζας, ανά τακτά χρονικά διαστήματα, με σκοπό να επεξεργαστούν όλες τις συναλλαγές του Δίκτυου μιας τράπεζας και να εντοπίσουν ακούσια ή εκούσια λάθη , να διερευνήσουν την αιτία της ύπαρξής τους και να τα εξαλείψουν. Δεν είναι απαραίτητη η έκδοση από τη Διεύθυνση ειδικής διαταγής ελέγχου γιατί οι έλεγχοι αυτοί είναι συνεχείς και επαναλαμβανόμενοι. Οι έλεγχοι αυτοί εκτελούνται σε στάδια.

Σε πρώτο στάδιο καθορίζονται οι περιοχές που πρόκειται να ελεγχθούν και εντοπίζονται τα είδη των συναλλαγών τα οποία θα εξετάζονται όπως για παράδειγμα οι συναλλαγές συναλλάγματος χορηγήσεων ή το τι προτεραιότητα έχουν οι συναλλαγές ανάλογα με το βαθμό επικινδυνότητας τους.

Στη συνέχεια αναπτύσσονται οι ελεγκτικοί μηχανισμοί μέσω καθορισμού, από τους Εσωτερικούς Ελεγκτές, των απαραίτητων δεδομένων για την ανάπτυξη κατάλληλων προγραμμάτων μηχανογράφησης τα οποία θα εντοπίζουν τις επισφαλείς συναλλαγές και στη συνέχεια θα ελέγχουν την ορθότητα των στοιχείων που θα εξέρχονται ενώ παράλληλα θα καθορίζεται το πόσο συχνά θα εκτελείται ο έλεγχος. Αφού αναπτυχθούν οι ελεγκτικοί μηχανισμοί, ακολουθεί η εκτέλεση των κεντρικών ελέγχων όπου γίνεται η επεξεργασία των επισφαλών συναλλαγών που είχαν εντοπιστεί και η επικοινωνία με το Δίκτυο προκειμένου να τακτοποιηθούν ενώ ενημερώνονται οι Κεντρικές Διευθύνσεις για να προβούν σε ενσωμάτωση πρόσθετων δικλίδων ασφαλείας στις μηχανογραφικές εφαρμογές. Τέλος καταγράφονται τα αποτελέσματα του ελέγχου από τους εσωτερικούς ελεγκτές και παρακολουθείται η πορεία τακτοποίησης των περιπτώσεων που εκκρεμούν.

Ανά τακτά χρονικά διαστήματα η Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου θα πρέπει να ενημερώνεται σχετικά με τα αποτελέσματα των κεντρικών ελέγχων που διεξάγονται για να είναι σε θέση να επαναξιολογήσει και να επαναπροσδιορίσει εάν απαιτείται, κάποια από τις περιοχές ελέγχου ή κάποιο από τα χρονοδιαγράμματα εκτέλεσης των κεντρικών ελέγχων.⁵⁰

5.8 Παρακολούθηση Ευρημάτων Ελέγχων (follow up)

Υποχρέωση των εσωτερικών ελεγκτών αποτελεί η παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης των προκαθορισμένων ενεργειών στις μονάδες όπου διενεργείται ο έλεγχος καθώς και η ενημέρωση, μέσω ειδικής αναφοράς, της Διεύθυνσης. Από την άλλη, οι ελεγχόμενοι, οφείλουν να υλοποιούν τις αποφάσεις και να διορθώνουν τις αδυναμίες που έχουν εντοπιστεί, λαμβάνοντας υπόψη το χρονοδιάγραμμα, καθώς και να ενημερώνουν την Διεύθυνση Εσωτερικού Ελέγχου, η οποία στη συνέχεια θα ενημερώνει τη Διοίκηση. Εάν δεν υλοποιείται κάποια από τις αποφάσεις, θα πρέπει οι ελεγχόμενοι να ενημερώνουν τη Διεύθυνση εσωτερικού αιτιολογώντας με λεπτομέρεια την αιτία της μη υλοποίησης. Μετά την υλοποίηση των αποφάσεων και την ενημέρωση του Εσωτερικού Ελέγχου και της διοίκησης ολοκληρώνεται ο κύκλος του εσωτερικού ελέγχου.

⁵⁰ Hermanson, D. R., M. C. Hill and D. M. Ivancevich (2000), « Information technology-related activities of internal auditors. » *Journal of Information Systems*.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ -ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Το σύγχρονο και συνεχώς εξελισσόμενο οικονομικό περιβάλλον δημιουργεί την ανάγκη θωράκισης των οργανισμών έναντι των κινδύνων καθώς και τη διασφάλιση της υγιούς και αποτελεσματικής λειτουργίας τους .Η ελεγκτική επιστήμη συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων αυτών μέσω θέσπισης αρχών, κανόνων και διαδικασιών που διέπουν την λειτουργία του ευρύτερου επιχειρηματικού κλάδου καθώς και του κλάδου των χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Μέσω της ορθής εναρμόνισης ενός αποτελεσματικού και ολοκληρωμένου συστήματος εσωτερικού ελέγχου τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μπορούν να ανταπεξέρχονται με μεγαλύτερη επιτυχία στις αυξανόμενες απαιτήσεις του οικονομικού περιβάλλοντος, να παρέχουν ποιοτικότερες υπηρεσίες και ασφαλέστερες συναλλαγές, να εντοπίζουν και να διαχειρίζονται με μεγαλύτερη ευκολία του κινδύνους και να διαθέτουν εσωτερικές διαδικασίες, σύστημα και οργανωτική δομή τα οποία συμβάλλουν στην εύρυθμη και αποτελεσματικότερη λειτουργία τους καθώς και στον έγκαιρο εντοπισμό σφαλμάτων που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο τη λειτουργία τους.

Παρόλα αυτά διαπιστώνεται, μέσω των ερευνών που αναφέρονται στην βιβλιογραφική επισκόπηση , πως η πολυπλοκότητα του σύγχρονου οικονομικού περιβάλλοντος στη σημερινή εποχή της κρίσης ή η ελλιπής εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού μπορούν να προκαλέσουν μη αποτελεσματική και ουσιαστική εφαρμογή των αρχών και κανόνων του εσωτερικού ελέγχου και του ευρύτερου κανονιστικού πλαισίου στην πράξη. Εντούτοις βασικός περιορισμός της παρούσας διπλωματικής είναι πως η προσέγγιση του θέματος έλαβε χώρα μόνο σε θεωρητικό επίπεδο και λόγω του περιορισμού αυτού προτείνεται περαιτέρω εμπειρική έρευνα.

Ως κεντρικό συμπέρασμα της παρούσας διπλωματικής θα μπορούσαμε να εξάγουμε το ότι η εφαρμογή συστήματος εσωτερικού ελέγχου στα Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα σαφώς αποφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα αλλά διαπιστώνεται πως υπάρχει η ανάγκη συνεχούς επιμόρφωσης, ενίσχυσης και αναβάθμισης της λειτουργίας της κανονιστικής συμμόρφωσης των χρηματοπιστωτικών οργανισμών προκειμένου να εξασφαλίζεται και στην πράξη η αποτελεσματική και ουσιαστική εφαρμογή. Στόχο της εφαρμογής των κανονιστικών πλαισίων συμμόρφωσης δε θα πρέπει να αποτελεί μόνο η αποτροπή σκανδάλων

χρηματοοικονομικής φύσης ,που κλονίζουν την συνολική αξιοπιστία της αγοράς , αλλά και η καθημερινή βελτίωση της λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Μέσω της εξασφάλισης των παραπάνω ενισχύεται η παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου, βελτιώνεται η ποιότητα των σχέσεων με συναλλασσόμενους, ενώ παράλληλα επιτυγχάνεται η αποτελεσματικότερη παρακολούθηση και εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου ,τόσο σε εγχώριο όσο και σε διεθνές επίπεδο ,γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό αν ληφθεί υπόψη η πολυπλοκότητα των νομικών σχέσεων και επιταγών του παγκόσμιου οικονομικού περιβάλλοντος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. Ελληνική Βιβλιογραφία

- Αγγελόπουλος Χ.Π(2010) « Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα», Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα.
- Γρηγοράκος Γ.Θ(1989) «Γενικές Αρχές Ελεγκτικής»,Έκδοση Σώματος Ορκωτών Λογιστών,Αθήνα.
- Δήμου Ν.(2000) «Ελεγκτική Ι Βασικές Αρχές Γενικής και Τραπεζικής Ελεγκτικής »,Εκδόσεις ΕΛΛΗΝ, Αθήνα.
- Καζαντζής, Ι.Χ(2006) «Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος. Μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων » , Εκδόσεις Business PlusΑ.Ε,Πειραιάς.
- Καραμάνης Κ. «Σύγχρονη Ελεγκτική. Θεωρία και πρακτική σύμφωνα με τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα » , Εκδόσεις Ο.Π.Α, Αθήνα.
- Μακρής Α. (1992) «Προληπτικός και Κατασταλτικός Έλεγχος Τραπεζικών Εργασιών(πλην πιστοδοτήσεων) », Τομέας Εκδόσεων Εμπορικής Τράπεζας, Αθήνα.
- Νεγκάκης Ι. Χρήστος & Ταχυνάκης Δ. Παναγιώτης (2013) , « Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου (Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου)» , Εκδόσεις Διπλογραφία , Θεσσαλονίκη.
- Παπαστάθης Π (2003) «Ο σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος στις Επιχειρήσεις-Οργανισμούς και η πρακτική εφαρμογή του, Εκδόσεις Ο.Π.Α,Αθήνα.
- Τσακλαγκάνος Α. (2001), «Ελεγκτική», Εκδόσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.

Β.Ξένη Βιβλιογραφία

- Ahmad, A.A. (2008). « Information technology and it's implications for internal auditing , Managerial Auditing Journal».
- F. H Fadzil, H Haron, M Jantan (2005), « Managerial Auditing Journal ».
- Hermanson, D. R., M. C. Hill and D. M. Ivancevich (2000) , « Information technology-related activities of internal auditors. » Journal of Information Systems.
- Jerry Sun, Guoping Liu (2014), « Audit committees' oversight of bank risk-taking » Journal of Banking & Finance.
- JL Bierstaker, JC Thibodeau (2006), « Managerial Auditing Journal »
- Koutoupis, A .G and Tsamis, A (2008). « Reengineering internal auditing and compliance functions within Greek banks », Journal of management and governance.
- Koutoupis,A .G and Tsamis, A (2008). « Risk based internal auditing within Greek banks: a case study approach »,Spinger Science and Business Media,LLC.
- Loukis, E and Spinellis, D (2001) , «Information systems security in the Greek public sector » , Journal of International Finance and Economics.
- Palfi, C and Murescan, M (2009), « Survey on weaknesses of banks internal control systems » , Journal of International Finance and Economics.
- K.H Spencer Pickett (2004) , « The Internal Auditor at work »
- K.H Spencer Pickett (2005) , « The Essential Handbook of Internal Auditing».

Γ.Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία

www.bankofgreece.gr

www.coso.gr

www.fpress.gr

www.hiia.gr

www.iabe.org

www.sciencedirect.com

www.theiia.org

na.theiia.org/standards-guidance/Public%20Documents/IPPF%202013%20English.pdf